This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google books

https://books.google.com

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

BOCCACCIO

DECAMERÓ

Volum II

ELS NOSTRES CLASSICS

BARCELONA

1928

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

ELS NOSTRES CLÀSSICS - XVII

DECAMERÓ

Digitized by Google

D'aquest llibre s'ha fet un tiratge especial de cent cinquanta exemplars numerats en paper de fil Castell, portant estampat el nom del posseïdor

Exemplar núm. 1 corresponent a

La Biblioteca de Catalunya

Es propietat
Drets reservats
i garantits

Digitized by Google

JOAN BOCCACCIO

DECAMERÓ

VERSIÓ CATALANA DE 1429

VOLUM II

ELS NOSTRES CLÀSSICS
Barcelona
1928

Digitized by Google Reg. 108.830

Digitized by Google

NOVEL·LA TERÇA

TRES JÓVENS, MALAMENT DESPENENT LLUR HAVER, S'EMPOBRIREN; UN FACTOR DELS QUALS TORNANT-SE'N EN SA CASA DESCONSOLAT, VIU UN ABBAT, QUE ELL TROBÀ ÉSSER LA FILLA DEL REI D'ANGLATERRA, LA QUAL PRENGUÉ-LO PER MARIT; E APRÉS REPARÀ L'ESTAT DELS TRES JÓVENS TORNANT-LOS EN PROSPERITAT.

Ab gran admiració foren escoltats los casos de Bernat d'Ast, e de les dones e dels hòmens la sua devoció fou lloada, e a Déu e a sent Julià regraciaren com en la major necessitat li havia donat socors e ajuda; e gens per ço la dona no fou reputada per folla com havia sabut penre lo bé que Déu li havia tramès en casa. E mentre que de la bona nit que aquell havia haguda se raonaren burlant, Pampinea, qui al costat de Filòstrato seia, avisant-se que a ella devia tocar la volta del

Digitized by Google

novellar, pensà en si mateixa què devia dir; e aprés del comandament de la reina, no menys ardida que alegra, començà a parlar:

—Valeroses dones, com més se parla dels fets de la fortuna, tant més a qui vol les sues coses ben reguardar me resta a dir més; e per ço nengú no deu haver meravella si discretament hi pensa, si totes les coses les quals nosaltres solament apellam nostres són en les sues mans, e, per conseqüent, si ella, segons lo seu amagat juí, e sens neguna raó, oposa de u en altre, e d'altre en altre successivament, sens negun orde conegut per nosaltres. La qual cosa, posat que ab plena fe, en tots casos tot jo[r]ns se mostra; e com ja en algunes novelles damunt dites se sia mostrat, no res menys a la nostra reina plau que sobre açò raonem no sense profit dels escoltants. E per ço vull ajunyir a les damunt dites una mia novella, la qual m'avís que us deurà plaure.

En la nostra ciutat fonc, encara no ha molt temps, un cavaller apellat misser Taldo, lo qual, segons que alguns volen dir, fou nadiu d'una ciutat apellada Lamberti; lo [qual] fou en son temps lo pus prosperat home de riquesa qui es trobàs, e en los dar-

Digitized by Google

rés dies de sa fi havia tres fills, lo primer dels quals hac nom Lamberto, e lo segon Cataldo e lo terç Agoland, los quals eren jóvens molt bells e gentils; e l'edat del major era de divuit anys, pocs més o menys.

Lo qual misser Taldo, pervengut en estrema vellesa, morí; la riquesa del qual era innumerable, així de moneda com de possessions e de béns mobles com immobles. E lleixat los fills sens fre nengú, soltament hagueren llur heretat, de la qual començaren a despendre tenint gran estat de companya e de cavalcadures e d'aucells e de cans, e altres despeses qui no tan solament tocaven a estat de gentils hòmens, ans tot quant los venia de l'apetit jovent en voluntat de fer, feien. E tant feren, que lo tresor lleixat per llur pare en poc temps venc a menys, e puis, no bastant a les despeses començades a mantenir de llur renda, los covenc a empenyorar e a venre llurs possessions, hui la una, demà l'altra, e aprés poc temps casi a no-res foren venguts, en tant que la pobresa qui amagada estava en ells covengué que isqués. Per la qual cosa, aquell qui Lamberto havia nom apellà los altres frares, e els dix: — ¡O frares, e quanta és estada la riquesa del nostre pare, e ara quanta és la pobresa nostra,

Digitized by Google

la qual per lo desordonat despendre nostre és perduda e desfeta! —. De les quals paraules entre ells se confortaren, e acordant qui ço que romàs los era venessen tot, e aprés que se n'anassen en alguna part on treballassen en reparar llur estat.

E així ho feren; e sense comiat de negú, ne sense pompa alguna, de Florença eixiren e en Anglaterra se n'anaren. E aprés de Londres, on negú no els coneixia, ells feren una caseta, e, faent petites despeses, fortment començaren de prestar a usura; e en açò fon la llur fortuna tan favorable que en poc temps hagueren ajustada innumerable riquesa. Per la qual cosa ells successivament, adés la u, adés l'altre, en Florença se'n tornaren, e gran part de les llurs possessions compraren, e moltes d'altres n'hi aplicaren. E la llur botiga allà jaguiren fornida e comanada a un llur factor apellat Alexandre, al qual gran cantitat de moneda comanaren; e ells ensems en Florença se'n tornaren, on tenien llur estat notablement, e per tots los mercaders los era donada gran fe e creença. E a cap d'un temps ells volgueren anar per veure la botiga d'Alexandre, lo qual havia mesa gran cantitat de moneda e prestada sobre cas-

Digitized by Google

tells e altres rendes de barons, los quals de gran avantatge li responien.

E mentre que així aquestos tres jóvens despenien e compraven e venien, havent esperança ferma en la botiga d'Anglaterra, s'esdevenc que, contra l'opinió de tothom, nasqué en Anglaterra una guerra entre el rei e un seu fill, per la qual tota la illa se divisí, e los uns eren d'una part e los altres d'altra; per la qual cosa foren tolts tots los castells dels barons a Alexandre, e totes les altres rendes per semblant. E esperant cascun jorn obtenir de recobrar ço del seu, de la illa no es partia, e los tres frares qui en Florença estaven e cascun jorn grossament compraven, faent gran compte de la llur botiga, trametent a ell canvis de grosses cantitats; e, aquells no complits, los covenc venir a menys de llur promesa, per la qual raó hagueren a retractar llurs compres, e aquelles a revendre ab grans pèrdues; per què els covenc perdre la creença qui dada los era, e, llurs creedors volent-se pagar, sobtosament foren presos, e llurs béns exocutats; e no bastant a pagar llurs deutes, los covenc a metre en presó ells, e llurs mullers e llurs petits infants covenc anar pobrament entre llurs amics e parents, no esperant per null temps reparació nengu-

Digitized by Google

na, ans entenien a viure miserablement tots temps en llur miserable vida.

E Alexandre, lo qual en Anglaterra la pau esperada havia, e veent que mai no es faria e que en va treballava e estava despenent ço que romàs li era, deslliberà anar-se'n així com aquell qui fora de tota esperança era. E tot solet metent-se en camí, s'esdevenc que, eixit un jorn de Bruges, ell viu eixir per semblant un abbat ab hàbit blanc e companyat ab gran multitud de cavalleria, aprés dels quals venien dos cavallers antics e parents del rei, los quals, veent Alexandre, e per ells conegut, en llur companyia lo reberen graciosament. E anant així, ell los demanava e qui eren los monjos qui ab tanta companyia cavalcaven. Al qual u d'ells respòs que era un monjo llur parent, qui novament era estat elet en abat d'una de les majors abadies d'Anglaterra: —E per ço com ell és encara pus jove que no deuria, segons llur regla mana, cové a nosaltres ab ell ensems anar en Roma a nostre sant pare, per impetrar gràcia de la jovenil edat en què és, e per ço no vol parlar ab nengú fins que en sa dignitat sia confirmat.—

E caminant així l'abat ab la sua companya, adés primer, adés darrer, així com nosaltres veem cascun jorn que en fan los se-

Digitized by Google

nyors anant per camí, li venc aprés de ell Alexandre, lo qual era jove assats de persona e de cara bell, tant com nengun altre pusqués ésser, e dotat de bons e de notables costums, e molt plasent e de bella manera; lo qual així tost com l'abat l'hac vist de la primera vista, li plagué així fort que no fou a son seny poder contrastar a sa voluntat, e en si fortment l'amà ultra mesura, e demanant-lo plasentment de noves, lo s'acostà e ab ell se pres a raonar e a demanar d'on és, ne on va ne d'on ve. Al qual Alexandre, on mills e pus sàviament poc, li respòs a l'enterrogat, oferint a ell e a son estat fer per ell tot ço e quant per ell fos possitble de fer. L'abat, veent lo seu raonament bell e ordonat de belles e notables paraules, ab molt major afecció se mogué en parlar ab ell, aconhortant-lo de sos dans e pèrdues, metent-lo en esperança que Déu li ajudaria on ell volgués viure, bé e notablement segons bé havia acostumat en sos dies; e amigablament lo pregà que pus que en Toscana anava, li plagués anar en sa companyia, e Alexandre li reté innumerables gràcies del bon conhort que donat li havia, oferint-se ésser prest a tots sos comandaments.

Caminant adoncs l'abat cascun jorn e par-

Digitized by Google

lant ab Alexandre cascun dia, pus fortment s'enamorava d'ell; en tant que un jorn, caminant, arribaren en una vila la qual no era gaire bé fornida d'hostals; e Alexandre, qui domèstic era en la dita vila, féu posar l'abat en casa d'un seu amic qui en aquella era molt amat e presat. E aprés, lo majordom de l'abat se mès per la vila per donar recapte a la gent de l'abat, qui on millor pusqueren se conlocaren; e com cascuns hagueren sopat, l'hoste dix a l'abat: — Senyor, tots temps que vostra senyoria vulla anar dormir, prest està. —

E com cascuns hagueren hagut recapte, Alexandre demanà a l'hoste ja ell on poria dormir, e l'hoste respòs: — Verament jo no em sé a on jo et pusca recollir, car tot és ple e ja vets que tota la mia companya dorm sobre la palla e lloc nengú no hic ha; però és així que, per amor de tu jo et diré com ho podem fer. En la cambra de l'abbat ha un postic, on jo et faré un llit al pus quedament que jo poré, e aquí aquesta nit tu et posaràs al mills que pusques—. Al qual Alexandre respòs: — ¿E com poré jo dormir en la cambra de l'abbat, qui és tant estreta? E si io sabés que en la cambra de l'abbat hagués postic nengú, jo hi haguera fet dormir los monjos

Digitized by Google

e cambrés de l'abat, e ab ells jo haguera dormit pus secretament —. Al qual l'hoste dix: —La cosa és així com dit t'he, e si tu vols tu pots dormir aquí lo mills del món, car l'abat dorm e les cortines són meses; per què jo t'hi metré quedament una còssera petita, e aquí dorm a ton ple —. E Alexandre, veent que açò es podia fer sense dar nenguna nova a l'abat, s'hi acordà, e on pus quedament poc se mès dintre.

L'abat, qui no dormia, ans en llur raonament pensava, així com aquell qui tot ho entenia callà, e d[es]ijant que Alexandre fos ja dintre, e vist que Alexandre era ja en la cambra e al llit, molt content de sa venguda començà a dir: — Nostre Senyor ha a mi tramès lo temps que tant havia desijat, e, si no el prenc, per ventura altra volta tal avinentesa no n'hauré —. E de fet deslliberà que com l'hora fos queda per l'alberg, que el prengués. E com li parec hora, ab veu somorna cridà: — Alexandre! —, dient-li que aprés d'ell se vengués a colgar; de la qual cosa Alexandre molt s'escusà; però enteses per moltes voltes la requesta de l'abbat, ell obeí a son manament, e en son llit s'anà a metre. E aprés que Alexandre fonc colgat, l'abat pres la sua mà, e sobre lo pits lo co-

Digitized by Google

mençà a tocar no en altra manera sinó així com solen fer les dones jóvens als llurs amants; de què Alexandre se meravellà fort, e, tement-se que l'abat no fos tocat de deshonesta amor, estec fort dubtós. De la qual presumpció o sospita l'abat s'apercebé, e, somrient-li, llevà la mà del pits, e, llevada una camisa que tenia damunt, pres la mà d'Alexandre e, metent-la-li sobre los seus pits, li dix: — Alexandre, posa aqueix teu foll pensament e guarda si coneixeràs ço que jo amac a tu e a cascuns —. E Alexandre, posada la mà sobre lo pits de l'abat, trobà dues pometes rodones, llises, gentils, així pròpiament com si fossen de fin vori. E aquest, coneixent que era fembra, la començà abraçar, e, volent-la besar, l'abat li dix: — Abans que tu et mogues, escolta jo què et vull dir. Així com tu pots conèixer, jo són fembra e no home; e poncella me són partida de casa del meu pare per anar a la santedat de nostre senyor lo papa e a aquell suplicar que em vulla maridar; e la tua ventura e mia m'ha aportada davant tu, e l'altre jorn, com te viu, així tost com fui ab tu, fui de tu així fortment enamorada, que jamés no amí tant persona del món; e per ço jo he deslliberat d'amar-te més per marit que a nenguna altra

Digitized by Google

persona. Per què, si tu no em vols per muller, parteix-te de mi tantost e torna-te'n en ton lloc —. E Alexandre, al qual no la coneixia, havent esguard a la companyia que amenava, estimà aquesta ésser una gran dona e rica e de gran afer; per què, sense gaire pensar, respòs que, si a ella açò plaïa, que ell n'era molt content.

E llavors, llevant-se ensems e seient damunt lo llit, e posades les mans damunt un petit retaule, cascuns juraren lo matrimoni, e, traent-se un anell de la mà, ab les paraules qui es pertanyen s'esposaren. E donat compliment a llur seguretat, lo restant de la nit meteren en llur deport, complint sens altra cerimònia tot llur matremoni; e ab lo delit acostumat passaren lo restant de la nit.

E presa entre ells orde en llurs fets com lo jorn venc, llevant-se Alexandre e eixint-se de la cambra on era entrat sense sabuda de nengun sinó de l'hoste, al qual plaïa bé que per nengú no fos estat vist; e llurs afers per entrar en camí meteren en orde; e aprés moltes jornades pervengueren en Roma, on, aprés que reposat hagueren alguns dies, l'abat, ab los dos cavallers e ab Alexandre, sense pus, entraren per fer reverència e explicar ço per què hi eren venguts, al papa.

Digitized by Google

E feta la reverència deguda, començà a parlar: — Pare sant, així com vostra santedat sap millor de mi, cascú e cascuna deu fugir a ocasió de mal a fer a si mateix e a molts d'altres; e com jo, pare sant, fos en punt de fer molt de dan a mi e a molts d'altres, ab l'hàbit ab què em vets són fugida del meu pare ab gran cantitat de moneda, que me n'he aportada, e, en companyia d'aquests dos notables cavallers qui ací són, són venguda davant vostra santedat. La raó, pare sant, és aquesta: Mon senyor e mon pare lo rei d'Anglaterra, estant en guerra ab son fill e frare meu, ultra ma voluntat, me volia maridar ab lo rei d'Escòcia, lo qual així com vostra santedat pot saber, és home molt vell e no pertanyent a ma edat; e io, veent la perdeció de ma jovenil persona, són fugida e venguda ací a vostra santedat ab lo damunt dit tresor, suplicant en aquella que li plàcia maridar-me sens perdició de ma persona. E perquè vostra santedat, pare sant, sàpia millor la veritat e millor me pusca dar ço a què no puc ne dec fallir, vos contaré ma ventura. Jo, vinent ab lo propòsit que comtat he a vostra santedat, m'és esdevengut que per lo camí he encontrat aquest, lo qual crec que nostre Senyor, que és ordonador de totes coses,

Digitized by Google

m'ha deparat sabent que és aquell que jo havia mester; en lo qual jo he mesa així ma amor e ell ab mi, que en neguna manera no es pot separar, lo qual és aquest que vostra santedat veu ací—. E girant-se a Alexandre, qui al costat li estava, lo li mostrà: —Les costumes e les valós del qual són així grans e valeroses que no és negú que no judicàs la sua sang ésser millor de casa real que de gentil home. Per què us dic que ell he pres e ell vull e ell hauré, com que en dega parer al pare meu e a qualsevulla altra persona. E per ço a nostre Senyor ha plagut donar compliment a la primera raó, per què jo m'era mesa en camí per venir ací. L'altra era per visitar los sants llocs, que vostra santedat ha en aquesta noble ciutat. Per què us plàcia que lo matrimoni qui entre Alexandre e mi s'és fet en la sola presència de Déu, se pusca fer en presència vostra e de tots los altres. E per ço humilment vos suplic que ço que a Déu e a mi ha plagut, sia plasent a vós, e la vostra benedicció nos vullau donar per ço que, ab aquella e ab pler d'Aquell del qual sou vicari, nosaltres puscam viure e darrerament morir.—

I oïdes aquestes coses, granment se meravellà Alexandre com oí que la muller era filla

Digitized by Google

del rei d'Anglaterra, e de meravellosa alegria fou ple; mas molt pus meravellats foren los dos cavallers qui ab ella eren; e tan torbats foren que si en altra part fossen, no davant lo papa, hagueren a Alexandre, e força a la dona, feta vilania alguna. E d'altra part, lo papa se meravellà fort de l'hàbit de la dona e de la sua elecció; mas, coneixent que enrera no es podia tornar, no la volc traure de son propòsit. E primerament aconsolà los cavallers, qui torbats estaven, e en bona pau e concòrdia los mès ab Alexandre; e aprés, tantost entès en dar obra ab acabament en lo matrimoni e en tot ço que necessari fos; e assignà jornada on tots los cardenals foren apellats, ensems ab molta notable gent, per solemnitzar lo dit matrimoni.

E ess[ent] tots aparellats, feren venir la dona, la qual venc realment vestida ab molts e insignes aparellaments, la qual se mostrà així bella que en tot lo restant del món no se'n trobara una altra tal. E per semblant, Alexandre venc vestit e arresat de nobles vestedures e, en parença, paria home de gran afer e de notables costums e no pas hom que hagués acostumat de prestar a usura, ans paria mills home de casa real. E acompanyat

Digitized by Google

de notables cavallers, en plen consistori solebnement les esposalles celebraren, e, aprés, les noces, magníficament, ab la benedicció del papa foren celebrades.

E aprés, feta la festa per lo papa per espai d'alguns dies, obtenguda llicència del papa, se n'anaren en Florença, on foren rebuts ab gran e solemne honor e reverència per los ciutadans de Florença, qui ja de la dita nova eren informats. E aprés, de la presó dels tres frares se volc informar, què devien ni per quant estaven presos, e tantost tothom féu pagar e aquells féu soltar, e de continent tot ço del llur de sos dinés los féu quitar, tornant-los en llur prosperitat. E aprés, partint-se d'aquí e en llur companyia Goland, la u dels tres frares se'n menà la via de París, on foren rebuts per lo rei de França solepnement e ab gran honor.

E estant aquí, los dos cavallés en Anglaterra trameteren, los quals tractaren pau e concòrdia ab lo rei d'Anglaterra, lo qual assignà rendes per susteniment de llur estat a la filla e al gendre. E aprés foren arribats en Anglaterra, lo rei lo féu cavaller, e el féu comte del condat de la baronia de Cornualla. E ell així benignament e sàvia se sabé regir que en poc de temps pacificà lo rei ab son fill,

Digitized by Google

de què es seguí gran bé en la illa, e ell ne conquistà gran honor e gran amor de tot lo poble; e Agoland recobrà tot ço que haver devia, íntregament, dels barons als quals Alexandre havia prestat, e molt ric ultra mesura se'n tornà en Florença. Lo qual Agoland, per lo comte, ans que se n'anàs fonc fet cavaller. E lo comte, ab la sua dona, visqué gloriosament e en pacífica amor e concòrdia. E segons se diu, ell conquistà ab son bon seny e justícia lo regne d'Escòcia, e d'aquell fonc rei coronat. —

Digitized by Google

NOVEL·LA QUARTA

LENDOLFO RUFUL·LO, ENPOBRIT, DEVENC COSSARI, E, PRES DE GENOVESOS, NAUFRAGÀ, E SOBRE UNA CAIXA DE PEDRES PRECIOSES PLENA SE SALVÀ, E, EN GURÇÓ RECOLLIT PER UNA DONA, TORNÀ RIC EN SA CASA

Laureta, qui aprés Pampinea seia, veent la gloriosa fi de la sua novel·la, sens pus esperar, començà en tal guisa: — Molt gracioses dones, segons lo meu juí, negun acte de fortuna no pot ésser major que veure un home qui en misèria sia estat, e puis en poc temps veure's en estat reial, així com Pampinea nos ha mostrat que fou lo seu Alexandre. E per ço qualsevulla que haja a posar matèria de qui, havent de novel·lar, covendrà que estiga en aquest termini; per què, no hauré vergonya de dir una novel·la, la qual, encara que major misèria en si contenga, no haurà per ço tan bella deseixida.

Digitized by Google

Be sé que, pur havent esguard en aquella, ab menor diligència entre les altres serà oïda; e no podent alre fer, seré escusada.

Segons que podem veure, de totes les parts del món qui sien en la marina, és la pus bella e la pus delitable entre Réjols e Gaieta; en la qual, assau pres de Salern, ha una costa apellada la costa de Malfa, plena de petites ciutats e de jardins e de fontanes e d'hòmens rics e puixants en l'art de la mercaderia, així com són molts d'altres. Entre les quals viles e ciutats n'ha una apellada Ravello, en la qual ha molts hòmens rics e de gran estat. E entre els altres n'hac u apellat Landulfo Rufullo, al qual no bastava la sua riquesa segons la voluntat del seu despendre, e, desijant-la doblar, venc en punt de perdre-ho tot.

Aquest, doncs, així com és usança de mercaders, fets tots sos comptes, comprà un lleny, lo qual comprà tot de sos diners propris, e aquell carregà de diverses mercaderies per portar en lo realme de Xipre. On, aprés fonc pervengut, atrobà que allà havien arribats molts d'altres llenys carregats d'aquella mateixa mercaderia; per la qual raó li covenc llançar gran partida d'aquelles,

Digitized by Google

de què ell, congoixat d'enuig e despler per lo gran dan e pèrdua que feta havia, com en tan poc temps se veia ésser vengut, de ric home que era, en pobresa. E pensant en si mateix, deslliberà que abans, que en ço del seu tornés fos ric o penjat. De continent se mès en vendre lo lleny que amenat havia, e que ab los dinés qui restats li eren d'alguns draps que havia venuts, compràs un lleny sotil, lo qual armàs de les coses necessàries a ell, e ab aquell anàs en cos a fi que, pus era partit ric de sa terra, no hi tornàs pobre, si fer se pusqués.

E així ell, partint-se ab propòsit d'anar robar a tothom e en especial a roba de turcs, en breu de temps la fortuna, qui en la mercaderia li era estada contrària, li venc tan favorable, que en poc temps hac presos tants llenys de turcs, que no tan solament hac reparat ço que perdut havia, ans encara hac redoblat tot quant havia mai hagut. Per la qual cosa ell, aconhortat de la primera dolor de la pèrdua que feta havia, coneixent que ell havia assau e que no volia més, se dispongué ab lo dit lleny de tornar-se'n a casa sua. E no curant-se de la mercaderia, en altra manera sinó ab aquell lleny ab què guanyat havia, se mès; e dat de rems ençà

Digitized by Google

e enllà envers la sua pàtria, tant anà enfins que pervenc en l'Arcepèleg, on, llevant-se una nit gran vent a l'eixaloc, qui no tan solament era contrari al seu navegar, ans encara per mar grossa e mal temps lo covenc estar a recés d'una petita illa.

E estant en lo dit recés, ells veren venir dues coques grans de genovesos, qui eixien de la mar de l'Entana, les quals, veent allà lo dit lleny, feren la sua via; e demanat de qui era, e sabut son nom per la gran fama de la riquesa que gonyada havia, encontinent fou conegut d'haver aquella, així com naturalment fan los hòmens, e en voler-lo pendre se dispongueren. E mesa en terra part de la sua gent, ben armats e ab ballestes parades, los feren anar en lloc on nengú no en pusqués escapar si morir no volgués. E d'altra part, les coques meses en mar li vengueren al damunt, en tant que en poca d'hora ells hagueren pres lo lleny e tota la xurma, sens escapar-ne home; del qual encontinent feren pujar en la una coca Lendolfo e totes les coses del lleny; e aprés que tot ho hagueren tret, aquell esfondraren. E partintse d'aquí lo dia següent, per anar la via de ponent, feren vela, e tot aquell dia navegaren per llur dret camí fins a la nit següent,

Digitized by Google

la qual se mès gran tempestat de temps, per la qual los covenc departir la una de l'altre. E per força de temps s'esdevenc que aquella coca sobre la qual era lo pobre e miserable Landolfo, ab gran empediment de mar n'anà a traves sobre la illa de la Xefalònia, e on s'encastà en una seca, e per la tempestat del temps se desféu e es perdé. Per la qual cosa los mesquins qui dintre eren, veent la mar plena de mercaderia e de taules e de caixes e de les altres coses qui en la coca eren, així com és acostumat en tal cas, e ab aquella tempestat era la nit escura e tenebrosa, e la mar grossa, per les quals raons cascuns estaven en congoixós pensament, desijant trobar espedients per los quals pusquessen escapar del perill en què estaven.

Entre els quals lo miserable de Lendolfo, lo qual la mort moltes vegades havia demanada, e aquella desijava més que no tornar a casa sua, gordant la pobresa en què es veia; mas veent-la's davant, gran por s'hac d'aquella, e ab diligència, així com los altres, encercà manera d'escapar. E vinent-li en les mans una taula, ab aquella s'aferrà la pus industriosament que poc, treballant per escapar e pregant nostre Senyor que li ajudàs; e cavalcant en aquella al millor que

Digitized by Google

podia, veent-se anar, per la mar e pel vent, adés ençà, adés enllà, se sostenc fins al jorn clar; en lo qual, pervenguda la claretat del dia, guardant si entorn d'ell vera nenguna terra on arribar pusqués. Mas fortuna, qui en allò l'havia çonduït, no li lleixà mai veure sinó núvols e mar, esceptat que li paria que sobre l'ona de la mar anàs una caixa, la qual bonament dir no podia quina era; e d'una part li paria que degués ésser bona per escapar, e d'altra havia gran por que no el negàs. A la qual, com ell allargava la mà per tocar-la, ella es llunyava d'ell, e anant en tal forma com dit vos he. E sobtosament se mogué un gran grop de vent, lo qual donava així grans colps de la caixa a la taula en la qual lo pobre de Landolfo s'hi era aferrat, que la taula li covenc lleixar; e llavors lo mesquí, forçat de romanir sens ajuda nenguna, e volent recobrar la dita taula, ella es fonc llunyada tant que no fonc a ell de recobrar aquella, per què li covenc d'aferrar-se a la caixa qui, per voluntat de Déu, s'acostà a ell; sobre la qual se llançà, e ab los braços estesos, posat que era flac de força, la regí dret a on millor pusqué. E en aquesta manera, anant per la mar, ara ençà, ara enllà, sense menjar, així com aquell que no havia

Digitized by Google

què, e bevent més que no haguera volgut, sens saber on se fos de tot aquell jorn, fins la nit vinent.

E aprés, lo dia següent, a pler de Déu e a força de vent, qui el féu anar tots temps, servant la caixa al mills que poc, segons veem fer a persones qui en punt són de negar; e com molt hac anat, pervenc en la illa d'Igurçó, a on havia una pobra fembra qui en l'arenal estava llavant alguns draps seus. E veent acostar aquell, no coneixent en ell alguna forma, dubtant no fos alguna mala cosa, se tirà enrera, no podent per glai cridar ne dir res. Mas pur menant-lo llançar a la terra, e coneixent que era caixa, prestament pensà en la fortuna qui en la mar era estada, per la qual creec fos venguda allà la dita caixa. E on més la guardava e més coneixia que hi havia home, e açò per tant com li veia los braços estesos sobre la caixa, casi del tot despoderats; e viu aprés la sua cara trasfigurada així com aquell qui havia estat en tal paor per lo perill en què es veia, e per semblant, perquè sens menjar e sens beure havia estat.

E vist açò, la dona, moguda de gran compassió, s'hi acostà e, prenent-lo pels cabells, ab la caixa ensems, lo tragué de la mar e

Digitized by Google

el mès en terra. E aprés donà la caixa a una sua filla qui ab ella era; e ella, menant-lo com millor pusqué, així com si fos un petit infant, lo s'enmenà a la vila, e aquí, ab estudiosa cura, treballà en sa restauració, llavant-lo ab aigua calda, tant que a ell tornà l'esmarrida color natural que havia perduda, e, per semblant, de la força que perduda havia recobrà gran partida. Donant-li de bons vins e confits, e ab altres coses cordials, lo confortà lo millor que poc, en tant que ell plenament recobrà la sua força e virtut.

E la bona dona, vista la sua reparació, li parec que d'hui més, tornant-li la sua caixa, la li havia ben estojada, li podia dir que percaçàs la sua vida; e així ho féu. E Landolfo, qui de caixa nenguna no es recordava en res, la pres, pensant que no podia així poc valer que no li fes la messió alguns dies. Trobant-la molt lleugera, assau mancà de la sua esperança; mas no res menys volc veure què havia en la dita caixa. E no havent clau, esperà que la dita dona fos anada defora, e aprés trencà la dita caixa, on trobà moltes precioses pedres e perles. Lo qual, així com aquell qui en tals coses s'entenia, hac clara coneixença de la gràcia que Déu li havia feta; e, lloant nostre Senyor, que

Digitized by Google

encara no l'havia volgut abandonar, se confortà del tot. Mas així com aquell qui en poc temps per la fortuna era estat per dues voltes flagel·lat, dubtà de la terça; e dubtà e pensà en les damunt dites coses ésser cautelós perquè les pusqués dur segurament a casa sua.

Per què, en la millor manera que poc, dix a la bona dona que ell per gràcia de Déu no havia pus mester de casa sua, mas que li plagués dar-li un sac, lo qual la bona dona de bon grat li donà. E aprés, Landolfo, al millor que pusqué, del benefici que d'ella havia rebut li reté innumerables gràcies; e partint-se d'ella, muntà damunt una barca, faent la via de Brandis, on trobà dels seus ciutadans e amics e parents, entre els quals havia alguns mercaders drapés qui, aprés hagueren oïdes les sues fortunes, cascuns li donaren graciosament e el vestiren e el muntaren a cavall. E donant-li companyia, se n'anà fins a Ravello, on ell desijava tornar, segons cascú fa, en casa sua. E junt en ço del seu, ell regracià a Déu la gràcia que feta li havia; e tengut amagat lo seu saquet, ab gran diligència encercà les sues pedres e perles què valien ne quines eren. Com encara no ho hagués ben regonegut e estimat, tro-

Digitized by Google

bà que, venudes les sues coses a for covinent, hoc encara a gran mercat, romania al doble pus ric que no era com se n'anà. E trobada manera d'espatxar les pedres, ne tramès per moltes parts del món. E replegat ço del seu, a la illa de Curçó tramès a la bona dona qui de mort restaurat l'havia, gran cantitat de moneda per maridar la sua filla, e per semblant en aquells qui revestit l'havien. E lla romanent, sens que mercaderia no volc fer, s'aturà e honorablement visqué fins a la sua fi. —

Digitized by Google

NOVEL·LA QUINTA

Andreütxo de Perusa, vengut en Nàpols per comprar cavalls, sobreprès per tres accidents en una nit, de tots escapà e ab un robí tornà en la sua casa.

Trobades les pedres Landolfo, començà Fiameta, a la qual tocava la volta del novel·lar, e tornant-li a memòria una novel·la qui no gaire de menys perill era estada que la damunt dita de Laureta; mas en tant és discordant d'aquella com en més temps llaguià a passar la sua fortuna.

—Segons que jo he entès, en la ciutat de Perusa hac un jove, lo nom del qual fonc Andreütxo de Petro, mercader de cavalls, lo qual havia entès que en la ciutat de Nàpols, per la pau e concòrdia que era en lo realme, havia bon mercat de cavalls; e sabut per ell, se mès cinc cents florins en la

Digitized by Google

bossa per esmerçar en los dits cavalls. Lo qual Andreütxo mai pus de sa terra no era eixit, per què ab altres mercaders se n'anà la via de Nàpols. On, aprés que fonc junt, informat ab l'hoste on posava com ne en quina manera en la dita ciutat s'havia a regir, trobà que l'endemà dematí ell podia eixir al mercat, on trobaria molts cavalls per a vendre; e així ho féu. On, com fou lla, molts ne viu e molts ne trobà que li plaïen, e de molts preus, e molts ne massiquejava, sens que ab negú no s'acordà. Mas per mostrar que ell era vengut per comprar e que havia de què pagar, en presència d'aquells ab qui anava, per certa ocasió trasqué la sua bossa, mostrant sos florins.

E estant així mostrant aquells, passà una dona jove siciliana, gentil e molt bella, la qual, veent los diners, dix en si mateixa: —¡Oh, e com estarien millor a mi aquells dinés que no fan en aquells de qui són! —. E en aquella saó anava ab la dita dona una vella, per semblant siciliana, la qual com véu Andreütxo, abandonada la dita dona a un depart, sobtosament girà, anant la via d'Andreütxo, lo qual començà abraçar e besar. La dona, veent que sens dir-li res havia feta tal cosa, per semblant s'acostà a ella per

Digitized by Google

veure què seria de la vella. E Andreütxo, girant-se a la vella, sobtosament la conec, e, faent-li gran festa, ella li demanà on estava ne què feia, e, sabut per ella, li promès que a la sua casa iria; e sens tenir gran sermó, se partí d'ella, e Andreütxo tornà a mercadejar, sens comprar res aquell matí.

E la dona, que vista havia la bossa del jove e après la contesa de la vella, pensà de temptar si en neguna manera ella poria haver tots los diners o partida d'aquells; e cautelosament començà a demanar a la vella qui és lo jove, ne d'on és, ne d'on ve, ne com lo coneixia. E la vella, mot a mot, li començà a dir qui era, ne d'on és, e com ella havia estat molt ab son pare en Sicília, e aprés a Perusa, e que ella l'havia casi nodrit de poquesa ençà. E la dona, informada plenament del jove e de son parentat e de tots sos fets, ab una subtil malícia pensà de fundar sa intenció e encercà manera de metre la vella en feines tot lo jorn en guisa que no hagués manera de cercar ne tornar a Andreütxo.

E aprés que viu la vella en faenes, ella pres una infanta, la qual ella bé havia acostumada e nodrida en tals afers, e adoctrinada com ne en quina manera ella iria a

Digitized by Google

cercar Andreütxo; e mostrant-li a on posava, lla la tramès. E venguda la fadrina a la posada, on per ventura trobà a la porta lo dit Andreütxo, al qual demanà a ell mateix què era d'Andreütxo de Perusa; e sabut que era ell, tirant-lo a un depart, li dix: — Misser, una gentil dona d'aquesta terra se recomana a vós, la qual desija ab gran voluntat de parlar ab vós l'hora e lo lloc que a vós serà plasent; e si a vós plaurà venir en casa sua, ella serà molt contenta —. Lo qual Andreütxo, enteses les raons per la fadrina dites, pensà en si mateix que, atenent sa gentilesa e joventut, no podia ésser menys que alguna dona de la vila no es fos enamorada d'ell, la qual li havia tramesa la dita infanta. E prestament li respòs que era prest e aparellat de fer-li tot son manament, e que li digués quant ne a on parlar-li volia. E la infanta prestament li replicà: —Misser, quan venir vos plaurà, ella us espera en casa sua —. E Andreütxo, prest, sens dir alguna cosa a l'hostal, li dix: —Ara sus, mit-te al davant e io seguir t'he aprés.—

E la fadrina, mesa al davant, se n'anà la via d'una encontrada apellada Malpertús, la qual, segons lo nom, podets veure que és honesta. Mas ell de tot açò res no sabia, ans

Digitized by Google

en honest lloc e en honesta encontrada e a honesta dona pensava anar; la qual la infanta li mostrà. E entrant en casa, demanà la dona, la qual fou al cap de l'escala. E aquella vista per Andreütxo bella e jove e gentil de persona, vestida e arresada honorablement e molt honesta, faent-li reverència, a ella se acostà. La qual, ab cara molt alegra eixint-li al davant ab los braços estesos, contra la usança d'aquella terra, lo correc abraçar e besar e'l front molt honestament, e ab les llàgremes als ulls e ab veu tremolosa li dix: — Andreütxo, frare meu, tu sies lo benvengut —. E ell, meravellant-se de la salutació que la dona li feia, així amigablement li respòs: — Madona, vós siau la ben tròbada. —

E ella, prenent-lo per la mà, lo se'n menà en la càmbra, la qual fou aparellada e enramada de flors de tarongers e de roses e d'altres flors odorants e molt flairants, e empaliada de molts e notables aparellaments segons la costuma de la terra, e per semblant moltes d'altres coses, les quals li parien coses noves, e per les quals ell entès que ella devia ésser dona de gran afer. E posant a seure sobre una caixa davant lo llit, li començà en aquesta manera a parlar: —

Digitized by Google

Andreütxo, jo sé que tu et meravelles de la festa e del bon acolliment que jo et faç e de les llàgremes que jo llanç per la tua venguda, e açò per tant com no saps la raó per què jo ho faç, així com aquell qui no em coneis ne per ventura mai anomenar no m'has oïda; mas tu oiràs cosa de la qual tu seràs molt pus meravellat: car sàpies certament que jo són ta germana carnal; e dicte que pus que Déu m'ha feta tanta de gràcia que jo ans de la mia mort he vists alguns de mos frares, pus tots no puc, qui era la cosa que jo més desijava en aquest món, mas almenys de ço que he vist són molt aconsolada. E si açò per ventura tu mai no has oït, jo t'ho vull dir. Sàpies que Petro, pare meu e teu, així com jo crec que tu has poscut saber, ha estat llong temps en Palerm, a on per la sua bondat és estat molt amat e presat; e esdevenc-se que, per sa ventura, la mia mare, la qual era gentil dona de natura e dona de gran afer, s'enamo[rà] d'ell estant vídua, e, ultra voluntat de son pare e de sa mare e de sos germans, deslliberà a fer tot son pler e manament com que li'n sabés esdevenir, en tant que per llur bona amistat jo nasquí e proceí d'ells abdosos, e vet-me ací tal com me veus. E aprés, per

Digitized by Google

ocasió de Petro, pare meu e teu, s'hac a partir de Palerm per anar a Perusa, de què lleixà la mia mare e a mi petita infanta, e casi despuis no s'és recordat de mi ni d'ella en nenguna manera; de què us dic que si mon pare no fos estat, jo per ventura lo n'haguera reprès per esguard de la ingratitud e estrema desconeixença que envers la mia mare ha haguda. Ara jaquiscam estar l'amor que a mi com a filla sua devia aportar, la qual no havia de vil mare ne de fembra que sospita nenguna degués haver e de moltes altres coses poria per mi e per la mia mare ésser reprès, sinó que no vull tornar al davant les coses passades, ans les vull haver per oblidades, car les coses mal fetes e de gran temps passades són massa més pus greus de recordar que no d'esmenar. Però la cosa va així: Ell me lleixà petita infanta en Palerm, on són crescuda així com me vets, e la mia mare, la qual era rica dona, me donà per muller a un gentil home de Gergent, lo qual, per amor de la mia mare e de mi, se'n venc estar en Palerm; e aquí així com aquell qui és de la part guelfa, començà a fer tracte ab lo nostro rei Carles, la qual cosa sentida per lo rei Frederic, abans que compliment pusqués haver

Digitized by Google

lo tracte, li covenc fugir de Sicília, on jo esperava ésser la major cavalleressa que mai fos en Sicília. E per la damunt dita raó a nosaltres covenc a penre tot ço que pusquem, qui fou fort poc en esguard de ço que lleixam; e venguem-nos-en en aquesta terra, a on lo rei Carles, ab sa mercè envers nosaltres, ha hagut esguard de ço que per ell havem perdut e ens ha fet esmena de cases e de possessions e de molts altres béns; e a mon marit, cunyat teu, dóna contínuament provesió segons que tu poràs veure. E vet en quina guisa, frare meu, jo són ací, on veig a tu, qui desijava més veure que cosa que al món sia —. E dit açò, de cap primer lo tornà abraçar, e plorant e llagremejant, lo tornà besar al front.

E Andreütxo, qui així ordonadament havia oïda parlar aquesta en son raonament, no dubtà en res, ne la sua veu no balbejà, ne ans ab paraula ferma deia quant dir volia e ab cara plorosa per alegria ho conformava. E Andreütxo, recordant-se que era ver que son pare havia estat gran temps en Palerm e donant fe a les paraules de la dona e a les sues llàgremes, atenent que l'edat jovenil dóna fe volentera a les dones, més que més los hòmens que no han cercat gaire

Digitized by Google

lo món ne són escamnats per engans de dones, crec lleugerament tot quant dit li havia. E estant, emperò, tot meravellat, li dix:—Madona, vós no us deveu meravellar si a mi par gran cosa ço que vós me dieu, car per null temps a mi no recorda que jo oís raonar a mon pare de vós ne de vostra mare, ne ab mi, ne ab nenguns de mos frares; e si ho féu, jamés a notícia mia no pervenc. Però tant com m'és pus nou, tant m'és pus car com una tal germana m'he trobada, la qual jamés no cuidava trobar. E no és de meravellar si en són content, car jo no conec hom d'així gran afer qui no fos content d'haver una tal germana e no li degués ésser molt cara, quant més a mi qui són un sotil mercader. Mas sol d'una cosa us prec: que vós me digau com ne en quina manera vós n'haveu sabut jo qui són ne que fos vostre germà —. Al qual ella respòs: — Sàpies-te que aquest matí jo me n'anava per la ciutat, on trobé una mia amiga singular, la qual sap tots los afers de vostre pare e meu e de la mia mare, e sabut vós com havíeu nom ne d'on éreu, sobtosament venc a mi per dir-m'ho, sabent que era la cosa de què jo esperava haver major pler que de cosa que esdevenir-me pusqués. E dic-te que

Digitized by Google

sinó que em paria que pus honestament fos fet que tu venguesses a mi que no que jo anàs a tu sobtosament que ho haguí sabut, jo fóra anada a tu —. E aprés de tot açò, ella lo començà a demanar del pare e de tots los parents, anomenadament cascú per son nom, segons era informada. A la qual Andreütxo respòs que aquesta era la raó qui li feia creure més que no havia necessari de creure.

E aprés que hagueren hagut gran raonament entre ells, atenent que lo temps era cald e congoixós, ella tramès per vin grec e per confits, e li féu fer conlació honorablement. E aprés que aquests hagueren parlat e feta conlació, e ja hora del sopar era venguda, ell volc pendre son comiat per anar a sopar, per la qual cosa la dona lo començà a sobtar dient: — ¡Ai llassa, mesquina, e bé em mostres que jo són a tu poc cara, com ab tan poca voluntat te vols haver envés mi, sabent ara certament que jo són ta germana, e sens que jamés no m'has vista, trobant-te en terra estranya, on jo et puc fer plaers e honors, no te'n vols servir. ¿E penses-te que, si bé mon marit no hic és, que io no et sàpia servir e dar-te recapte en casa mia? ¿E no et serà major honor que

Digitized by Google

no estar a l'hostal? Cert, si mon marit venia e sabia que tu hic fosses estat e que fosses anat en altra part, ben seria despagat e malcontent de tu; per què, car frare, vós, si us plaurà, romandrets ací e soparets ab mi, car així es deu fer —. A les quals paraules lo jove respòs: — Jo, cara sor, vos he per cara e per molt amada, així com dec, mas ço que dic, dic per ço com jo he companyia a l'hostal, e esperar m'han a sopar, e faré gran vilania —. — O, beneit sia Déu! — dix la bona dona — ¿e no he jo en casa per qui enviar a l'hostal que no us esperen? Cert jo hi donaré recapte, però millor fóra si enviassen a dir a tots tos companyons que vinguessen a sopar ací, e puis, com haguessen sopat, si us en volguésseu anar, anàreu-vos-en tots de bergada —. E Andreütxo, qui molt cortès era, havent por que de si mateix no li donàs tedi, quant més de sos companyós, dix que no en fes compte per aquella nit; mas pus així ho volia, que d'ell fes a sa voluntat. Llavors la bona dona mostrà semblant de trametre a l'hostal, per dir que aquella nit no esperassen Andreütxo, com ja era convidat; e ab gran consolació ells soparen aquella nit.

E la dona, metent-lo en solaç fins a la nit

Digitized by Google

escura, com Andreütxo se'n volgués anar, ella li dix que per nenguna guisa no soferria que ell se n'anàs, e açò per tant com Nàpols era terra mal segura per anar de nits, majorment a un foraster; e dient que com ella havia enviat a dir a l'hostal que no l'esperassen a sopar, sí s'havia per semblant que no l'esperassen a dormir. E veus aquest enganat de falsa creença, qui segurament sens mal saber estava pres. Aprés que hagueren sopat, en moltes raons e delits estigueren solaçant; e passada gran part de la nit, ella lleixà Andreütxo per dormir en la sua cambra, ab un petit infant que li mostràs e li donàs si alguna cosa havia necessari. E ella, ab les sues fembres, en una altra cambra se n'anà a dormir.

Feia en aquell temps inextimable calor, per la qual, tantost com Andreütxo fou en la cambra, demanà al fadrí on havia lloc per a escampar aigua, segons naturalment havia acostumat. Lo fadrí, mostrant-li a la un corn de la cambra lloc a on podia anar, en aquell entrà. En lo qual Andreütxo, segurament entrant en la bescambra, li esdevenc que ell, posant lo peu sobre lo cap d'una post qui en l'altre cap no estava clavada, per lo seu contrapès alçant lo cap detràs e

Digitized by Google

ficant-lo davant, a ell covenc a caure davall dins la privada; on, a ell féu Déu gran gràcia que nengun mal no es féu, exceptat que per la gran sutzetat qui dintre era se sullà tot, del cap fins als peus. E perquè millor entenau lo lloc en què caigut era, vos ho vull demostrar. Entre la casa de la dona e la casa d'un seu veí havia un carreró que hom apella androna; e de la una part a l'altra havia dos bastons entravessats, sobre los quals havia dues grans taules sens clavar; e sobre aquelles Andreütxo anà, e volent anar fins al cap de la taula, sotsobrà, per la qual Andreütxo n'anà davall. E com fonc davall e ensutzat tot de la malanança qui dins era, veent que no sabia com se'n tornàs, començà a cridar.

E l'infant qui damunt era romàs, veent-lo caigut, no curà sinó d'anar-ho dir a la dona, la qual prestament venc a la cambra d'Andreütxo per cercar la sua roba; e, aquella trobada, trobà los dinés, que ell mai no lleixava d'aportar perquè no els volia fiar a nengú; e, aquells trobats, prestament se'n tornà a la sua cambra, mostrant no haver sentit res de la caiguda d'Andreütxo.

E Andreütxo, cridant fort, no era sentit; per què ell, sospitant-se de l'engan, cri-

Digitized by Google

dant pus fort, començà a pujar en una tàpia qui cloïa la dita androna, la qual eixia pres la porta de la dita dona, la qual ell bé coneixia. E aquí en va llongament cridà, plorant e gemegant, així com aquell qui coneixia la sua desaventura, dient: — Oimé, mesquí! ¡E en tan poc temps he perduts los meus cinc cents florins e una germana! —. E en tal manera que tots los veïns qui entorn li eren, no podent soferir lo gran enuig dels crits que ell feia, se llevaren.

E aprés, una de les dones qui estaven ab la germana, tota soniosa llevant-se, a la finestra és féu, dient: — Qui pica llaïns? —. — Oh! — dix Andreütxo — ¿e no em coneis tu? Jo són Andreütxo, lo germà de madona Flordaliso —. Al qual ella respòs: — Bon home, si tu has massa begut, ve dormir e torna de matí, que jo no em sé qui s'és Andreütxo, ne quines sanxes són açò que tu dius. Ve en bona hora e lleixa'ns dormir, si et plau —. — Com? — dix Andreütxo — ¿E no sabs tu jo qui són? Cert sí saps; mas pus així prestament s'exobliden los parents de Sicília, al menys torna'm les mies vestedures, les quals he lleixades aquí, e iré-me'n volentés —. Al qual ella respòs: — Bon home, creu que tu somies —. E dit

Digitized by Google

açò, tornant-se'n dintre e tancar la finestra, tot fonc u; de què Andreütxo, ja cert dels seus dans, per dolor enrabià, per la sua gran ira. Com de fet no podia fer ço que per paraula volia mostrar, com a rabiós començà de cap primer. E prenent una gran pedra, e ab molts majors colps que d'abans fet no havia, començà a tocar a la porta. La qual cosa molts dels veïns, creent que fos alguna persona desplasent, lo qual aquestes coses fes e digués per enujar aquella bona dona, la qual tenien per bona, tornant-los en enuig lo picar que feia, faent-se a la finestra, no en altra manera sinó així com si fos un ca foraster, tots aquells de l'encontrada vinent-li a dos, li començaren a dir: — Açò és una gran vilania, de venir en aquesta hora a casa d'aquesta bona dona e dir tals coses. Lleixa això e vés en bon hora, e lleixa'ns dormir, si et plau; e si tu has res a fer ab ella, torna-hi demà, e no dons enuig aquesta bona gent. —

Per les quals paraules, fort abrivadament, un home qui dins la casa era, rufià de la bona dona, lo qual ell ne vist ne sentit no havia, se féu a la finestra e ab veu grossa e terrible ferament dix: — Qui és això? —. Per lo qual Andreütxo, qui aquella veu oí,

Digitized by Google

llevant lo cap en alt, viu un home, lo qual, per ço que compendre en poc, mostrà que devia ésser un gran bacallar; ab la barba negra e fosca, e ab la vista fera mostrà ésser home qui es llevava de dormir ab gran enuig. E com Andreütxo lo viu, sense por li respòs: — Jo són un germà de la dona d'ací —. Mas aquell no esperà que Andreütxo finàs sa raó, ans pus agrament que d'abans no havia li dix: — Jo no em sé per què m'estic com no vaig aquí per dar-te tantes de bastonades fins que no en puixes pus portar, e que mai te lleix mentre et veja moure peu. E ja est tan fastigós e tan embriac que anit no ens has lleixats dormir —. E tornant-se'n dintre, tancà la finestra. E alguns dels veïns, los quals coneixien la condició d'aquell, humilment digueren a Andreütxo: — Per amor de Déu, bon hom, vete'n e no vulles morir anit. —

E Andreütxo, espaventat de les paraules e de la veu e de la vista d'aquell, e entès les paraules dels veïns, qui li parien ésser moguts de caritat, dolorós, tant com mai home en lo món fos, e dels seus diners desesperat, envers la casa d'on l'infanta l'havia tret se'n tornà. No sabent lo camí, pres la via per envers aquella part d'on vengut li sem-

Digitized by Google

blà que era; e anant e pensant en si mateix, així com un desesperat pensà d'anar a mar per llavar-se tot, així com aquell qui tot sullat estava de la femna on caigut era.

E per una carrera que hom apella la Rua Catalana se mès. Així anant, per ventura davant ell se viu dos hòmens qui ab una llanterna anaven; e ell, tement-se que no fossen de la companyia de la cort o algun altri que dan li pusqués fer, e per semblant per vergonya mirant on se pusquera amagar, viu una casa enderrocada assau pres d'ell, en la qual se va metre. E ells, així com aquells qui en aquell propi lloc anaven, sus s'anaren metre, on la un d'ells descarregaren una cantitat de ferraments que aportava al coll. Ab l'altre companyó ensems mentre parlaven, dix la u: — Jo sent la major pudor que mai me paregués sentir —. E açò dit, alçant la llanterna, viu lo mesquí d'Andreütxo, al qual tantost dix: — Qui va lla —. E lo mesquí, mogut de por e de vergonya, callant, volia cobrir aquella; mas los jóvens, ensems ab la llanterna, a ell s'acostaren e demanaren-li: — ¿E quin diable d'hom era ell qui així pudia? —. Als quals Andreütxo comtà tot lo fet, així com seguit s'era per menut. E ells, esmaginant entre ells on li

podia ésser esdevengut tal cas, tantost digueren que en casa d'Escarabone Botafoc devia ésser estat. E girant-se la u, li dix: — Digues, bon hom, què has tu perdut?—. Dix Andreütxo: — Cinc cents florins —. — Tu has molt que lloar a Déu com tal cas t'és seguit, per lo qual tu n'est eixit, e viu; segur que si adormit te fosses, al primer son t'haguera mort aqueix fat bacallar barbut que tu has vist, e ab los diners hagueres la persona perduda. E doncs no et curs de plànyer més, car aitant poc pories haver tu d'aqueis diners com de les esteles del cel; ans te dic certament que si gaire parles, que prestament ne pories haver la mort aconseguida —. E dit açò, e aconsellant-lo al mills que pogueren, li digueren: — Vina ab nosaltres, car gran compassió nos ha presa de tu; per què si tu vols venir ab nosaltres e vols ésser a fer una cosa, la qual nosaltres havem a fer, tu pots ésser ben cert que en part te tocarà lo valent d'açò que perdut has —. E Andreütxo, qui desesperat estava, respòs que era prest.

Havien en la ciutat aquell dia soterrat l'arquebisbe de Nàpols apellat misser Felipo Minutulo, lo qual era estat soterrat ab molt rics e notables ornaments, entre els

Digitized by Google

quals tenia un anell al dit, en lo qual havia un robí de vàlua de cinc mília florins; lo qual arquebisbe aquells volien anar despullar. E Andreütxo, així com aquell qui desijava recobrar ço que perdut havia, ab ells ensems se mès en camí; e anant envers l'església major, dix la u a Andreütxo, qui fortment pudia: — ¿E no poríem nosaltres trobar manera que tu t'anesses llavar en qualque lloc, en manera que així ferament no pudisses? —. Dix l'altre: — Sí farà bé, car nosaltres som prop d'un pou on està tostemps una corriola e un gran poal; per què anem-hi e llavar-s'ha a sa guisa —. E junts al pou trobaren la corriola e la corda, mas lo poal no hi fou gens; per què ensems, per fer-lo bell, deslliberaren lligar-lo ab la corda e calar-lo al pou, on com fos llavat lo tornarien tirar; e així ho feren.

E estant així Andreütxo en lo pou, s'esdevenc alguna gent de la companyia de la senyoria, los quals havien corregut darrera uns malfaitors e per la gran calor que feia havien gran set, per la qual ocasió anaren beure en aquell pou, on no foren vists per aquells fins que els foren prop. E ja Andreütxo al fons del pou s'era llavat e lligant-se la corda, per la venguda d'aquells, als

companyós covenc fugir. E vengut aquells e posades llurs armes e llurs robes, començaren a tirar la corda, creent que lo poal fos ple d'aigua. E com Andreütxo se viu a la vora del pou, sens dir mot, ell s'aferrà en la dita vora, on com los qui tirat l'havien lo veren, de gran por que hagueren, lleixant la corda, fugiren quant més pusqueren; de què Andreütxo se meravellà fortment, pensant fossen sos companyons; mas si ell no es fos ben tengut, ell ne fóra anat al fons del pou, on per ventura fóra mort. E veent les armes, les quals sabia que no eren de sos companyons, fonc molt meravellat.

E dolent-se de la sua fortuna, sense tocar alguna cosa de ço que lleixat havien, deslliberà de partir-se'n, e anant-se'n, que no sabia a on s'encontràs, ab los dos companyons seus, los quals anaven per traure'l del pou; e quant lo veren, meravellant-se fort, li demanaren qui l'havia tret del pou, als quals Andreütxo dix que no sabia. E ells ordonadament comtaren-li com era estat, e ell per semblant de ço que trobat havia fora lo pou; de què aquests, qui avisats eren, li comtaren, rient, com ne per què eren fugits, dient-li qui eren estats aquells que venguts eren ne el n'havien tret.

Digitized by Google

E sense pus paraules fer, com ja fos mija nit, se n'anaren a l'església major, e en aquella assau lleugerament entraren e anaren a la tomba a on l'arquebisbe jeia, la qual era molt gran de pera marbre. Lo cobertor de la qual, ab los ferraments que portaven, llevaren tant com fou mester per entrar-hi un home, e, aquell ben apuntalat, començà a dir la u: —Qui hi entrarà dintre?—. Al qual l'altre dix: —No io—. —Ne io—, dix l'altre—; mas entri Andreütxo—. —Això no faré io—, dix Andreütxo. E ells abdosos, rebellats contra Andreütxo, digueren: —En fe de Déu, si tu no hi entres, nosaltres te darem tantes ab u d'aquests pals de ferre sobre lo cap, que nosaltres t'ausiurem—. Andreütxo, tement-se morir, entrà dintre encontinent. E entrant, pensà en si mateix: —Aquests m'hi fan entrar per enganar-me, per ço que com jo sia dintre e els hauré donat tot ço que hi és, mentre llaguiaré a eixir, ells se n'iran e se'n portaran ço que donat los hi hauré, e jo romandré sense res a ma part—. E per ço pensà ell de fer les parts; e recordat de l'anell que ells li havien dit qui de tan gran vàlua era, traent-lo de la mà de l'arquebisbe, lo mès a si mateix e donà a ells los vestiments

Digitized by Google

e la mitra e los guants e les altres coses, despullat fins a la camisa, dient que no hi havia pus. E aquells pur afermant-se que l'anell hi era e que cercàs pertot, e ell responent que no el trobava e depenyent que el cercava, ells l'esperaven.

E aquests, qui d'altra part maliciosament eren, deien pur que el cercàs, e en l'endemig que ell feia aparès que el cercava, e ells se n'anaren; e en aquell entremig lo puntal ab que ells havien apuntalada la coberta de la tomba se desféu, e, la coberta caiguda, ell romàs enclòs. Per la qual cosa cascú deu pensar Andreütxo com romàs aconsolat. E moltes voltes temptà e assajà ab lo cap e ab les espalles si alçar poguera la coberta, mas en va treballava. Per la qual raó vençut, vengué a menys e caigué sobre lo cos mort de l'arquebisbe; e cert qui llavors l'hagués vist, envides coneguera qui era pus mort, o l'arquebisbe o ell. E com fonc retornat, al mills que poc se dreçà e tendrament començà a plorar, veent-se aquí on sense dubte a una de dues fins devia pervenir: o morir aquí de fam e de pudor del mort, o que, trobant-lo aquí, així com a lladre havia a ésser penjat.

E en aquest gran pensament estant, sentí

Digitized by Google

per l'església anar alguna gent e parlar los uns ab los altres, los quals, segons ço que ell podia compendre, volien fer ço que ell e sos companyons havien fet; per la qual raó a ell cresqué la paor fortment. E de fet així era com havia pensat. E com ells se foren acostats a la tomba, ells llevaren la coberta e aquella apuntalaren en la manera que ells havien fet; e hac entre ells gran contesa qui entraria dintre, de la qual cosa cascú d'ells s'excusava dient:—Ne jo, ne jo—. En tant que un prevere de la companyia: — E com? ¿E haveu vosaltres tan gran por que penseu que els morts mengen hòmens? Guardau-vos, que jo hi entraré —. E mesos los peus e les cames dintre, e lo cap endefora, se començà a calar dintre la tomba. Andreütxo, sentint açò, se llevà en peus e, prenent-lo per la una de les cames, faent semblant de voler-lo tirar dintre; la qual cosa, sentint lo prevere, mès un gran crit, e, sobiranament espantat, sortí defora lo moniment. De la qual cosa tots los altres espaventats, lleixaren la tomba oberta e començaren a fugir tan fort com pusqueren, faent semblant que cent mília diables fossen llurs perseguidors.

La qual cosa vista, Andreütxo sobtosament se n'eixí per allend on hi era entrat. E ja

Digitized by Google

acostant-se lo jorn e l'alba clara, ab l'anell en lo dit anant a la ventura, pervenc a la marina; e aquí lo seu alberg on posava regonec, on trobà tots sos companyons e amics, e l'hoste, qui tota la nit l'havia esperat, estant en gran ànsia d'ell e de sos fets. Als quals tot ço que esdevengut li era comtà mot a mot. Al qual fonc dat de consell per lo seu hoste que de continent se degués partir de Nàpols, la qual cosa ell féu prestament. E portant-se lo seu anell, se'n tornà a Perusa; lo qual anell se'n portà en lloc dels cavalls per què era anat, e aquell vené per avant, de què hac gran suma de moneda. —

Digitized by Google

NOVEL·LA SISENA

Madona Baritola, trobant-se en una illa ab dos cabirols, havent dos fills perduts se'n va en Lunisiana; aquí u dels fills entra en servei del senyor d'ella, e ab la filla d'ell jau, e és mès en presó. Sicília, rebel·lada al rei Carles, e lo fill reconegut de la mare, pren per muller la filla del senyor, e, son frare retrobat, tornen en gran estat.

Havien les dones, e per semblant los hòmens, molt ris dels casos d'Andreütxo recomtats per Fiameta, com Emília, sentint la novella finida, per comandament de la reina començà així a dir: — Greus coses e enujoses són los vans moviments de la fortuna, de les quals per ço com moltes voltes alguna cosa se'n parle, tanta és la poca fermetat dels nostres enteniments, les quals lleugerament s'adormen en los seus aguaits, que crec que

Digitized by Google

mai no es deu hom enujar d'escoltar los deslleals e desaventurats aguaits, en tant que els primers reten hom avisat e los segons aconsolen. E posat que moltes coses ne sien dites, jo entén a recomtar una novel·la no menys vera que piadosa; la qual, encara que alegre fi haja haguda, és estada tant e així llongament detenguda, que a penes jo puc creure que mai per alegria sia adolcida.

Gracioses dones, devets saber que, aprés la mort de Federic segon, emperador e rei de Sicília, regnà en lo regne de Sicília lo rei Mamfrè, lo qual visqué en solepne estat reial; e ab ell visqué un gentil home apellat Arrigueto Capace, lo qual hac per muller una molt bella dona apellada madona Baritola. Lo qual Arrigueto tenc en son temps lo govern de la dita illa en ses mans; e sentint que lo rei Carles havia a Benavento vençut lo rei Mamfrè, tot lo regne se rebel·là contra ell. E havent poca seguretat en la curta fe dels sicilians, no volent ésser traïdor a son senyor ne consentint en aquella, sobtosament s'aparellà a fugir; mas la gran malícia dels sicilians havent coneixença de sa fuita, sobtosament a ell e a molts d'altres servidors del rei Manfrè prengueren e aquells lliuraren al

Digitized by Google

rei Carles, e aprés la possessió de la illa no li fou denegada. Mas madona Baritola, en tots aquests mudaments, no sentia res ne sabia què s'era d'Arrigueto; mas tots temps tement-se de vergonya, totes les sues riqueses lleixades, ab un seu fill mascle d'edat de vuit anys, apellat Manfrè, e prenyada e pobra, muntà sobre una barca, e ab aquella se n'anà a Líper, on parí un altre fill mascle, lo nom del qual fou Asca; e aprés hac estat per espai d'un temps, se'n muntà a un lleny per anar en Nàpols, on tots sos parents e amics eren.

Mas la fortuna variatble ordonà en altra manera que ella no havia pensat, e açò per tant com per força de vent lo lleny qui en Nàpols anar devia fonc aportat per contrari de temps a la illa de Ponça, on, entrats en un petit port, esperant temps per complir llur viatge, s'esdevenc un dia que madona Baritola isqué en terra, ensems ab los altros, per esbravar sa persona. E estant en terra anà cercar un lloc apartat e solitari on se pogués complànyer de son marit Arrigueto; e ella tota sola, dolent-se de sa desaventura, cascun jorn plorava.

E tenent aquesta secta, s'esdevenc que un jorn, estant ella apartada e faent son dol en

Digitized by Google

lo lloc acostumat, no sabent-ho nengun mariner ne altra persona de la fusta, veus on ne venc una galera de cossaris, la qual tots los del lleny pres a mansalva, sens escapar-se nengú. E presos, aquella se n'anà per sos afers, no sabent res de la romasa de madona Bartola. E madona Baritola, finant son plant, se'n volc tornar al lleny per veure los fills, així com cascun jorn havia acostumat; on, com fo allà, nenguna persona no trobà, de què fortment se meravellà. E pensant què podia ésser estat, alçant lo cap e mirant la mar enllà, ella viu no molt lluny la galera remolcant lo lleny detràs; per la qual cosa tantost conec que així era sola romasa de fills com de marit, los quals no sabia d'aquí avant on los degués cercar. E estant així sola e pobra e abandonada en tal manera com un cos sense esperit, d'hora en hora tornava, havent pensament en les sues desaventures. Mas, aprés que el seu miserable cos hac recobrada la força de les sues llàgremes, tornada al plant, llongament plorà los fills, los quals anà cercant si en qualque cova algun ne fóra romàs. E no trobant res d'açò que cercava, donat algun remei en sos tenebrosos pensaments, en la nit sobrevinent se n'anà a la cova on son dol acostumava de fer, e aquí aquella

Digitized by Google

nit, ab molta por e ab inextimable dolor passà.

E lo següent dia vengut, e ja hora de tèrcia passada, així com aquella qui la nit passada no havia menjat, destreta de fam començà a cercar herbes; e, menjades d'aquelles e pensant en sa desaventura, ella viu venir una cabirola, la qual se n'entrà en una cova assau veïna de la sua. E aprés hac un poc estat, d'aquella s'isqué e per lo bosc se n'anà peixent. E vist açò per madona Baritola, qui desijosa del seu passatemps era, se n'anà la via de la cova on la cabirola era entrada, on atrobà dos cabirols petits qui forsa aquell mateix dia eren nats, los quals li paregueren la pus dolça cosa del món. E havent gran compassió d'aquells, així com aquella qui abundantment havia llet per lo novell part que havia hagut, en lo pits los se posà. E los cabirols no refusant lo servei, així pròpiament la mamaren com si fos la llur pròpria mare; e d'aquella hora avant, de la mare a ella nenguna diferència no feren; per què paria gran consolació a la gentil dona haver trobada aquella companyia, així com aquella qui no havia en si sinó pensament de plors e de dolors: menjant herbes e bevent aigua se treballava. E cascuna volta que en

Digitized by Google

sos fills e marit e en sa miserabla vida pensava, com ves que aquí havia a morir, font de contínues llàgremes eixien dels seus ulls. E per la gran continuació que feia d'estar ab los cabirols, la mare e los fills eren tornats tan domèstics, que d'ella no es partien.

E així estant la gentil dona fort fera per lo gran desaire e destret en què estava, s'esdevenc que aprés alguns mesos foren passats, lla arribà un lleny de pisans, qui per contrari de temps aquí estec alguns dies. En lo qual havia un gentil hom apellat Corrado Malaspina, ab una sua muller, dona molt valerosa e molt santa; los quals venien de peregrinatge de tots los sants llocs de Roma, e ab aquell lleny en casa llur se'n tornaven. Los quals, per esbravar-se, ab la sua dona e ab alguns seus familiars e cans de caça se n'anaren deportant; e no gaire lluny del lloc on era madóna Baritola començaren los cans a córrer darrera los cabirols, los quals ja granets eren e per ells mateis s'anaven peixent. E los cabirols, sentint los cans, en nenguna altra part no fugiren sinó en la cova on era madona Baritola, la qual, com viu los cans, sobtosament llevant-se en peus, pres un bastó e els llançava de la cova. E com misser Corrado e la sua dona veren que

Digitized by Google

los cans gitaven defora, encontinent pensant que açò era alguna cosa, sobrevengueren al damunt dit lloc, on veren madona Baritola, qui bruta e magra e pelosa era tornada, tant que paria qualque cosa fera; de què ells com la veren foren molt meravellats, e ella molt més d'ells.

E aprés que foren ab ella, tirats los cans arrera, ab ella s'assigueren, e molt la pregaren que els digués com ne en quina manera era aquí venguda ne romasa; la qual plenament los recità tot son fet, sens mentir de res. Les quals coses enteses per Corrado, mogut de compassió, la confortà al mills que poc, assajant-la de remoure e rellevar de son gran dol, oferint-li de menar-la-se'n e tractar-la en la millor manera que pusqués, així pròpriament com si fos una sua germana, volent que en honor fos tractada egualment ab sa muller, fins que nostre Senyor li hagués redreçada la sua fortuna.

E fetes per ell totes les damunt dites profertes, se n'anà a deportar; e lleixant la muller ab ella, pregant-la que la induís en anar-se'n ab ella e en fer-la menjar e beure, e vestir una roba de les sues, com ja les de madona Baritola fossen esquinçades; e així ho féu. E ab les millós paraules que pusqué

Digitized by Google

l'aconhortà de les sues fortunes, e ab la major fadiga del món la féu menjar e vestir una de les sues robes, e aprés li promès que ab ella se n'iria, mas no en lloc on mai pusqués ésser coneguda.

E així, en companyia de la cabirola, qui llavors del desert era tornada, e per semblant dels cabirols, ab ella se n'anà; de què la dona fou molt meravellada, de la gran festa que la cabirola li féu en sa venguda. E així, vengut lo bon temps, madona Baritola, ab Corrado e ab la sua dona, sobre lo seu lleny muntaren, e ab ells ensems la cabirola e los cabirols. E partint d'aquí ab bon temps, arribaren en la Fou de la Magra, on isqueren en terra la dona e misser Corrado, e madona Baritola en hàbit de dona vídua. E així com si fos una sua donzella, obedient e humil estec a sos manaments, e los seus cabirols nodrí ab gran amor.

E estant així, s'esdevenc que los cossaris los quals havien pres lo lleny en què madona Baritola era venguda a Ponça, e allà l'havien lleixada per no haver-la vista, ab tota l'altra gent en Gènova se n'anà. E aquí lo patró de la galera partí la presa que feta havia, de la qual tocà a la part de misser Gaspar Dòria la senyoria dels infants de

Digitized by Google

madona Baritola e d'una serventa, dida del petit infant, los quals ell a casa sua tramès per tenir-los en servei de sa casa. E la serventa, dolent-se ultra mesura de la pèrdua de la sua dona e de la miserable fortuna en la qual los mesquins d'infants veié caiguts, llongament se'n plorava cascun dia. Però pus se veia cativa ensems ab los infants, gran conhort prenia, així com aquella qui, posat que fos pobra fembra, sí era ben sàvia e avista; per què així com mills poc, se confortà; e puis, guardant on eren venguts, s'avisà que si los dos infants fossen coneguts pogueren haver lleument deslliurament; e ultra això, esperant que quan se poria mudar la fortuna e porien tornar al primer estat. E per çò pensà de no dir res a nenguna persona si temps e saó no hi ves; e tot hom qui li'n demanava deia que sos fills eren; e al major, qui Mamfrè havia nom, apellava Joanoto de Pròixida; mas al menor no curà mudar lo nom. E ab sobirana diligència donà entenent a Mamfrè per què li havia lo nom mudat ne quin perill li corria si per ventura fos conegut. E açò no una volta, mas moltes li feia; recordant la qual cosa l'infant, qui entenent era, segons l'amonestació de la sua serventa, ho feia molt bé. E estigueren

Digitized by Google

adoncs mal vestits e pijós calçats, a tot vil servei, ab la sirventa ensems, alguns anys, en casa de misser Gaspar.

Mas Mamfrè, qui Joanoto se feia anomenar, com fos d'estat de setze anys, havent major gosar que a un esclau no es pertanyia, e indignat per la vil condició en què era posat, muntà sobre una galera qui en Alexandria anava, e del servei de misser Gaspar se partí, e en moltes parts anà no podent res avançar. E a la fi, aprés dos o tres anys que foren partits de misser Gaspar, ell se féu bell jove e gran de persona, e sentí que son pare, lo qual se pensava que fos mort, era encara viu; però era en presó encativat per lo rei Carles. Per la qual raó, ell com a vagabund anant per lo món, arribà en Lunigiana, e aquí, per ventura, ab misser Corrado Malaspina se mès per servidor, lo qual servia aptament. Era ab lo dit Corrado madona Baritola, sa mare, la qual ab la dona de misser Corrado era, e cascun dia la veia, sens que mai no la coneixia, ne ella a ell: tant s'eren transfigurats los uns e los altres despuis que vists no s'eren.

E estant adoncs Joanoto en servei de misser Corrado, s'esdevenc que una filla de misser Corrado, lo nom de la qual era Es-

Digitized by Google

pina, romàs vídua d'un gentil home apellat Nicolà de Grimaldo, e per raó de son viduatge li convenc tornar en casa de son pare; la qual Espina era bella, e plasent, e jove e d'edat de setze anys. E estant així ensems, la un a l'altre remirant cascun dia, en tant que la calor natural encené extrema amor entre ells, la qual no fou llongament sense que no haguessen compliment. E algun temps durà sens que nenguna persona no se n'apercebé, per la qual cosa ells, cuidant ésser bé assegurats, començaren a tenir pus indiscreta manera que en semblants coses no es pertanyia. E anant un jorn per un bosc bell e espès d'arbres, Espina ensems ab Joanoto, lleixada tota altra companyia, entraren avant; e com los parec ésser en un lloc delitable e ple d'arbres e de flors, clos e tancat de diverses arbres, se reposaren a pendre l'amorós plaer la u de l'altro. Vers on venc la mare de la vídua primerament, e aprés Corrado, per los quals foren sobrepresos.

E com Corrado viu açò, dolorosament ultra mesura fou escomogut d'ira e, sens alguna cosa dir, abdosos los féu pendre a quatre seus servidors, e en un seu castell aquells féu menar; e d'ira de cor enrabiant,

Digitized by Google

anava dispost per fer-los vituperosament morir. E la mare d'Espina, així com a santa e vera bona dona que era, reputava ésser digna sa filla de tota cruel penitència; e havent per algunes paraules de Corrado compresa qual era la sua voluntat, no podent comportar aquella, li anava detràs; e aquell aconseguit, començà'l a pregar que li plagués de no córrer furiosament sobre aquells ne voler que en la sua vellesa fos cruel homeier de la sua filla ne ensutzar les mans en un seu familiar, ans li plagués en altra manera cessar la sua ira, així com és de ferlos estar en presó, e aquí estar tant fins que hagen plorat llur pecat. E aquestes e moltes d'altres paraules li anà la santa dona dient; en tant que, revocat son pensament, manà que en presó fossen mesos, e aquí gordats ab molt desaire, fins a tant que ell alre deslliberàs d'ells; e així fonc fet, com la vida llur encativada e en contínues llàgremes e molts llongs dejunis, més que a ells no fóra mester, estigueren.

E estant així Joanoto e Espina, en vida així dolorosa, e passat ja un any sens que Corrado neguna cura d'ells no havia haguda, s'esdevenc que el rei En Pere d'Aragó, per tracte de misser Joan de Pròixida, re-

Digitized by Google

bellà e tolgué al rei Carles la illa de Sicília. E sabuda la nova per Corrado, com gibelí féu gran festa. La qual Joanoto, sentint que un d'aquells qui en guarda l'havien, gità un gran sospir dient: — Oimé, mesquí! Passat ha vint e tres anys que jo són anat exerrat per lo món esperant aquesta jornada, la qual ara és venguda com jo mai pus no esper haver bé, ans esper morir miserablement en presó —. E oït açò per lo guardià, estec pensant, e aprés dix: — Digues, Joanoto, ¿e què munta a tu ço que los grans reis e senyors fan en lo regne de Sicília ne en les altres parts del món? —. Al qual Joanoto respòs: — Cert, a mi par que lo cor me dega esclatar ccm pens en açò que el meu pare havia a fer en aquell regne, si bé io era lladoncs petit infant com d'aquell fugí; mas puis recorda'm que io el viu senyor en lo temps del rei Mamfrè —. —E com! — dix la guarda; e qui fou ton pare?—. —Lo nom del meu pare — dix Joanoto — puix jo d'huimés manifestar, pus me veig posat en tal perill, lo qual jo no entenia a manifestar. Ell fon anomenat, e encara, si viu és, ha nom Arrigueto Capace, e jo no he nom Joanoto, ans he nom Mamfrè; e no dubte gens que si jo fos fora d'ací e tornàs a Sicília, que

Digitized by Google

no hagués encara gran lloc en aquell regne.

E lo valent home, sens pus interrogar-lo, al pus tost que pusqué, totes les damunt dites paraules recità a misser Corrado. Lo qual, aprés les hac oïdes, al pus prest que pusqué se n'anà a madona Baritola, e plasentment li demanà si ella negun fill havia d'Arrigueto qui Mamfrè hagués nom. A les quals paraules la dona respòs planyent e sospirant que si lo major fill que del seu marit havia hagut fos viu, que així haguera nom, e seria d'etat de vint e dos anys. E açò oint, Corrado entené que aquest devia ésser; de les quals paraules en lo seu ànimo hac gran consolació, pensant que si així era, ell poria fer una gran misericòrdia, car ell lo poria traure de presó e donar-lo per marit a sa filla Espina.

E per ço, secretament, ell se féu venir Joanoto, e, aquell a part pres, l'interrogà si era ver que ell fos Mamfrè, fill d'Arrigueto Capace. E açò otorgat per Joanoto, aprés li dix: — Joanoto, ¿saps quanta e quala és la injúria que tu m'has feta per la mia filla, jo tractant a tu així amigablament com un servidor se deu tractar? E tu devies a la mia honor e a les mies coses cercar honor e profit; e si així ho haguesses fet no fores vengut en ço que és vengut, per què hague-

res merescut que, si la mia pietat no fos estada, t'hagués fet matar. Mas pus que és així com tu dius, que sies fill de gentil hom e de gentil dona, jo et vull traure de la captivitat en què estàs e en una hora la tua honor e la mia vull tornar en so propri lloc. E açò per tant com Espina, la tua amorosa e filla mia, és vídua e ha gran dot e bo, les costumes de la qual tu saps; e per semblant saps qui és son pare e sa mare; e del present estat no dic res. Per què jo són dispost que pus ella deshonestament és estada amiga tua, que ara honestament sia ta muller, que, en guisa de fill meu, ab ella mateixa e ab mi, així com a tu plaurà, estiga. —

E dit açò, ell se mirà Joanoto, lo qual viu tot alterat e mudat de color, així com aquell qui per raó de la presó havia soferit gran desaire; mas tot açò no li havia tolta la gran amor qui havia a Espina, ne lo sentiment natural que Déus li havia donat; ans ab cor valerós, ferventment començà a responre així com aquell qui tots temps havia desijat açò que Corrado li oferia de fer, e dix: — Corrado, ne cobejança de senyoria ne desig de dinés teus, ne voluntat de res del teu, ne fer-te tració, no m'induí mai en fer ço que fet he, sinó sola amor que he haguda a la

Digitized by Google

tua filla, la qual am més que cosa qui visca. E no penses en neguna manera que jo mai haja amada ta filla deshonestament, ans tots temps l'amí ab tota honestat; la qual cosa tu no devies penre així cruelment com has: car, si bé pensaves les coses que tu ne els altres hòmens vells haveu fetes en vostre jovent, no hagueres haguda per tan crua ne per ta mala l'amor de mi, ne d'Espina, filla tua; per la qual jo he a sobirana gràcia tot quant per ella pas, ne he passat. Ne et pens que, per molt que em faces, gens per ço jo et vulla mal, ans tots temps amaré tot quant d'ella serà ne ab ella haurà deute ne amistat; e havet-ne ací tota ma voluntat. Del matrimoni que dius que vols consentir entre mi e ta filla, dic-te que si em tengués per dit que ho deguesses consentir, llong temps ha que per ma part te fóra estat demanat; mas tant ne serà ara pus car, com me pens que per voluntat de Déu e a ta requesta ho has demanat. E si no has aquella voluntat que dius, tant me serà menys dolor, car ja me n'estic ab aqueixa confiança; e tots temps que et serà plasent fe'm tornar en la presó, e aquí tant quant te serà plasent me fe aflegir: car tant com jo amaré Espina, tant per amor d'ella amaré a tu, quesque tu em faces; e tots

Digitized by Google

temps t'hauré en reverència de pare e de senyor. —

Corrado, havent açò oït, se meravellà, e ab gran amor lo pres fort ferventment, e pus car l'hac d'aquí avant que si fos son propi fill; e per ço, llevant-se en peus, l'abraçà e el besà estretament. E per dar millor espatxament a la cosa, comandà que aquí fos menada Espina, la qual era tornada en la presó magra, e seca, e transfigurada e mig díbula; e semblant era Joanoto, qui paria un altro home. Los quals en la presència de Corrado feren esposalles, per paraules, de present, segons la nostra usança. E aprés alguns jorns, sens que nenguna persona no en sentí res, los donà recapte de tot ço que mester los fou.

E aprés li parec que, en tot cas del món, devia donar part de la llur alegria a llurs mares, qui de tot ço que seguit s'era encara no sabien res. E encontinent tramès per la sua dona e per madona Baritola, a la qual dix: — ¿Què donaríeu vós, madona Baritola, si jo feia lo vostre fill major marit d'una de les mies filles? —. A les quals paraules madona Baritola dix: — Misser Corrado, jo en açò no poria alre dir sinó que us seria de més tenguda que no són de ço que fet

Digitized by Google

m'havets. E retent-me vós mon fill en la manera que em dieu, revocareu la mia esperança, la qual per perduda havia —. E plorant molt tendrament, callà. E llavors dix Corrado a la sua dona: — E a vós, muller, ¿què us en parria si io us dava un tal genre? —. —No tan solament, senyor — dix la dona —, aqueix qui és gentil hom e de bona natura, ans encara un ribald, pus a vós sia plasent, car, si a vós plau, sí es fa a mi —. E llavors dix misser Corrado: — Jo em tinc per dit que en breus dies jo us faré alegres d'açò que dit vos he. —

E veent ja los aimants honorablement vestits e arresats, e en llur forma tornats, demanà a Mamfrè: — ¿Quina seria la tua alegria sobre aquesta que has, si tu veies la tua mare? —. A les quals paraules respòs Mamfrè: — La sua ventura no em lleixa creure que tant haja viscut que tal jornada hagués vista; mas pur si així era, sobiranament me seria cara la sua vista, car encara per lo seu consell cuidaria recobrar gran partit del meu estat en Sicília —. E llavors Corrado féu venir cascuna de les dones, les quals feren meravellosa festa a la novella esposa, meravellant-se fort quina espiració de Déu poria ésser estada que Corrado hagués haguda

Digitized by Google

tanta benignitat que ab Joanoto hagués fet matrimoni de sa filla.

Al qual madona Baritola, per les paraules que Corrado havia dites, començà a reguardar Joanoto; e, per dret sentiment maternal, alguna remembrança li avenc de la sua juvenil etat. E sens esperar-ne altre demostrament, ab los braços oberts lo correc abraçar al coll, e la sobreabundant alegria maternal no permeté que li pusqués res dir, ans tots los sentiments corporals li clogueren, en tant que casi morta en los braços de son fill caigué. Lo qual se meravellà molt d'açò, així com aquell qui moltes voltes l'havia vista en aquell mateix castell e mai no l'havia coneguda per mare; mas ab tot això conec l'aire maternal per la sua present vista. E tenint-la en los braços llagremejant, les mans e la boca li besà moltes voltes. E aprés, madona Baritola, per la dona de misser Corrado, e per Espina, sa nora, fou tornada, donant-li tots aquells remeis qui necessaris foren per tal accident; e aprés hac recobrades ses forces, tornada de cap primer per son fill, ab moltes llàgremes e paraules plenes de matèria piadosa, e mil voltes o més aquell jorn, l'abraçà e el besà, e ell a ella reverentment, e ab sobirana amor e honor la confortà.

Digitized by Google

E aprés que es foren reposats, ab gran consolació recitaren, la u a l'altre, la ventura qui seguida els era; e aprés que la u a l'altre hagueren la llur vida recomtada, foren aquí tots los amics e parents de Corrado, per los quals ell havia ja tramès, als quals notificà ço que fet havia, ne com ne en quina manera s'era seguit. E aquí ordonadament feren bé la festa. Parlà Mamfrè, e dix: —Corrado, vós haveu fetes envers mi moltes coses, per les quals jo són tengut a vós més que si fósseu mon natural pare, car vós haveu llongament honrada ma mare, e aquella tractada com si fos vostra pròpia mare, e per semblant haveu fet e feu envers mi obres de fill natural, no perquè ella ne io vos ho hajam merescut, mas per vostra benignitat e bonesa. E per ço us suplic que us plàcia complidament vullats fer a mi festa alegra. E açò us dic: que's plàcia trametre per un meu frare, lo qual misser Gaspar Dòria té com a servent, al qual, així com dit vos he, ell pres ensems ab mi anant en cors; e de llavors ençà ha tengut a ell e a mi, e a una dida qui ha nodrit lo dit frare meu, tots temps per servents e per catius. E aprés vos plàcia trametre un hom en Sicília per informar-vos plenament de l'estat del país,

e per semblant d'Arrigueto, pare meu, e per saber si és viu o mort, e si viu és, en quin estat és; e de totes coses plenament informat, prestament retorn a nós. —

De les quals coses Corrado fou molt content, e sens negun llagui dues discretes persones en tals afers tramès, una en Gènova e altra en Sicília. E aquell qui en Gènova anà, trobà misser Gaspar Dòria, e de part de misser Corrado diligentment lo saludà, pregant-li que li volgués trametre Ascaciato e a una sua sirventa nodrissa del dit Ascaciato; e ordonadament lo comtà tot ço qui esdevengut s'era entre Mamfrè e sa filla, e per semblant de sa mare. De les quals paraules misser Gaspar se meravellà fort, com oí ço que lo missatger li deia, e li respòs: — Jo desig fer per misser Corrado ço en què ell tròpia plaer, tant com per negun altro home qui visca hui; e és ben ver que jo he en casa mia lo fadrí que tu demanes, lo qual ha ben catorze anys, e per semblant una sua mare, los quals jo li trametré molt volenterosament; mas dir li he'n de ma part que es guard de no haver massa cregudes les paraules de Joanoto, lo qual tu dius que hui se fa anomenar Mamfrè: açò per tant com ell és massa pus malvat e pus sabent en

Digitized by Google

falsia e en tot mal que ell no es pensa. —

Açò dit, e feta honor al bon hom qui de part de misser Corrado hi era vengut, sí féu secretament aparellar la dida, e aquella cautelosament examinà d'aquest fet. Havia emperò ja oïda e sabuda la nodrissa la nova de Sicília, e sentint que Arrigueto era viu, gitada defora la por que fins llavors haguda havia, ordonadament tot lo fet li comtà e li mostrà per qual raó havia tenguda la manera que servada havia. Misser Gaspar, veent que la raó de la dida se convenia ab la raó de misser Corrado, òptimament donà fe a tot ço que dit li havia, e així com aquell qui era home molt industriós, per altra via se'n volc encara informar e saber si era eixit de la presó Arrigueto.

E sabut tot lo fet, gran despler hac de les injúries que fetes havia als fadrins, e del mal tractar que els havia fet; e donant-se'n gran vergonya, per esmena de ço qui era estat, una de les sues filles, d'etat onze anys, li donà per muller, ab gran dot, coneixent que, pus Arrigueto era viu, no podia ésser menys que aquell no fos un gran hom en Sicília. E aprés açò fet, ab una gran festa que féu del dit matrimoni, l'infant e sa filla e la dida e l'ambaixador de Corrado ab ell

Digitized by Google

ensems mès sobre una galiota ben armada, e anà-se'n a Larissi, on fou rebut per Corrado, ell e tota sa bergada, honorosament; e encontinent se n'anaren en un castell de Corrado, no molt lluny d'aquí, on la gran festa era aparellada. E pensau quina ne qual fou la festa, ne l'alegria dels dos frares, ne de la feel nodrissa qui ab tanta diligència e tan industriosament los havia nodrits, ne quala fou la festa qui per tots fou feta a misser Gaspar Dòria, ne a la sua filla, ne d'ells ab ells, e tots ensems ab misser Corrado: cert no seria negú qui per lletra ho pusqués especificar, e per ço ho jaquesc a vosaltres esmaginar.

E perquè la festa hagués bon compliment de l'alegria, Nostro Senyor, qui és donador de totes les gràcies, volc trametre en aquella saó lo missatge qui era anat en Sicília, lo qual recità la vida e la salut e lo bon estat d'Arrigueto Capaça. Lo qual comtà, entre les altres coses, que, estant ell en Catània, gardat per lo rei Carles en presó, quan la remor contra lo rei Carles se mogué, lo poble, ab gran furor, correc a la presó, e aucieren les guardes, e el trasqueren defora, e aquí, com a capital enemic del rei Carles, l'havien fet capità llur, e lo rei Carles e tots los francesos havien

Digitized by Google

morts. Per la qual cosa ell era vengut en sobirana gràcia del rei En Pere d'Aragó, e ell e tots sos béns estaven en molt bon estat, que com ell sabé que ell era vengut, que ab gran honor l'havia rebut. E per la sua venguda havia feta inextimmatble festa, e aprés tantost havia ordonat trametre per ells una sagetia ab alguns gentils hòmens, la qual venia aprés d'ell.

E dit açò, e llargament feta relació de tot quant havia fet, aquest fou rebut ab gran alegria e escoltat ab meravellosa festa. E havent alguns de sos amics a l'encontre, anaren als gentils hòmens qui per madona Baritola e per Mamfrè venien, e aquells alegrement reberen, als quals la dona e Mamfrè, e tots los altres ab tan gran alegria reberen, que mai semblant no fou vista a abans que a menjar se posassen, de part d'Arrigueto los saludaren al mills que pogueren ne saberen. E a Corrado e a la sua dona regraciaren l'honor que feta havien a la sua dona e a sos fills, oferint-se per part d'Arrigueto a fer per llur honor tant quant a ells sia plasent. E girant-se a misser Gaspar Dòria, li digueren que lo servei que ell havia fet a misser Arrigueto no era pervengut a les sues orelles encara, per la qual raó ells de sa part no li deien res;

mas bé eren certs que si ell ho hagués sabut, que ab aquelles gràcies qui es pertanyien li n'hagueren regraciat, així com aquell qui a sos fills havia feta gran honor e servei. E no contrastant que els hagués tenguts per servidós e per catius, aprés a la festa de les esposalles menjaren. E no tan solament féu festa misser Corrado aquell jorn a son genre e a sos parents e amics, ans a molts d'altres.

E aprés que reposat hagueren alguns dies, e parec a madona Baritola, e a Mamfrè, e a tots los altres, de dever-se'n anar, ab moltes llàgremes de Corrado e de madona sua, e de misser Gaspar Dòria, sobre la sagetia muntaren, e ensems ab les dues nores se'n partiren. E havent bon vent, prest en Sicília pervengueren, on ab gran festa d'Arrigueto tots ensems, los fills e les dones, pervengueren en Palerm, on foren rebuts ab gran festa per lo marit, e per tots aquells qui els coneixien, e estigueren ab gran honor, havent esguard envers nostre Senyor de la gràcia que feta els havia; e ab gran consolació entre ells en per tot temps de llur vida estigueren. —

Digitized by Google

NOVEL·LA SETENA

La filla del soldà, tramesa a marit al rei de Garb, en espai de pocs dies venc en diverses accidents e en mans de vuit hòmens, dels quals moriren la major part; e darrerament, per poncella fonc restituïda al pare, e per poncella la donà a marit.

En poc estec que la novel·la d'Emília no faés moure la compassió de les dones, per los casos de madona Baritola, en moltes llàgremes. Mas aprés que en aquella hagueren donada fi, plagué a la reina que Pàmfilo seguís la sua; per la qual cosa ell, qui molt obedient era, començà e dix: — Mal envides, plasents dones, se pot per nosaltres conèixer ço que per nosaltres fa. E així com moltes voltes havem poscut veure, molts estimam que si ells tornaven rics, e sens diligència podien viure, no tan solament ab hu-

Digitized by Google

mils pregàries ho demanarien a Déu, ans, sens rebujar nengun treball ne perill, encercarien d'aconseguir ço qui en aquelles, de qui vosaltres haveu recomtat, s'esdevingué semblant a molts d'altres de baix estat, qui en mil perilloses batalles han permeses metre llur sang, e de llurs frares e de llurs amics, per pujar a l'altesa dels regnes o senyoria d'aquells. E aprés que en aquella ab sobiran treball són pujats, han sentit e conegut que en ells e en les taules reials se bevia lo verí; e molts ne foren qui la força corporal, e la bellesa, e certs ornaments, ab molt ardent apetit desijaren, e abans que haguessen res obtengut, veren que ells e les llurs coses eren de mort o de dolorosa vida ocasió. E per ço com jo particularment de tots los humanals desigs no poria parlar, aferm que nengú no pot ésser ab ferma seguretat d'afortunats casos segur, així com pels vinents e pels passats pot ésser vist; per què, si dretament provar volguéssem açò, e pendre e proceir, sí ens degueren dispondre en pendre aquell bé, lo qual Ell sol sol conèixer e pot donar. Mas per ço com los hòmens de variables coses se sospiten, e desigen, e estan en grans treballs e pecats; e vosaltres, per semblant, gracioses dones, sobiranament pecau en una, ço és, en

Digitized by Google

desijar ésser belles, en tant que no us basta la bellesa que la natura us ha consentida, ans encara ab meravellosa art cercau créixer aquella; e per ço em plau de recomtar-vos com desaventuradament a la bellesa d'una sarraïna en pocs anys covenc fer nou vegades novelles noces.

Gran temps n'ha passat que en Babilònia fonc un soldà, lo nom del qual era Baminadab, lo qual féu en sos dies molts actes cavallerívols, per los quals entre los vivents era dels pus benaventurats. E entre les altres benaventurances que havia, sí era que havia molts fills mascles e de fembres, entre les quals havia una filla apellada Alatziel, la qual per tots aquells qui la veien era tenguda per la pus bella fembra qui en aquell temps visqués en lo món.

E per ço com en una gran victòria la qual havia haguda contra alarbs, qui damunt li eren venguts, li havia ajudat meravellosament lo rei del Garb, lo qual per especial gràcia li demanà per muller la dita Alatziel, ell agradablement la li otorgà. E vengut lo temps de les noces, e lo soldà aparellada la sua filla honorablement de molts rics aparellaments, així de vestits com de joies e d'al-

Digitized by Google

tres coses necessàries per son noviatge, e ab companyia molt bella e molt notable, la mès en una nau molt ben aparellada, e, donant-li llicència, pres son comiat. E vengut lo bon temps e los marinés donada vela, se comanaren a Déu. E eixint del port d'Alexandria ab bon vent, navegaren fins tant que ja passada la illa de Sardenya eren pervenguts, e en breus dies pensaven ésser a la fi de llur viatge.

S'esdevenc un jorn que, així com los vents fortunals han acostumat de fer, se llevaren molt grans, qui casi parien més cosa miraculosa que no acostumada; els quals donaren innumerables treballs a la dita nau on la dona era, en tant que los mariners se tenien per perduts. Mas pur com a valents hòmens, tota art e totes forces emprades veent-se d'infinida mar combatuts, per espai de dos dies e dues nits, e ja començada la terça, los mariners, fora de tot arbitre, e no sabent on ne en quals mars se fossen, qui per la gran fosca que feia, qui per la gran fortuna que havien correguda, tot l'art de marinatge havien perdut. E anant així, no veent sinó núvols e mar, ells sentiren ferir la nau sobre l'illa de Mallorques, a la qual cosa no veent negun remei a la llur restauració, cascú en-

Digitized by Google

cercà si algun remei pogueren trobar en escapament de llurs persones, en tant que fou acordat entre ells metre la barca de penescam en mar. E de fet, en aquella muntà lo patró, e aprés tots los altres, no guardant honor la u a l'altre, ans ab los coltells en les mans contra qui digués que no hi entrassen; no recordant als uns ne als altres de la reina Alatziel. E cuidant campar a la mort, en aquella vingueren. E aprés que tots foren dintre la dita barca e volgueren anar la via de la terra, abandonada la nau, la qual romania tota oberta, e en aquella la dita reina sola ab les sues dones sens pus, era en aquell punt encara la gran fortuna fort horritble; per la qual la dita barca, anant en terra, se trebucà, on tots los damunts dits, cuidant escapar, sens restauració nenguna moriren.

E romanent la reina Alatziel en la dita nau, faent-se a la coberta e veent-se la mort veïna, e aquella esperant, la nau del tot entrà, e en una petita plaja s'acostà, on tota la nit estigueren abandonades per morir. E vengut lo jorn clar, e la fortuna recessada, e la mar queda, la dona, qui mig morta era, alçant la testa, així torbada com estava, començà a cridar adés u, adés altre de sos servidors, e, no sentint-ne respondre nengú ne veent-lôs

anar per nau, se meravellà molt. E espantada de ço que veia, llevant-se en peus, les dones qui en companyia sua eren, e les altres fembres, totes viu jaure, e adés la una, adés l'altra somogué, e poques ne trobà qui sentiment nengú haguessen, ans, per gran congoixa e por que havien haguda, s'eren mortes partida d'aquelles; per la qual raó a ella venc molt major por que d'abans no havia. Mas no res menys estrenyent-la la necessitat, per ço com sola es veia, no coneixent ne sabent on era, estec molt torbada, e pur tant les cridà, que aquelles qui vives eren féu llevar; e trobades aquelles e no sabent los hòmens què s'eren fets, e veent la nau en terra, oberta e plena d'aigua, ab aquelles ensems dolorosament començà a plorar.

E ja era hora de nona ans que nenguna persona sobrevingués en aquella part qui ajudar-li pusqués, fins a tant que assats pres de passada hora de nona passà un gentil hom apellat Pericó de Soldevila, qui, vinent ab alguns seus familiars, veent la nau en terra, sobtosament esmaginà ço que era, e comandà a u dels seus servidors que encontinent muntàs dalt per encercar si en la dita nau trobara alguna cosa. E lo familiar, posat que ab gran dificultat ho hagués a fer, sí muntà en la nau,

Digitized by Google

on trobà la dita reina, ab aquella poca companyia que havia, sota lo castell de proa. Les quals viu estar totes consiroses, e plorant agrament li demanaren misericòrdia; e aprés, avisant-se que no eren enteses, ab signes al mills que pusqueren li mostraren la llur desaventura. E lo familiar, al mills que poc, regardades totes les coses, ho comtà a Pericó de Soldevila; lo qual prestament féu davallar totes les dones de la nau ensems ab les coses pus precioses qui dins eren ne haver se pogueren, e ab elles ensems se n'anà en un seu castell, on ab precioses viandes, al mills que poc, les confortà. Lo qual comprès, per los rics arresaments que trobà en la nau, que aquesta devia ésser alguna gran dona, e aquella entre elles encercà, la qual encontinent conec en la honor que li veia fer a les altres. E no contrastant lo gran mal e afany que havia passat del mal de la mar, li parec la pus bella dona que mai hagués vista, per la qual cosa Pericó deslliberà que si marit no havia la prengués per muller; e si per muller no la pusqués haver, pensà de voler haver sa amistat.

Era, emperò, Pericó, home de fera vista e molt rebust; e per espai d'alguns dies havia feta servir molt bé e honorablement la

Digitized by Google

dita reina, la qual, aprés fou confortada, veent-la ultra mesura pus bella que d'abans no era, e dolent-se per semblant com entendre no la podia, ne ella a ell, e no podent saber qui fos faent excés de la sua amor per la sua gran bellesa, desmesuradament, ab actes plasents e amorosos, la volc girar de fer-ne sens negun contrast a son plaer. Mas, no contrastant que ell fes això, ella refusava tots temps la sua amistat carnal; e tant com més la refusava, e tant més s'encenia l'amor de Pericó.

E com la dona hagués ja aquí per alguns jorns aturat, e sabés que per fer-se conèixer no escapava que no hagués a fer, per força o per amor, a la voluntat de Pericó, molt se n'entristà; mas, així com aquella qui era dona de gran coratge, preposà de soferir tot quant pusqués, per seguir la misèria de la sua fortuna. E veent que contrastar no hi podia, preses a un depart les sues dones, en aquelles comandà que no fos neguna qui per cosa en lo món denunciàs ella qui era, si doncs no era en lloc on valer li pusqués; e aquelles confortant, pregà que la llur castedat volguessen conservar, afermant-los que ella havia en prepòsit que mai sinó lo seu marit no la gaudiria. Per les quals paraules les sues fembres

Digitized by Google

humilment li prometeren servar sa demanda e s'oferiren promptes de tot llur poder en servar sos comandaments.

Mas Pericó, qui de jorn en jorn més s'escalfava e com més la veia més la cobejava, veent que ella dilatava que a sa voluntat no volia consentir, deslliberà fer-ho per força. E veent algunes vegades que la reina sabia bo lo vi, així com aquella qui no l'havia usat, segons la sua llei, pensà que lleugerament se'n torbaria. E per ço dissimulà de no curar-se de ço que li acostumava de dir, mas que tan solament volia fer una bella festa, per un sopar, en la qual féu venir la dona ab moltes d'altres; e, lo sopar aparellat, ell ordonà, ab aquells qui la servien, que de moltes maneres de vins mesclats li donassen a beure. Los quals ho feren bé òptimament; e ella, qui d'açò no es guardava, per la plasenteria del beure, més ne pres que a la sua necessitat no era ops; per què, tota adversitat oblidada, veent algunes dones ballar a la guisa de Mallorques, començà a ballar a la guisa alexandrina.

La qual cosa veent Pericó, li parec que allò era veí de ço que ell demanava e que ja ella no es podia escusar de no ésser embriaga. Tots temps continuant-li lo molt beure ab

Digitized by Google

gran abundància de confits, per gran espai de la nit la perllongà. E darrerament, partits los convidats, ab la dona sola se n'entra en la cambra, en la qual, pus calda de vi que d'honestat, ans aquella posada a un depart, sens neguna vergonya, sinó així com si fos una de les sues fembres domèstiques, se despullà e es mès al llit. E Pericó, no mostrant que la volgués cuitar, féu semblant de no curar d'ella. E apagades les llums, prestament se despullà e de l'altra part se mès al llit, e aquella amorosament pres al braç, e, sens nengun reteniment ne contradicció, ab ella amorosament començà a fer lo joc delitós. La qual, aprés l'hac començat, no contrastant que mai hagués provat en quina ne en qual manera los hòmens acostumaven de jugar ab les dones, casi penident-se com tant ho havia refusat ne dilatat, per algunes voltes aquell començà envidar, e posat que de llengua no ho sabés dir, per semblança ho mostrava. E aquest gran plaer de Pericó durà tota aquella nit.

E la fortuna, la qual no era contenta encara d'ella, no es volc assegurar per fer-la muller de Pericó, ans volc encara que fos amiga de molts d'altres, segons oïrets.

E estant així, s'esdevenc que Pericó, ha-

Digitized by Google

vent un frare d'etat vint e cinc anys, bell e fresc e ben acostumat, apellat Marato, lo qual, vista la dona, li plagué més que dona que jamés hagués vista, parent-li, segons los actes que n'havia poscuts veure, dona qui en tots sos fets era molt plasent; e pensant que si d'ella desijava nenguna cosa, no la li tolria sinó la soHemne guarda que Pericó li feia, car en altra manera la dona era molt contenta d'ell, segons ço que li mostrava; de la qual cosa Pericó caigué en un cruel pensament de gelosia.

E estant cascuns en aquesta manera e ab llurs congoixes e basques, arribà per ventura en lo port de la ciutat una nau carregada de mercaderia per anar en Romania, en la ciutat de C[l]arença, de la qual dos jóvens genovesos eren patrons. E estant aparellats per anar-se'n com fos bon temps, Marato féu nòlit d'ell e de la dona per muntar ab la dita nau la nit següent. E açò fet, la següent nit se n'anà a casa de Pericó, lo qual de res d'ell no es guardava. E descuidadament, ab alguns feels amics e companyons als quals havia revelat ço que volia fer, e aquells requests que li ajudassen e ab ell ensems hi fossen, liberalment lo hi atorgaren, e ab aquells ensems en casa de Pericó s'amagaren. E pas-

Digitized by Google

sada gran part de la nit, oberta una dona la porta de la cambra on dormia Pericó e la dona, ells se n'entraren e mataren lo dit Pericó. E la dona, veent açò, agrament se dolgué de la dita mort, a la qual menaçaren que si alre deia la mataren.

E presa la major part de les pus precioses coses que Pericó havia, sens ésser sentits, prestament a la mar se n'anaren, e encontinent en la nau muntaren Marato e la dona; e sos companyons, pres son comiat, de continent se'n tornaren. E los marinés, havent bon temps e fresc, feren vela per fer llur viatge. E la dona, veent la mort de Pericó per ella ésser venguda, amargosament començà a plorar e fer gran dol, veent la sua fortuna no ésser passada encara; a la qual Maroto començà a confortar al millor que pusqué, e ab ses blanes paraules dolçament la induí a sa voluntat.

E ja la dita dona estava domèsticament ab Maroto e Pericó havia oblidat, com la fortuna li aparellà nova tristícia, no contenta de les passades. Ara s'esdevenc que per la gran bellesa que ella havia, segons ja us havem dit moltes voltes en la present història, que molt s'enamoraren d'ella los dos germans patrons, e, totes altres coses oblidades, sola-

Digitized by Google

ment entenien en servir a ella, guardant-se molt que Maroto no se n'apercebés. E sabent entre ells que la u e l'altre n'eren enamorats, s'acordaren que ells abdosos fessen amor comuna de la dita dona e que se'n servissen sens que entre ells no n'hagués qüestió, ans fos així comuna com era la llur mercaderia. E per ço acordaren entre ells de matar Maroto, qui gran nosa los feia.

E anant un jorn la nau a la vela, e faent gran via, Maroto estant a l'orla e mirant en la mar, per los dos germans fonc llançat en mar; on, abans que per negú fos regonegut, fou la nau llunyada més d'una milla. E veent que no era per recobrar, lo dit Maroto fonc abandonat. La qual cosa sentida per la dona, e no veent manera de poder-lo recobrar, nova dolor, novells turments e greus pensaments li entraren al cos, per los quals extremament era congoixada. Per lo confort de la qual los dos aimants encontinent vengueren e ab dolces paraules e grans promeses la confortaven. E posat que ella poc los entenés, se dolia així de la pèrdua de Marato com de la desaventurada fortuna sua, de la qual se planyia fortment; e ells, treballant en sa consolació a recobrar, contínuament l'amonestaven al mills que podien.

Digitized by Google

E aprés de molts sermons, com una e altra volta ab ella haguessen parlat, parent-los que casi l'haguessen aconsolada, vengueren a raonament entre ells qual d'ells la se'n devia primer menar e ab ella jaure. E volent cascú ésser primer, no podent-se'n entre ells concordar, primerament ab paraules greus e dures baralles començaren, e entre ells s'encené la ira, en tant que la u anà contra l'altre; e tants colps ensems se donaren que aquells de la nau no havien poder de partir-los, ans tan fort se feriren que la u covenc morir, e l'altre, molt malament nafrat de greus colps, venc pres de semblant espècie. La qual cosa desplagué molt a la dona, així com aquella qui, perduda la consolació d'aquells, se trobava sola, e d'altra part havia gran por que la ira dels amics e parents no vingués sobre ella. Mas Déu no volc que així fos, ans, aprés pocs dies, la nau arribà a Clarença, on lo ferit fou de mort deslliurat, e aquí ensems ab la dona davallà en terra, e ab ell anà estar en una casa.

E sobtosament la fama de la sua gran bellesa anà per la terra, la qual fama pervengué a les orelles del príncep de la Morea, lo qual lladoncs era en Clarença vengut; lo qual, desijós molt de veure-la, l'anà veure, e, aque-

Digitized by Google

lla vista, ultra la fama que n'havia oïda dir, li parec molt pus bella, e així fort d'ella s'enamorà que en altra no podia pensar. E havent oït en quina guisa aquí era venguda, s'avisà com la poria haver; e, cercant manera, tantost los parents del ferit ho saberen, e, sens pus esperar, en continent la li trameteren. La qual fonc al príncep sobiranament cara, e a la dona parec ésser estat granment son ben avenir, per ço com li paria ésser fora d'un gran perill. E aprés fonc ab ell e l'hac ben vestida e arresada a la costuma real, al príncep parec molt pus bella que d'abans no era, e pus cara l'hac que d'abans no havia; e parec-li bé dona de gran afer e de gran estat en tots sos fets e costums, car en altra manera no podia saber ne sentir d'ella ne de son estat què n'era: per la qual cosa la sua amor en ella redoblà, e molt honorablement la tingué; no en guisa d'amiga, mas en guisa de primera muller sua la tractava.

E aprés que un poc de temps hac estat en aquell sojorn e fou retornada en son ésser, qui per lo desaire qui havia passat, qui per la mar, qui per los desplès que havia haguts de la mort de Pericó e de la mort de Morato, e per semblant per la mort del patró de la nau,

Digitized by Google

reconhortada de tot açò, sol aquella no parec que fos, ans fou tal que per tota Romania n'havien què parlar. Per la qual cosa lo duc d'Atenes, jove e bell, e prous home de sa persona, amic e parent del príncep, venc desig de veure-la; e mostrant que el venia visitar, així com havia acostumat de fer algunes vegades, ab bella e molt honorable companyia se'n venc a Clarença, on honorablement fou rebut ab gran festa. E aprés alguns dies lo duc venc a raonament ab lo príncep de la bellesa d'aquesta dona, demanant-li si era així meravellosa cosa la bellesa d'aquesta com se deia per tota Romania. Al qual lo príncep respòs: — Mon frare, molt més que no ho dieu hi ha, mas d'açò no vull cregats negú sinó vos mateix. —

E partint d'aquí, ensems se n'anaren lla on ella era; la qual, sabuda la venguda d'ells abdosos, així com aquella que ben era acostumada, ben aparellada e ben arresada los resèbé; e en mig d'ells abdosos se va asseure, no podent-se raonar ab ells per no ésser entesa la sua llengua. Per què cascú d'ells així com a meravellosa cosa la guardaven, e majorment lo duc, lo qual envides podia creure que fos cos mortal, no dubtant-se de l'amorós esguard que ella havia, ab lo qual se bevia

Digitized by Google

la sang e l'enteniment de la gent que humilment volia guardar; per la qual raó ardentment fou empatxada. E enamorant-se'n fortment, aprés que d'ella ensems ab lo príncep se'n fou partit e hac espai de poder pensar, pensà com tan bella cosa lo príncep sobre totes les altres persones havia haguda al seu plaer; e aprés, molts d'altros pensaments hac, per los quals on més pensava e més s'encenia lo foc de la sua tendra amor, en tant que, la sua honestat a part posada, deslliberà que, quesque li'n degués esdevenir, ell encercàs manera de poder-la haver.

E diligentment encercant com se faria, no li parec hagués manera que pusqués fer ésser bo, gordant la gran custòdia en què lo príncep la tenia, si doncs lo príncep no matava. Per la qual cosa féu venir a si un secret e molt gran familiar cambrer del príncep, apellat Curiaci, e en aquell secretament revellà tot son desig; e, tractant d'açò que havien a fer, encontinent tots los seus cavalls féu metre a punt, faent semblant de voler partir. E aviada tota sa companya, la nit vinent, ab un seu companyó, armats se meteren detràs lo llit de Curiaci, dins la cambra del príncep, on ell viu una hora de la nit que, per la gran calor que feia, lo príncep tot nuu estava so-

Digitized by Google

bre lo llit, e per semblant la dona. Havia en la dita cambra una finestra poca, la qual mirava sobre la mar. E vist açò, ensems ab son companyó, lo qual d'abans havia informat de ço que havien a fer, quedament anaren per la cambra fins a la finestra, e aprés, tornant al príncep, aquell ab un coltell feriren per mig dels pits, en tant que de l'altra part lo passà; e, aquell mort, prestament lo prengueren e per la finestra lo llançaren. Era lo palau sobre la mar molt alt, e d'aquella part no havia nengun enbarg de res que contrastàs que ço que llançaven no n'anàs en mar sens sentiment d'alguna persona; per què venc així com lo duc havia ja acordat. E fet açò, lo companyó del duc prestament pres un caputxó, e, llançant-lo sobre la boca de Ciuraci per ço que cridar no pogués, sobrevengut lo duc, prestament l'ofegaren; e, aquell mort, per la finestra on havien llançat lo príncep lo llançaren. E açò fet, manifestament conegueren que ne per la dona ne per altri sentit no era estat.

E llavors pres lo duc un llum en la mà, anant envers lo llit on quedament dormia la dona, e, descobrint-la, la reguardà tota; e aprés l'hac vista e mirada, sobiranament la lloà; e si vestida li havia pareguda bella, sens

Digitized by Google

comparació despullada li havia paregut molt pus bella. E sens penedir-se del pecat que havia comès, encara ab les mans sangonoses, al seu costat se colgà, e ab ella tota soniosa, creent que fos lo príncep, se jagué. Mas pus que del llit se fonc llevat, cridà son companyó ab gran pler, lo qual féu venir quedament per pendre la dona, a fi que sens remor per una falsa porta per on eren entrats la trasquessen, e enllà muntassen a cavall. E on pus quedament pusqueren, ab tots los seus se meteren en camí, anant vers Atenes, on, aprés fou arribat, no en la ciutat mas en un castell fora al ciutat, qui sobre la mar mirava, la meteren. E la dona, pus dolorosa que de neguna altra cosa que fos estada mai, se treballava; per [què] lo duc,, qui desijós era de sa alegria, al mills que podia ni sabia l'aconhortava de sa tristícia, e li feia donar recapte honorablement d'açò que mester havia a sos ops ne a son delit.

Ara veus lo matí següent los cambrés del príncep, qui fins a hora de nona esperaren que lo príncep se llevàs; mas, no sentint res, empeses les portes de la cambra qui solament enllà eren tancades, entraren en aquella, e com foren dins e nenguna cosa no veeren, pensaren que amagadament en qualque lloc

Digitized by Google

fossen anats per llur esbatiment ell e la sua dona, segons d'altres voltes havien acostumat; e açò pensant, nengun altre pensament no es donaren. E estant així, s'esdevenc que lo dia següent un home foll entrà en la mar, en la part del castell on jeien lo príncep e Curaci; e anant així l'orat, encontrà Curaci, lo qual pres per los cabells e, segons costuma d'home foll, aquell menava tirant per la ribera de la mar. Lo qual sens gran meravella fou conegut per molts, e, meravellats d'açò, ab signes se feren menar lla d'on l'havia tret; on lo cos del príncep, ab gran dolor de tots aquells de la ciutat, fou trobat en aquell lloc mateix. E ab aquella solemnitat que es pertanyia, aquell portaren al palau, e ab gran honor fonc sobollit fort honorablement. E pensant entre ells qui podia ésser estat cometedor d'així gran excés, veeren que lo duc d'Atenes no se n'era anat així cuitadament e amagada sens gran causa, e per ço estimaren que ell ho devia haver fet, així com era de veritat, e que se n'havia menada la dona. E per ço prestament elegiren llur príncep, e en la venja de llur senyor diligentment enteneren, e ab tot llur poder la istigaren. E per ço tots los amics e parents e servidors del príncep de diverses parts congregaren, e feren

Digitized by Google

una gran e molt poderosa host per a anar contra lo duc d'Atenes.

E lo duc, per totes aquestes coses, en sa defensió d'ell e de sa terra, moltes coses aparellà; en ajuda del qual vengueren molts senyors, entre els quals fon tramès per l'emperador de Costantinoble son fill, e Manuel, son nebot; los quals, ab molt noble companyia de gent, foren honorablement rebuts, e especialment per la duquessa.

E aparellant-se tot jorn de la guerra, un jorn la duquessa, presa hora disposta, los féu venir en la sua cambra, on ab moltes llàgremes e ab moltes paraules tota la història de la guerra ne com ne per què era venguda los comtà, mostrant-los com lo duc, en despit seu, volia tenir aquesta dona per amiga; e, dolent-se d'açò, los pregà que per la honor del duc e per consolació d'ella volguessen tenir manera per metre en açò algun remei. E sabut per los joves tot lo fet com era estat, ab bones paraules, al mills que pusqueren, la confortaren, metent-la en bona esperança; e, per ella informats la dona on era ne on estava, se'n partiren; e així com aquells que la dita dona havien oïda lloar de meravellosa bellesa, la desijaren veure, e, sens fer semblant d'açò que oït havien, pregaren lo

duc que la 'ls mostràs. Lo qual, mal recordant com n'havia mal pres al príncep per haver-la mostrada a ell, los promès de mostrar-la'ls; e encontinent ordonà que en un jardí del castell on la dona estava, fos aparellat un magnífic dinar e bella festa, on lo segon dia anaren ab fort pocs de llurs servidors, e aquí per la dona foren rebuts ab meravellosa festa.

E estant Constantí(noble) ab la dona, la començà a mirar, meravellant-se fort de la gran bellesa de la dona, e afermant en si jamés tan bella dona no haver vista; e dix que per cert per excusat devia hom haver lo duc com per una tal dona havia feta tració o altra deshonestat. E mirant la dita dona una vegada e altra, e pur cascuna refermant ço que dit havia ne pensat, li esdevenc així com esdevengut era al duc. Per què, de la dona enamorat se'n partí, e abandonat tot lo pensament de la guerra, no pensant sinó en quina manera la li poria tolre. Estant així en aquest foc e així cremant en amor, s'esdevenc lo temps que ja lo príncep visitava les terres del duc; e, aquelles calcigant, covenc al duc e a Constantí e a tots los altros, segons l'orde que els era donada, eixir d'A-

Digitized by Google

tenes per anar en certes fronteres per resestir al príncep.

E aquí estant, havent tots temps Costantí en l'ànima e en son pensament la dita dona, pensà que ara com lo duc no era en Atenes, era temps d'haver manera de parlar ab ella a son plaer. E perquè hagués manera d'anar-se'n, greument se féu malaut de la sua persona, e, obtenguda llicència del duc e lleixat tot son càrrec a Manuel, se n'anà d'Atenes, on, aprés alguns dies, parlant ab sa germana, la mès en raonament del greuge qui pel duc li era fet de la dona que tenia, dient-li que lla on ella volgués diligentment entenre en son remei, ell faria per manera que ella no n'estaria pus ab enuig, car gran era lo desplaer que ell passava de son enuig, per què havia per acordat de menar-la-se'n lla on allà ho volgués. E la duquessa, pensant que Costantí per amor d'ella e no per amor de la dona faés açò, dix que molt li plaïa, si emperò feia per manera que mai lo duc no sabés que ella en açò hagués consentit, la qual cosa Costantí plenament li promès. E per ço la duquessa li consentí en ço que fer volia, pregant-lo que al millor e pus secretament que pusqués ho faés.

E dit açò, encontinent Costantí féu armar

Digitized by Google

una barca e aquella tramès una nit al jardí on estava la dona, e, informats aquells qui en la barca eren de ço que fer devien, aprés ab alguns altres se n'anà al palau on era la dona; e ab ell molts de sos servidors e companyons, així com los plagué, se n'anassen al jardí. E u dels companyons de la dona hac ja oberta la porta qui eixia a mar, e, fet senyal a la barca, tots entraren e prengueren la dona e aquella meteren en la barca; e, girant-se en aquells qui del duc eren, los dix: —Amic, no sia negú qui es moga ne diga mot si no vol morir, car jo no són ací per robar al duc la sua fembra, ne res del seu, mas per relevar la honta que fa a la mia germana—. E en açò no hi hac negú qui tant ardiment hagués qui gosàs responre. E aprés Costantí muntà sus la barca ab los seus, als quals comandà que donassen de rems e se n'anassen; los quals no semblava que vogassen, mas que volant se n'anassen.

E lo dia següent foren arribats en un lloc apellat d'Egina, on davallaren; e, reposant-se Costantí ab la dona, qui la sua desaventurada bellesa planyia, estigueren alguns dies, aprés dels quals muntaren en la dita barca, anant la via d'un lloc apellat Tios, on estant e tement la reprensió del pare per la dona

Digitized by Google

que amenada se n'havia, e per semblant tement-se que la dona no li fos robada, pensà Costantí com en pus segur lloc la pusqués metre. E estant així, planyia la dona cascun jorn la sua fort ventura; la qual Costantí contínuament confortava.

E estant així, e prenent cascun jorn son plaer, no tement-se dels aguaits que fortuna li aparellava, li avenc que mentre que aquestes coses anaven en aquesta guisa, Asbe[r]c, que llavòs regnava rei dels turcs e en contínua guerra estava ab l'emperador, venc per ventura a les Mirres, on oí com Costantí ab una sua dona, la qual havia robada, sens negun proveïment estava a Tios ab alguns llenys armats. Per què acordà d'anar lla una nit quedament ab la sua gent, e així fou fet; que entrats en la vila e aquella barrejada, molts ne prengueren en llurs llits, sens apercebiment que els enemics fossen entrats; e ans que armes haguessen poscut penre, n'hagueren morts molts; e, cremada tota la vila e presos ells ensems ab tot ço que penre pusqueren, carregaren les naus e envers les Mirres se n'anaren. Per la qual raó a Costantí covenc fugir e abandonar la dona, qui ensems ab los altros fonc presa; on, aprés que foren en les fustes, fou trobada per Asbec, qui

Digitized by Google

home jove era, lo qual sabé que aquesta era la bella dona qui durament fou presa en lo reial llit on dormia Costantí, e sobiranament fonc content d'haver-la en son poder. E sens nengun altre acord, per muller la pres, e, celebrades les noces, ab aquella es jagué, e, aprés menant-la a les Mirres, asseguradament la tenia per cara muller.

E l'emperador, qui abans que aquestes coses se seguissen, havia tengut tracte ab Basano, rei de Capadòcia, que ab son poder sobre Asbec de la una part vingués, e ell ab la sua gent de l'altra, e encara plenament no havia poscut fornir son aparellament, e açò per algunes indegudes coses, les quals Basano demanava a l'emperador qui no ho havia volgut fer; e sentint l'emperador ço que era esdevengut al fill dolent seu, fora de mesura complanyent-se de les coses que al rei de Capadòcia demanava, ab aquell millor aparellament que poc, contra Asbec s'aparellà d'anar. E Asbec, sentint açò, que de dos poderosos senyors devia ésser constret, volc anar contra lo rei de Capadòcia, e, lleixant lo castell de les Mirres en guarda d'un seu fael familiar e amic, ab aquell lleixà la sua bella dona en sa guarda e custòdia.

Del qual s'esdevenc que, aprés pocs dies,

Digitized by Google

ab lo rei de Capadòcia s'encontrà, e, ab aquell vengut a batalla, fonc desconfit e mort e perdut. Per la qual raó Basano, victoriós, començà a venir vers les Mirres, e, vinent tota la gent a ell, com victoriós se'n venc al familiar d'Asbec, lo nom del qual era Antico, lo qual tenia la bella dona en guarda. Lo qual Antico, no contrastant que la tingués en guarda e en comanda, s'enamorà d'ella, no servant a son senyor fe ne llealtat, així com aquell qui entenia la llengua de la dita dona, la qual havia viscut alguns anys així com si fos sorda e muda, no trobant qui entenés la sua llengua, ne ella la llengua d'altre. E per ço entre ells tanta familiaritat prengueren en pocs dies, que, no contrastant la feeltat de son senyor ne havent esguard que en armes ne en guerra fos, no solament amigable, mas amorós delit, la u de l'altre prenien dejús los llançols. E estant cascun jorn en aquest solaç, per ells fonc sentit que Asbec era vençut e mort, e Basano qui venia prenent tot quant podia, e ja gran part dels millors castells e viles havia preses; e, oït açò, acordaren ensems de no esperar-lo. E prenent de les pus cares joies e robes d'Asbec, endosos ensems se n'anaren en Rodes, on

Digitized by Google

aprés poc temps Antico emmalaltí de mal de mortal malaltia.

E estant així destret de gran malaltia, s'esdevenc que en aquelles saons arribà en Rodes un mercader xiprà, molt gran amic e familiar d'Antico. E Antico, sentint-se ja pres de la mort, pensà de voler les sues coses a la sua cara dona lleixar, e, ja veí de la mort, los cridà abdosos, dient així: — Ma cara sor, e vós, mon frare, jo em veig venir a menys, ço qui em dol, e recobrar no puix. E de viure mai no fui tan content com ara era. És ver que d'una cosa molt pus content muir que nengú altre que mai fos, per ço com pur dec morir en los braços de dues persones les quals jo més am en aquest món, ço és, en los teus, molt car amic, e en aquells d'aquesta dona, la qual més que mi mateix he amada despuis que jo la coneguí. És ver que em dol molt per ço com la sent forastera e sens ajuda ne consell: morint-me jo, la veig morir, e encara em seria pus crua cosa si no la sentís pres de tu, qui crec que donaràs a ella aquella cura, per amor de mi, que donaries a mi mateix si vivia. E per ço, on més pusc, te prec que si s'esdevé que muira, que les mies coses e ella te sien recomanades, e que de l'u e de l'altre faces ço que cregues que

Digitized by Google

sia consolació de la mia ànima. E a tu, caríssima dona, prec que, aprés la mia mort, no et desmembre ço que jo et dic. E tu, car amic, pensa que seràs amat de la pus bella dona qui mai fos, de la natura angelical ençà. E si d'aquestes dues coses vosaltres me donarets entegra esperança, sense negun dubte jo me n'iré aconsolat —. L'amic mercader, e la dona així mateix, açò oint, tendrament ploraren, e aprés hac dit lo confortaren, e li prometeren sobre llur fe de fer ço de què ell los pregava si, ço que a Déu no plagués, ell moria. E aprés poc espai, dit açò, passà d'aquesta vida, e al seu cos fou feta aquella honorable sopultura que es pertanyia.

E aprés pocs dies, havent lo mercader xiprà en Rodes los seus fets espatxats, volent-se'n tornar en Xipre ab una coca de catalans qui allà anava, demanà a la bella dona què volia fer, car a ell era forçat tornar en Xipre; al qual la dona respòs que, si a ell plaïa, que volentera se n'iria ab ell, havent esperança que, per amor d'Antico, com si fos sa germana seria tractada e regardada. E lo mercader, qui de tot son pler era content, aquella rebé en sa comanda. E per ço que de tota injúria qui sobrevenir li pusqués per avant, la pusqués millor defendre fins que en Xipre

Digitized by Google

fos arribat, acordà de dir que era sa muller. E ab ella ensems sobre la nau se'n muntaren, on los donaren una cambra en la popa de la nau. E per ço que los fets no fossen contraris a les paraules, endui en un llit assau petit s'adormiren. Per la qual cosa s'esdevenc ço qui de l'u ni de l'altre no era estat d'intenció fins en aquell cas; mas lo gran acostament que havien a fer per la poquesa del llit e per la calor natural qui escalfava la u e l'altre, oblidada l'amistat d'Antico mort, començaren d'amistançar-se ensems. E abans que a Baffa fossen, d'on lo xiprà era, ensems hagueren fet parentat; e aprés que a Baffa foren, ensems ab lo mercader estegué.

E estant així, s'esdevenc que per sos afers arribà a Baffa un gentil hom lo nom del qual era Antígono, e l'estat del qual era gran, e lo seny major, mas la riquesa petita, per ço com en moltes coses entremetent-se ell del servei del rei de Xipre, li era la fortuna estada contrària. Lo qual, passant un jorn davant la casa on la dona estava, estant lo mercader xiprà ab la sua mercaderia en Armínia, la viu per fet de ventura a la finestra de la sua casa. E aquesta dona, la qual bellíssima era, Antígono començà a reguardar, e mirant-la se recordà d'haver-la vista altra

Digitized by Google

volta, mas a on, ne a on no, en nenguna manera recordar no se'n podia. E la bella dona, la qual llongament era estada pe[r]seguida de la fortuna, e pensant que era passat lo terme que el seu mal devia haver fi, com viu Antígono sobtosament se recordà com en Alexandria, en servei de son pare, l'havia vist en fort petit estat; per la qual cosa pres sobtosa esperança de poder retornar encara en estat reial, per lo qual pensament encontinent amagadament féu cridar Antígono.

Lo qual, aprés que fou vengut, li demanà vergonyosament si de Famagosta era vengut, a la qual Antígono respòs que hoc, e ultra açò dix: — Madona, a mi par que jo us conega, mas per nenguna cosa no em pot recordar on vos haja vista; per què us prec, si greu no us és, que vós me reduïscau a memòria qui sou ne d'on —. E la dona, refermant-se que aquest era aquell que ella havia pensat, planyent-se fort, se gità ab los seus braços al coll sobre ell, e despuis a ell, qui fort se meravellava, demanà si en Alexa[n]dria l'havia mai vista. La qual demanda, oint-la Antígono, de continent conec aquesta ésser Alatziel, filla del soldà, la qual creien que fos morta en mar; e volc-li fer la reverència deguda, segons a ella es pertanyia. E

Digitized by Google

ella, havent coneixença d'açò que fer volia, lo pregà que al seu costat s'assegués, e, sens pus dir, per son manament així ho féu.

E aprés li demanà com ne en quina manera era aquí, e que li plagués dir-lo-hi, car per tota la terra d'Egipte creien que temps havia passat que ella era negada e morta. Al qual la dona respòs: — Ja plagués a Déu que així fos estat, ans que no hagués passades les fortunes que he passades despuis, e crec que al meu pare plaguera per semblant, ans que no volguera que hagués discorregudes tantes fortunes com he —. E açò dit, començà a plorar. E Antígono, veent açò, li dix: — Madona, no us desconforteu ans que no us sia mester, e si vós hi trobau pler, comtau-me tot vòstron fet, ne quina vida és estada la vostra; car per ventura los fets poden ésser anats en manera que hi donarem bon recapte ab l'ajuda de Déu —. Al qual la dona dix: —Amic, a mi par que jo veja lo pare meu com jo veig a vós, e, per conseqüent, per aquell amor que jo port a ell per deute paternal, jo amaré més dir e fer-me palesa a vós que a nenguna altra persona qui visca. E dic-vos que a poques persones seria poscut avenir d'haver vista a mi, de què jo fos estada tan contenta com són d'haver vist a

vós, e d'haver-vos regonegut, per ço com la mia malvada fortuna he tots temps tenguda amagada; e ara a vós, així com a pare, la vull manifestar per ço que vejats si la mia fortuna en alguna manera poríeu tornar en lo meu estat reial. E si no us par cosa faedora, prec-vos que mai a nenguna persona no vullats dir ne fer semblant d'haver-me vista ne sentida—. E açò dit, tots temps plorant, tot ço que avengut li era, despuis que a Mallorca arribà fins en aquell, li recità. De què Antígono, piadosament plorant, pensà en si mateix, e, aprés que un poc hac pensat, li dix: — Madona, per moltes fortunes que vós hajau hagudes, sens falla en millor estat e pus cara que mai no fos, vos tornaré al vostre pare, e aprés per muller vos faré tornar al rei del Garb —. E tantost li dix tot ço que a ella era necessari de fer, per ço que en l'endemig nengun altre embarg entrevenir no hi pogués.

E de present se'n tornà en Famagosta, on davant lo rei dix: — Senyor molt excellent, la vostra majestat pot fer a mi en una hora gran profit, e a vós e a la vostra corona reial gran honor, sens que a vós no costarà res —. Al qual lo rei dix en quina manera tal cosa se podia fer. E Antígono dix: — Senyor, a

Digitized by Google

Baffa és venguda la bella dona filla del soldà, de la qual és estada fama per lo món que era negada; e per servar la sua honestat ha gran desaire sofert llongament, e al present és arribada en vostre regne en pobre estat, e, desijant de tornar-se'n a son pare, és recorreguda a mi, que ha conegut. E si a vós plaïa trametre-la-li sota la mia guarda, açò seria gran honor de vós e de mi gran bé e profit; e no crec que mai tal servei al soldà dega desmembrar —. E lo rei, mogut d'una real honestat, sobtosament respòs que li plaïa e d'açò era molt content. E tantost manà que encontinent anassen a Baffa, e que d'aquí en Famagosta honorablement la fessen venir; e prestament així fonc fet.

E venguda davant lo rei e la reina, ab festa inextimable e ab magnífica honor fonc rebuda. La qual, aprés que del rei e de la reina e de tots los seus fonc demanada, segons la demostració que li era estada donada per Antígono, respòs e comtà al rei que li plagués per sa mercè donar-li passatge ab bella e honorable companyia d'hòmens e de dones sota lo govern d'Antígono; lo qual li fou atorgat per lo rei, e ab solemne passatge la tramès al soldà, la qual si ab gran festa fou rebuda, negú no m'ho deman, e

Digitized by Google

Antígono per semblant ab tota la sua companyia.

La qual, aprés que fon reposada, volc saber lo soldà com era estat, sens fer-li a saber què era del seu estat ab lo qual ella aquí arribada era. E Alatziel, qui òptimament los amonestaments d'Antígono havia a memòria, sens que res no li n'era exoblidat, començà a parlar: — Pare meu, alguns jorns aprés de la mia partida s'esdevenc que per fera tempestat la nostra nau n'anà a traves en una plaja, la qual [és] en ponent, aprés d'un lloc apellat Aigües Mortes, on perdí tota la companyia que vostra senyoria m'havia dada, sense que no sé si són morts o vius; mas recorda'm que, sobrevengut lo jorn, jo em trobé aitant morta com viva. E estant ja la nau rompuda, e vista per los hòmens de la terra, vengueren a la riba de la mar per robar aquella, d'on jo isquí sola en companyia de dues dones de les mies. E tantost com fom en terra posades, fom per alguns hòmens preses, e los uns de ça, los altres de lla, ab les mies dones començaren a fugir. Ço que aprés fonc d'elles jo mai ho he poscut saber. Mas jo fui presa per dos jóvens, los quals sobre mi se combarallaven; e tirant-me per los cabells, plorant jo contínuament, s'es-

Digitized by Google

devenc que, passant aquells qui em tiraven per un camí per entrar en un bosc, quatre hòmens en aquella hora passaven a cavall; los quals, com los veren venir, lleixaren a mi, e començaren a fugir. Per los quals encontinent fui presa, e parec-me que fossen hòmens de bé, car, veent açò en què jo era, encontinent me socorregueren, e moltes coses me demanaren, e moltes ne responguí, mas de res per ells no fui entesa. E aprés de llur consell, me posaren sobre un llur cavall, e per ells fui menada en un monestir de dones religioses segons la llur llei, e aquí em meteren; on jo fui de totes les dones benignament rebuda, e honrada tots temps, e ab gran devoció ab elles ensems, e, despuis, servint un sant apellat en greguesc Absolí, al qual les dones d'aquell país han gran devoció Mas pus que per espai de molt temps ab elles haguí presa un poc de la participació de la llur llengua, me demanaren jo qui era ne d'on ne de qui era filla; e tement-me que si digués la veritat no em gitassen de casa e de llur companyia, per ço com no era de la llur llei, responguí que era filla d'un gentil home de Xipre, lo qual me trametia a marit; per fortuna que havíem correguda, la nau s'era rompuda: "E som-ne venguts a traves en

aquesta terra, e no ha'n campat nengú sinó jo". De què elles estigueren molt meravelllades. Per què moltes voltes, en moltes coses, per por de pijor, he servades les llurs costumes. E fon-me demanat per la major d'aquelles, la qual apellen abadessa, si me'n volia tornar en Xipre; a la qual responguí que nenguna cosa jo tant no desijava; mas ella, tement la mia honor, mai no em volc fiar a nengú qui envers Xipre vengués, si persona fiable no era. E és-se avengut que, qualsque dos mesos ha, per alguns bons hòmens de França, ab les llurs dones, on n'havia alguns qui eren parents e amics de l'abadessa, passaven allens; e sentint ella que en Jerusalem anaven a visitar lo Sepulcre, on aquell que ells tenen per Déu fou sobollit aprés que pels jueus fonc mort, en aquelles me comanà, pregant-los que en Xipre a mon pare me deguessen presentar. E presa per los gentils hòmens, alegrament fui rebuda, e ensems ab les llurs dones me meteren en una nau, on aprés de molts jorns arribam ab bon salvament a Baffa, on, aprés que fui venguda, ells me volgueren presentar a mon pare, segons la reverend dona los havia dit. E jo, així com aquella que negú no conexia ne sabia que em digués als dits gentils hò-

Digitized by Google

mens, m'aparellà Déu (lo qual no m'ha maî falgut) en l'hora que eixim en terra, Antígono, al qual jo cridí en nostra llengua prestament que el coneguí, e, per no ésser dels gentils hòmens e de les gentils dones entesa, li diguí que com a filla me rebés. E ell prestament com a persona apta e discreta m'entès, e, faent-me gran festa, ensems ab aquells gentils hòmens e dones, segons la sua possibilitat, ab mi ensems los menà al rei de Xipre, lo qual ab aquella honor m'ha rebuda, e ací encontinent m'ha tramesa així com vets. E més avant, per gran enuig, comtar no us en poria; e si alre a mi dir resta, Antígono, qui moltes voltes aquesta mia fortuna ha oïda, vos ho recomtarà —.

E finit son raonament, Antígono dix al soldà: — Senyor meu molt excel·lent, segons moltes voltes m'ha comtat la molt redutable senyora filla vostra, molt ordonadament vos ho ha dit. E segons m'han dit los gentils hòmens, los quals l'han menada, solament una part hi resta a dir, la qual jo estim que, perquè no està bé a ella de dir, l'ha lleixada; e és aquesta: que certament vos puc dir que m'han comtat los gentils hòmens e dones, quina ne qual és estada la vida e honestat que ha tenguda ab les dones religioses del

monestir, ne quin plant ne quin dol han fet com d'elles és partida, e de les sues virtuts e dels seus lloables costums; e de les llàgremes e plant que han fet los gentils hòmens e dones com a mi l'han restituïda, e són partits d'allà, seria cosa inextimable de contar-vos. De les quals coses, si io volgués dir a ple ço que ells m'han dit, no crec que el present jorn ne la següent nit m'hi bastàs; mas solament ne vull haver tant dit que, segons que les paraules mostren e jo mateix m'he vist, vos puc lloar per lo món que haveu la pus bella e la pus honesta e la pus valerosa filla que nengun senyor que port corona haja. —

E dit açò, d'aquestes coses féu lo soldà meravellosa festa, e moltes voltes pregava a Déu que tal gràcia li otorgàs que pusqués de tots martiris guardar tots aquells qui la sua filla li havien guardada de deshonestat e la li havien honrada, e majorment lo rei de Xipre, per lo qual honorablement li era estada tramesa.

E aprés alguns dies, fetes aparellar moltes dones en servei d'Alatziel, Antígono per tornar-se'n en Xipre llicencià, donant-li donatius per los quals visqué copiosament en lo temps de sa vida; e al rei, per part del soldà, la terra gran ambaixada féu, retent-li infinides

Digitized by Google

e innumerables gràcies de ço que fet havia a sa filla.

E aprés d'açò, volent que ço que començat havia fos fet, volc que fos muller del rei de Garb, al qual de totes les coses certeficà per ço que, si per muller la volia, no contrastant ço qui seguit s'era, que trametés per ella. E d'açò féu lo rei del Garb magnífica festa, e honorablement tramès per ella e alegrament la rebé. E ella, qui ab vuit hòmens havia jagut forsa deu mília voltes, per poncella al costat de son marit se colgà, e féu-li creure que així era; e la reina alegrament per molt temps visqué. E per ço es diu en Itàlia aquella cançó qui diu: "Boca baisata non perde ventura, ans se renova com ho fa la lluna".—

Digitized by Google

NOVEL·LA VUITENA

Lo comte d'Enquerça, falsament acusat, fonc exel·lat ab un seu fill e ab una sua filla, e anant per diversos llocs d'Anglaterra, aquells com ragaços conlocà, e aprés prosperaren e per temps tornaren en gràcia del rei de França.

Molt tendrament sospiraren les dones per los variables casos de la dona bella filla del soldà. Mas ¿qui sap per quina raó movien aquells sospirs? Car, per ventura, havia-n'hi d'aquells qui no menys per desig d'així espesses noces com per pieta[t] d'aquella sospiraven. Mas jaquiscam anar açò al present, car entre elles hac grans rialles, per raó de les darreres paraules dites per Pàmfilo.

E veent la reina que la novel·la sua era finida, girant-se a Lissa, comandà que ab una de les sues seguís l'orde. La qual, faentho, alegrament començà a dir: — Ample

Digitized by Google

camp és aquell per lo qual nosaltres anam hui, car no és algú que sol per una carrera, mas per deu, no pusqués assau lleugerament córrer; en tal guisa nos ha fetes la fortuna abundants de les sues noves e agreujoses coses —. E per ço, veent-ne d'aquelles qui infinides són per recomtar, dix així:

—En lo temps que l'imperi de Roma era de francesos e fou transportat en nació alemanya, nasqué entre los uns e los altres gran desamistat e contínua guerra, per la qual, tant per defensió del seu país com per ofensió de l'altre, lo rei de França, ab un seu fill, ab gran esforç de llur regne e emprament de llurs parents e amics, feren un gran esforç de gent d'armes per anar contra llurs enemics. E abans que açò fessen, per no lleixar lo regne sens govern, sentint que Galter, comte d'Enguerça, era gentil e molt savi home, e molt fael e lleal servidor, e no contrastant que molt apte fos en l'art de la guerra, per ço com a ells paria home molt delicat pensaren que valia més lleixar-lo governador del reialme de França e d'aquell general vicari; e així ho feren. E açò mès en orde, se n'anaren per llur camí.

Començà, doncs, Galter ab gran seny e

Digitized by Google

ab gran orde l'ofici qui comanat li era a regir, tots temps referint les coses ponderoses a la reina e a la nora, bé que lo càrrec fos tot seu; no res menys com a dona sua, al mills que podia l'honrava.

Era lo dit comte de sa persona molt ben vestit e arresat, segons aquell temps mills que negun altre senyor qui llavors visqués; e avenc-se que estant lo rei e son fill en la guerra ja dita, morí la muller de Galter, de la qual li romàs un fill e una filla petits infants, sens pus. E estant així, cascun jorn lo comte era en la cort, parlant per los afers del regne e de moltes altres coses; e segons moltes voltes havem vist, la muller del fill del rei, mirant cascun jorn Galter, s'enamorà d'ell, e, ab gran afecció, la sua persona e los seus costums li plagueren molt, e pensà que, atenent que aquest era sense dona, lleugerament lo seu degig hauria compliment. E pensant que en açò neguna cosa no podia venir contra sinó vergonya d'ésser manifestat, e veent que alre no ho contrastava, se dispongué de posar la dita vergonya a un depart.

E estant un jorn sola e parent-li temps de raonar-se ab ell, tramès per ell. E lo comte, lo pensament del qual era molt lluny d'aquell

Digitized by Google

de la dona, sens neguna escusa a ella anà de continent, la qual trobà en una cambra tota sola. E posant-se lo comte en la manera que ella volc, sient sobre un llit li demanà lo dit comte quina era l'ocasió per què l'havia fet venir; a les quals paraules ella, qui tots temps havia callat, e darrerament forçada per amor, tornant tota vermella per vergonya, casi plorant, e ab veu tremolosa, començà a dir: — Molt car amic e senyor: vostra saviesa ha poscut ben conèixer quanta és la fragilitat dels hòmens e de les dones, qui per diverses ocasions, e més en una que en altra, degudament davant un mateix jutge, un mateix pecat en diverses calitats de persones no deu ésser posat egualment, ne deuen portar una mateixa pena. ¿E qui seria aquell qui digués que no degués ésser pus reprès un pobre home o una pobra dona que ab llur treball haguessen a guanyar llur vida e volguessen seguir l'apetit d'amar, que no ha una rica dona, la qual està ociosa, sens mancar-li alguna cosa qui a son desig sia plasent? Cert jo no crec que no degués ésser gran escusa en aquell qui les coses necessàries ha a son plaer si es lleixa anar en amor e en desig de carnalitat. E com açò sien coses qui endues, a mon parer, sien en

Digitized by Google

mi, e ultra aquestes moltes d'altres, les quals en amar me deuen induir, així com és a la mia joventut e la llonga distància de mon marit; per què us cové lleveu en servei e en ajuda mia, e en defensió de la mia voluntària amor, davant la vostra presència. La qual, si enan a aquelles par faedor, bé deu parer a la potència d'u tan savi e tan bo com vós sou. E per ço us prec que consell e ajuda en açò que jo us deman me doneu. La veritat és que per la llonga distància qui és de mi al meu marit, no podent jo contrastar a la voluntat de la carn ne a la força d'amor, les quals són de tanta potència que als forts hòmens, quant més a les tendres dones, han ja moltes voltes vençut e vencen tots jorns; e com jo, ignocenta e variable, així com vós vets, e així com lo plaer d'amor requer, e a avenir encara que hom no ho vulla, m'ha forçada que em són enamorada; lleixant escórrer tots casos de vergonya, los quals jo conec bé que no són honests a mi, però aconhort-me com veig que tals coses estan tan amagades que les reput no ésser veres ne deshonestes; e encara més són de tanta amor, que no tan solament lo degut sentiment ne l'alegria me tolen, ans me n'han molt prestat; per què vos prec que vós me

Digitized by Google

amostreu una dona tal com jo, si deu ésser amada d'un home tal, que si lo meu parer no m'engana, jo reput lo pus bell, e lo pus plasent e pus alegre, e lo pus savi e valerós cavaller qui en lo realme de França se pusca trobar. E, doncs, que jo sia al present sense marit, e vós sense muller, vos prec per aquella amor que jo us aport, que vós no em negeu l'amor que vós haveu envers mi; qui així com lo glaç vers lo foc se consuma, així es consuma envers vós la mia amor —. E dites aquestes paraules, en tanta d'abundància de llàgremes venc, que, posat que en moltes raons entenés abundar, no hac poder pus avant de parlar, ans furiosament lo correc besar als ulls, e com a vençuda se lleixà caure sobre els seus pits, on continuà les sues llàgremes.

E vist açò per lo comte, lo qual molt lleal cavaller era, ab fort gran reprensió començà a remordre la sua folla amor; e sospenent-la endarrera com més avant volgués proceir per besar-lo, e sanament li afermà que abans soferria d'ésser esquarterat, que tal cosa contra l'honor de son senyor ne en si ne en altre no consentiria. La qual cosa oïda, la dona, prestament oblidada l'amor e encesa en terrible furor, dix: — E doncs, ¿seré jo

Digitized by Google

d'un vilà cavaller així del meu desig escarnida? Pus a Déu plau que vós me voleu fer morir, raó és que jo faça morir a vós, o almenys gitar del món —. E dit açò, se mès les mans en los cabells, e, aquells arrabassats e arrapant-se los pits, començà a cridar fortment: — ¡Ajudau, ajudau, que lo traïdor del comte d'Enguerça me vol forçar!—

E lo comte, veent açò, dubtant fort la sua vergonya, e tement que més fe no fos donada a la mala dona que a la sua ignocència, llevant en peus, lo pus tost que poc s'eixí de la cambra del palau, e, fugint vers la sua casa, sense altre consell a pendre, posà sos fills a cavall, ab los quals al pus prest que poc se n'anà vers lo Calés.

E sentida la remor de la dona, envers ella ateneren molts, los quals, vista e oïda l'ocasió del seu cridar, no tan solament hi donaren fe al seu cridar e per lo seu plorar, ans encara per la gran alegria e per lo gran aparellament e arresament que lo comte feia cascun jorn, lo qual cregueren que ho feia perquè fos enamorat de la delfina. E tot açò entès, ab gran furor se n'anaren a la casa del comte per pendre aquell; e no trobant ell ne sos fills, tant més donaren major fe a la cosa, per la qual lo poble furiosament tota

Digitized by Google

la casa li robaren, e aprés aquella enderrocaren fins als fonaments. E aprés, la nova anada a la host e pervenguda a orelles del rei e de son fill, los quals, molt torbats de la dita nova, a perpetual exili condemnaren lo comte e tots sos descendents; e, d'altra part, gran prometença feren a tot hom qui, viu o mort, lo portàs davant lo rei, o davant lo delfí son fill.

E lo comte, dolent-se que, d'ignocent que era, s'era fet culpable, e vengut sens fer-se conèixer ne ésser conegut, ab sos fills, a Calés, prestament se'n passà en Anglaterra, e ab pobre hàbit anà envers Londres, on, abans que entràs, ab moltes paraules amonestà los dos petits infants; e majorment en dues coses: la primera, que ells pacientment comportassen l'estat pobre, en lo qual, sense llur colpa, la fortuna ab ell ensems los havia aportats; e aprés, que sobretot guardassen de mai no manifestar d'on ni de qui són fills, e que açò guardassen tant com la llur pròpia vida. E tot açò, per què ne per què no, los donà entenent al mills que poc.

Era lladoncs, lo fill mascle, d'etat de deu anys, lo nom del qual era Lluís; la filla, Violant, d'etat de vuit anys, poc més o menys. Los quals, segons la llur poca etat, compren-

Digitized by Google

gueren l'amonestament de llur pare, e per obra ho mostraren. Atès los quals, per ço que millor ho pusquessen fer, li parec que es devien mudar lo nom, e així ho feren; car lo mascle féu anomenar Peroto, e la fembra Joaneta. E aprés foren pervenguts pobrament en Londres; segons que veem fer als almoinés qui van per la terra, sí es meteren anar demanant almoina per Déu.

E esdevenc-se per ventura que anant així com dit vos he, un matí foren en una esgleia on havia una gran dona, muller del senescal del rei d'Anglaterra, e, eixint de l'esgleia, viu lo comte e los dos infants qui anaven acaptant, als quals ella demanà d'on eren ne si eren sos fills. A la qual ell respòs que era de Picardia, e que per menyscap d'un seu fill ribald e de mala vida: — Ab aquests dos petits infants m'és convengut fugir —. E la dona, qui molt piadosa era, mirant la infanta, molt li plagué, per ço com gentil e bella e fort avinent era. E dix-li: — Valent home, si tu et contentes de lleixar a mi aqueixa tua fadrina, jo la pendré e la et nodriré, e, si Déu plaurà, serà tan bona e tan valent que a temps covinent jo la et maridaré, en manera que estarà bé segons son estat —. E oïda per lo comte la damunt dita oferta, molt

Digitized by Google

content, prestament respòs que molt volentera, e, tendrament llagrimejant, la li donà.

E així havent la filla conlocada, e sabent bé a on l'havia mesa, deslliberà no aturar pus en aquella part, e acaptant travessà la illa ab Peroto, fins que pervenc a Gales, e ab gran afany, així com aquell qui d'anar no era vesat; on havia un altre senescal del dit senyor, lo qual gran estat e molta companyia tenia en sa cort, en la qual lo comte, ab son fill, per haver què menjar revenien. E havia en la dita casa un fill del dit senescal, e d'altres infants fills d'alguns altres gentils hòmens qui feien algunes infanteses, així com és córrer e saltar; ab los quals Peroto se començà a mesclar e fer ço que els altres feien, així destrament e millor que degú dels altres no feien. La qual cosa veent lo senescal, e plaent-li molt la manera de l'infant, demanà qui era; e fou-li dit que era fill d'un home qui aquí venia pendre almoina algunes voltes; al qual lo senescal féu demanar, e lo comte, així com aquell que a Déu d'alre no pregava, liberalment lo li donà, no contrastant que li era fort cruu lo deseixir del dit fill.

E havent, doncs, lo comte lo fill e la filla conlocats, pensà no voler pus aturar en An-

Digitized by Google

glaterra, ans al pus prest que pusqué se'n passà en Irlanda. E vengut en un lloc apellat Estamforda, ab un cavaller del comte Paisano se mès per escuder, e faent tot ço que un escuder e un ragaçó deu fer, e aquí sens ésser mai conegut, ab gran desaire e afany estec llong temps.

E tornant a Violant, que Joaneta se feia dir, qui romasa era ab la gentil dona, qui creixent, e en anys e en persona, e en bellesa, e en tanta gràcia de la dona e del marit, e de cascun d'aquells de la casa e d'aquells que la coneixien, de tots amar se feia, en tant que açò era una gran maravella; e no era negú qui sos costums ne ses maneres reguardàs qui no digués que devia ésser digna d'un gran bé e honor. Per la qual cosa la gentil dona, qui del pare l'havia rebuda sens que mai havia poscut saber qui fos en altra manera sinó així com dit li havia, preposà honorablement, segons la condició de la qual estimava que fos, maridar-la. Mas Nostre Senyor, que tots temps fou e és just regordonador dels mèrits de cascú, veent la nobla fembra qui sense colpa portava penitència del pecat d'altri, ordonà en tal manera, per ço que en mans de vil hom la dona no hagués a venir. E sí deu creure cascú que ço

Digitized by Google

que li avenc, Déu per la sua bondat ho permeté.

E fon així: que la gentil dona ab la qual Joaneta estava havia un fill de son marit, lo qual ella e son pare amaven, no tan solament perquè era llur fill, mas perquè per virtuts e per mèrits valia més que negun altre, així com aquell qui valerós e ben acostumat era, e prous e bell de sa persona. Conec les virtuts qui en aquella habitaven. Lo qual per ventura havia sis anys més que Joaneta; e veent-la bella e graciosa, així fortment d'ella s'enamorà, que no veia ni oïa altra cosa sinó ella. Mas per ço com veia ella de baixa condició, no tan solament havia ardit de demanar-la per muller, ans encara havia gran por que per negú no fos sentit, per tant que no fos reprès com en una dona de tan baixa condició havia mesa sa amor; e per ço la tenia així amagada, per la qual cosa, molt més que si sabut fos, l'estimava e la tenia en major pena que si ab algú se'n pusqués esbravar. E tan estec ab aquesta congoixosa amor, que ell emmalaltí greument, per la qual malaltia vingueren a ell molts metges qui en son guariment contínuament entenien, e d'aquell molt se meravellaven com no pusquessen ab negun senyal entendre què

Digitized by Google

era ne de què venia. Per què tots comunament se desesperaven com no li podien retre salut, per la qual raó lo pare e la mare portaven així gran dolor e melanconia, que major no podien. E moltes voltes ab piadoses pregàries lo demanaven de l'ocasió del seu mal, als quals donava los sospís per resposta, dient que tot se sentia venir a menys.

E esdevenc-se un jorn que sient-se un metge, assau jove d'anys e de ciència molt apte, aprés d'ell, e tenint-lo per lo braç on los metges acostumen de cercar lo pols, Joaneta, la qual per manament de la mare a ell servia, ocupada la mare per alguns altres afers, entrà per la cambra; e tantost com lo jove la viu entrar, sens neguna paraula ne acte de semblança a fer, se sentí molt més força al cor, e per l'amorosa ardor qui el mogué li començà a batre lo pols pus fort que no solia; la qual cosa lo metge conec encontinent, e meravellà's fort d'açò que en ell coneixia, e estec segur per veure aquest batiment devia durar. E tantost com Joaneta isqué de la cambra, lo batiment cessà; per què lo metge conec ja part de la malaltia del jove. E estant així, aprés poc, lo jove féu demanar la dita Joaneta, faent semblant de voler alguna cosa, e, tantost com la viu entrar

Digitized by Google

per la cambra, lo batiment del pols retornà al jove, e aprés se'n fonc anada lo batiment cessà. Per què parec al metge haver assau plena certenitat de la malatia del jove. E tirant a un depart lo pare e la mare del jove, los dix: — La sanitat de vostre fill no ha menester ajuda de metge. Segons que jo per certs senyals que jo he coneguts en ell, lo vostre fill afectuosament ama Joaneta, la qual, segons que jo conec, no n'ha sentiment negú. Per què en açò vosaltres vos sabeu què us haveu a fer si la sua vida vós és cara. —

De les quals paraules lo gentil home e la dona foren contents com oïren que en alguna manera trobar-se podia lo seu guariment; exceptat, emperò, que els era molt greu per ço com dubtaven que no haguessen a donar la dita Joaneta per esposa a llur fill. E aprés que se'n fou anat lo metge, se n'anaren al malaut, al qual la dita dona dix així: — Fill meu, jo jamés haguera cregut que de mi d'algun teu desig te fosses amagat, en especial que tu et veges per aquell venir a menys la tua salut; e açò per tant com tu devies ésser cert que per ésser tu content d'una cosa la qual jo pusqués fer per tu, més que més que fos honesta, jo la faria; quant més que

Digitized by Google

tu l'hages feta, e que la tingues celada a mi, qui en neguna manera no et poria mancar; per què em són fort meravellada. Mas pus que a Déu ha plagut ésser estat misericordiós de tu més que tu mateix no est estat, per ço com d'aquesta tua malaltia m'ha ademostrada la coneixença del teu mal, lo qual no és neguna altra cosa sinó amor que aportes a alguna dona o donzella, la qual que ella sia; e és la veritat aquesta: que de manifestar tu açò no et deuries dar vergonya, per ço com la tua etat ho requer, e si tu no fosses enamorat jo et reputaria de poc saber; e adoncs, fill meu, no et guards de mi, ans segurament tot ton desig me descobre, e la melanconia, e lo pensament del qual ve aquesta infirmitat. Per què, mon fill, proceeix, e digues-m'ho, e conforta't, car faç-te cert que neguna cosa ne serà possitble a tu que jo de mon poder no faça, així com aquella qui am a tu més que a la mia vida. E llança fora la vergonya e la por, e digues-me si io puc al comfort de la tua amor alguna cosa adobar; e si tu trobes que jo sia necligent en donar-te recapte, digues que jo són la pus cruel mare que mai parís fill. —

E lo fill, oint les paraules de la mare, primerament s'envergonyí, e puis pensà en si

Digitized by Google

mateix que neguna persona al seu mal que ella no podia ajudar. E posada la vergonya, li respòs: — Madona, neguna altra cosa no m'ha feta tenir la mia amor amagada, sinó com veig que la major part de les persones qui són velles no es volen recordar en les coses qui es pertanyen fer a persones jóvens. Mas pus veig que pus així sàvia vos ha Déus feta, e així gran voler haveu d'ajudar-me, així com és raó de mare a fill, no tan solament açò de què vós vos sou apercebuda vos atorgaré, ans encara de qui vos faré manifesta, ab tal pacte que vós de fet seguiscau de vostre poder la vostra promesa, ab la qual poreu recobrar ma sanitat—. E la dona, fiant que no li podia venir a menys ço que ella pensava, liberalment li promès que segurament li afermava que ella sense nenguna falla daria obra ab què ell hauria lo seu plaer. E oït açò, lo jove dix: — Madona, la gran bellesa e la lloatble manera de Joaneta, e la mia amor, e lo meu poc cor, qui no ha hagut ardit mai de manifestar-ho en alguna manera en aquella per qui són vengut en aquest punt e que vós me vets, me fa estar en lo delitós turment. E si açò que promès m'havets, o en una manera o altra, no ho feu, feu comte la mia vida farà absència ab

Digitized by Google

la vostra —. E la dona, a qui lo temps de confortar-lo li paria fort lluny, e no veia la hora que ajudar-li pusqués, somrient li dix: —Ai fill meu, ¿donques per això t'has tu lleixat sentir tan mal? Conforta't e lleixa fer a mi, pus tu sies guarit, car segurament t'aferm d'ésser liberal en ta ajuda. —

E lo jove, ple de bona esperança, en breu temps, de gran mal que havia, venc en gran millorament, de què la dona, contenta molt, se dispongué com ne en quina manera ella poria fer que lo fill hagués compliment de ço que desijava ne promès li havia. E un jorn, apellada la dita Joaneta, assau cortesament li demanà si havia nengun enamorat que ella amàs. Per les quals paraules Joaneta tornà tota vermella, e respòs envergonyidament: — Madona, a una pobra donzella fora de casa sua e del seu pare e de sos amics, així com jo són, e estant en servei d'altri, així com jo faç, no està bé entendre en amar —. — E si tu, dix la dona, no n'has e jo te'n volia donar u de què tu degudament deuries viure alegra, no el pendries tu? —. — Certes no—dix la donzella.—E com? — dix la dona —. ¿E saps tu que no és covinent cosa que una donzella així jove e així gentil com tu est, no està bé sens ésser

enamorada?—. A la qual Joaneta respòs: —Madona, aprés que vós m'hagués llevada de la pobretat del meu pare e m'haveu nodrida així com si fos vostra filla, jo he fet a vostre manament; mas això no faré io en nenguna manera. Mas quan a vós plaurà dar-me marit, aquell amaré jo lleialment, e així com dec; mas altre no plàcia a Déu. Car de l'heretat dels meus passats no m'ha romasa sinó l'honestat, e aquella entén a guardar e conservar tant com visc—. E enteses aquestes paraules per la dona, li aparegueren fort contràries en ço que a fer entenia per observar al fill la promesa que feta li havia; mas llavors, com a sàvia dona que era, dix a la donzella: —¿E com, Joaneta? E si mon senyor lo rei, qui és jovc e bell cavaller, s'altava de la tua bellesa e de tu volia algun pler, negaries-lo-li tu?—. A la qual ella respòs: —Lo rei me poria fer força, mas ab mon consentiment mai de mi no hauria sinó ço que honest fos.—

La dona, entesa la intenció de la donzella e la sua fortalesa, lleixà estar les paraules e pensà de metre-la a la prova; e per ço dix a son fill: —Fill, la intenció de Joaneta no és aquesta que jo em pensava; per què tu esforça't, car aprés que tu sies fort jo la et

Digitized by Google

metré en una cambra, on vull que t'esforç d'haver d'ella ço que plasent te sia —. E aprés, dient en son pensament que li paria deshonesta cosa que ella com una rufiana preïcàs la sua donzella, se'n callà; de la qual cosa lo jove no fou content en neguna manera, ans sobtosament pijorà de sa malaltia. La qual cosa veent la dona, moguda de gran ira per la sana intenció de la donzella, dix al marit tot quant dit li havia e les respostes qui per ella li eren estades fetes; per què li paria debades haver treballat, e per semblant veia lo fill en pijor que mai no era estat. E considerat tot l'ésser, deslliberaren entre ells que la li donassen per muller, car més valia haver-lo viu ab muller bona e pobra de dinés e d'haver e d'estat, que no veure'l a la mort, on cascun jorn s'acostava.

E aprés fonc deslliberat, ab ella parlant, li digueren llur intenció. De què Joaneta fou molt contenta, e ab humils gràcies a Nostre Senyor regracià com no l'havia haguda per oblidada; mas ab tot això mai dir no volc fos filla sinó d'un picard. E lo jove, qui molt malaut era, sabuda la nova com lo matrimoni era acordat de fer, aquell fou molt pus alegre que mai no era estat, e donant-se

Digitized by Google

aquell solaç que tant havia desijat, en breus dies fou quiti de la sua malaltia.

E estant ells així, tornarem a parlar de Peroto, qui en Gales era anat ab lo senescal del rei d'Anglaterra, qui en gran amor de son senyor muntiplicava cascun jorn; e creixent, se féu molt bell home de persona, tant com nengun altre qui en la illa fos ne atrobar se pusqués; en tant que en torneig ne juntes, ne en neguns altres actes d'armes no era nengú qui el passàs, ne ab ell s'egualàs en neguna manera; ne entre ells no es parlava sinó de Peroto el Picardo, e per aquell era conegut. E així com nostre Senyor no havia oblidada la sua germana, així poc oblidà a ell.

E estant així, s'esdevenc que en aquella encontrada vingueren unes grans mortaldats de pestilències, per les quals moriren la major part de la gent de la terra; e entre els altres moriren lo senescal son maestre, e sa muller, e un fill e una filla, e gran partida d'aquell parentat, e d'aquella casa no romàs sinó una filla, la qual romàs heretera de tots los béns del pare e de la mare. E aprés que aquelles morts foren passades, ella deslliberà de penre marit; e encercant qui més li plauria, no trobà nengú de quants era ro-

Digitized by Google

masos qui tant li plagués com Peroto lo Picard; e, deslliberat, aquell pres per marit, e ab aquell estec en pau e en bona concòrdia per tots temps. Per sos virtuosos actes fou fet senescal per lo rei d'Anglaterra. E veus breument com s'esdevenc del fill e de la filla del comte d'Enguerça, los quals havien lleixats com a perduts.

E havia ja disset anys que lo comte d'Enguerça era fugit de París; e estant lo dit comte en Irlanda desconegut, on molt de mal e desaire havia passat, e veent-se ja vell, li avenc gran voluntat de veure què era estat dels fills despuis que no els havia vists. E ja del tot transfigurat de la forma que haver solia en sa joventut, veent-se cansat de viure, e havent gran voluntat de veure sos fills, se partí assai pobre de dinés, e en arnès, d'aquell ab qui llongament havia estat, e venc-se'n en Anglaterra, on son fill Peroto havia lleixat; on lo trobà senescal e gran senyor, lo qual viu sà e bell de sa persona, de què fou molt content. Però a ell no es volc fer conèixer fins tant que hagués vista sa filla Joaneta.

E tantost se mès en camí e no aturà fins que en Londres fonc arribat; on cautelosament demanà de la dona ab qui la sua filla

havia lleixada e de son estat, e, informat de tot, trobà la sua filla muller de son fill, de la qual cosa fou molt content; e totes les sues adversitats reputà a poc, pus viu los fills conlocats honorablement e bé. E aprés desijà molt veure aquella, e com a un pobre hom se féu veí de la llur casa. E un jorn, veent-lo a l'almoina son gendre, marit de Joaneta, per ço com lo véu pobre e vell, hac d'aquell gran compassió, e comendà a u d'aquells de la sua casa, familiar seu, que el menàs en casa e li fes dar a menjar per amor de Déu; la qual cosa lo familiar féu volenterosament.

En aquella saó havia Joaneta haguts ja alguns infants, lo major dels quals no havia més de vuit anys, e eren los pus bells e los pus donosos e mills nodrits infants del món. Los quals, com veren lo comte menjar, tots quants eren li foren a l'entorn, fent-li festa, e mostrant que Déu los donava sentiment que aquell era llur avi, e que l'espirit n'havia coneixença. Lo qual, com los viu e els conec, los començà a donar gran amor, prenent ab ells consolació; per la qual cosa los infants d'ell no es volien partir, a qui com aquell quí en llur govern entenia. E com la mare entenés que d'ell no es volien partir, eixint

Digitized by Google

d'una cambra, venc lla on era lo comte, als quals començà a menaçar, e fort, de batre'ls, ço que lo mestre no gosava fer. E llavors los infants començaren a plànyer e a plorar, dient que allà volien estar aprés d'aquell bon hom qui més los amava que no lo mestre; de què lo comte e la dona se rieren. E llavors se llevà lo comte, e, sabent que aquella era la mare dels infants, no així com a pare, mas així com a pobre hom, féu honor a la filla així com a dona; e veent aquella, meravellosament trobà gran plaer en ella, e en la sua ànima n'hagué gran consolació. Mas ella, ne llavors despuis, no el conegué, per ço com ultra mesura era transfigurat d'aquell que ésser solia, així com aquell que vell e canut e barbut era, e ans paria tot altre hom que lo comte. E veent la dona que els infants d'ell no es volien partir, ans se'n ploraven, dix al mestre que els lleixàs estar.

E estant així los infants ab lo prom, s'avenc que lo pare de Jaqueto tornà, al qual lo mestre llur dix com los infants no es volien partir del prom, per la qual raó, així com aquell qui en malvolença havia Joaneta, dix al mestre: — Lleixats-los estar en mala ventura que Déu los dó, car si fan atret de lla on són venguts, no és meravella, ne si

Digitized by Google

volentera estan entre almoinés; car de part de mare vénen d'almoiners, e per ço no és meravella nenguna si volentera estan entre ells —. E aquestes paraules oí lo comte, les quals molt greu e ab gran dolor les soferí; mas, pur estrenyent les espalles, aquella injúria soferí.

E Jaquet, qui sentida havia la festa que els fills feien al prom, molt li desplagué, però tant los amava que ans que no volia que plorassen los lleixà estar. E dix al prom que si aturar volia en casa, que aturàs en bona hora, car ell hi trobari[a] gran plaer. Al qual respòs que ell hi romanria volenterosament, mas que nenguna cosa no sabia fer sinó pensar de cavalls: — Car en tot lo temps de ma vida no havia alre fet —. Al qual Jaquet dix que era molt content. E encontinent li féu lliurar un cavall, e d'aquell li donà càrrec de pensar, lo qual ell pensava diligentment, e entenia en deportar los infants.

E mentre la fortuna en aquesta manera que divisat vos he menava lo comte d'Enguerça e los fills, s'esdevenc que lo rei de França, havent guerrejat molt de temps ab los alemanys, morí, e en lloc seu fou coronat per rei e per senyor lo fill, del qual era mu-

Digitized by Google

ller aquella per qui lo comte era estat gitat de sa terra. Lo qual, aprés fonc fet rei, finida la darrera treva, començà nova guerra ab los alemanys; en ajuda del qual, així com a nou parent, el rei d'Anglaterra tramès molta gent, sots lo govern de Peroto son senescal, en companyia del qual anà lo prom, ço és, lo comte, sots l'estat de Jaquet. E sens ésser conegut per negú aturà en la host per espai de temps en guisa d'un ragaç; e com a valent home, per consell e per fets mills que a ell no es pertanyia, segons son ésser, molt bé obrava.

E durant la guerra, s'esdevenc que la reina de França emmalaltí greument; e havent coneixença que s'aproximava a la mort, havent consideració de sos pecats, devotament se confessà ab l'arquebisbe de Rems, lo qual per tots era tengut per un sant home. Entre els altres pecats li revelà ço que per ella era estat llevat al comte d'Enguerça; e no tan solament fou contenta de dir-ho a ell, ans encara davant molts altres hòmens així com era estat recomtà, pregant-los que per descàrrec de la sua ànima ab lo rei fessen per manera que si lo comte era viu, o sinó u de sos fills, en llur estat tornassen. E aprés poc estar, ella passà d'esta vida, on aprés,

Digitized by Google

per lo damunt dit, la sua confessió fou revel·lada al rei; e aprés molts sospirs llançats per la malesa de la muller, e per la injúria feta al valent comte, per tot son regne e per moltes altres parts del món, féu fer crida que qui lo comte d'Enguerça o algú de sos fills li ensenyava, per ell granment ne seria regardonat: com ell l'hagués per ignocent de ço per què era exel·lat, e com lo rei, per la confessió feta per la reina, en lo primer estat, e en major, l'entenia a tornar.

La qual cosa lo comte, qui en forma de ragaç anava, com la oí e sentí que així era la veritat, sobiranament se n'alegrà, anà-se'n a Jaquet, son gendre, pregant-lo que ab ell ensems anassen a Peroto, llur capità, per ço com ell volia a ell mostrar ço que lo rei anava cercant. E així ho féu. E aprés que tots tres foren ensems, dix lo comte a Peroto, qui ja estava en pensament de publicar davant lo rei qui ell era: — Peroto: pus a Déu plau, jo et vull revelar com Jaquet, qui ací és, ha ta germana per muller, de la qual mai no ha hagut negun eixovar, ans l'ha presa pobrament, sens negun dot. E per ço que ta germana sens dot no sia, entenc que ell e no altre deu haver aquest benifici de ço que lo rei promet, ço és, que crec que

Digitized by Google

ell se'n deu anar al rei e que li diga com tu est fill del comte d'Enguerça, e Na Violant, qui en altra manera se fa apellar Joaneta, és ta germana e muller sua; així mateix de mi, qui vostre pare e comte d'Enguerça són, haja ço que ofert és estat —. Peroto, aprés que açò hac dit, de fi en fi se mirà lo comte e, tantost regonec que aquest era son pare; als peus del qual sobtosament se gità, e besant aquells l'abraçà, dient: — Pare meu, vós siau lo ben vengut! —. E aprés, Jaquet, qui primer havia oït ço que lo comte havia dit, e puis veent ço que Peroto havia fet ne feia, fou en una hora tanta meravella e de tanta alegria sobreprès, que a penes sabia què fer se degués; mas, pur donant fe a les paraules, se recordà de moltes paraules injurioses que havia dites al comte estant ab ell com a ragaç, de les quals hac sobirana vergonya; de continent se llançà al seus peus, e humilment de tot ultratge passat li demanà perdó, al qual lo comte, assau benignament lo féu llevar d'empeus e ab gran amor li perdonà.

E aprés tots ensems parlaren molt, raonant de llurs afers e complanyent-se de llurs fortunes, e aprés, alegrant-se, volgueren Peroto e Jaquet vestir lo comte d'honorables vestedures, lo qual per nenguna manera no

Digitized by Google

ho volc soferir. Mas, fet açò, volgué saber Jaquet si lo gardó que promès havia lo rei li seria donat. E aprés, ab aquell hàbit en què estava lo prengueren, e Jaquet llavors, ab lo comte e ab Peroto, se n'anaren davant la rei, oferint-li de presentar lo comte e lo fill pus li plagués donar-li ço que per ell era estat promès en la crida per ell feta. E lo rei, prestament oït açò, féu venir ço que promès era estat per trobes del comte e de son fill, e aquí li fou ofert, dient-li que els li amenàs, que ell era prest de donar ço qui per ell era estat promès.

Jaquet, llavors, girant-se detràs, se mès lo comte davant, qui son ragaç era estat, e Peroto, son capità, e dix: — Senyor, vetací lo pare e lo fill, e testimoni de la filla, la qual és ma muller e al present no és ací; mas, Déu mijançant, prestament l'haurem ací davant la tua majestat —. E lo rei, veent açò, guardà lo comte, lo qual era molt mudat e transfigurat d'aquell que ésser solia; e com l'hac molt guardat, encontinent lo regonec; e quasi ab les llàgremes als ulls, lo comte, qui a genollons estava, llevà en peus e l'abraçà e el besà, e amigablament lo rebé. E comandà que encontinent lo comte de vestiments e de companya e de cavalls e d'armes fos

Digitized by Google

remuntat en son degut estat, segons que a la sua noblesa se pertanyia; la qual cosa fou feta. E ultra açò, honrà molt Jaquet e volgué saber totes les coses qui els eren esdevengudes en llurs passades fortunes. E aprés donà a Jaquet tot ço que promès li havia; e girant-se lo comte a Jaquet, li dix: —Pren tot ço que mon senyor lo rei te dóna, e record-te de dir a ton pare que tos fills e néts seus e meus no són de part de mare de llinatge d'almoinés —. E Jaquet pres tot ço que donat li havien, e prestament féu venir a París sa muller ensems ab la muller de Peroto; e aquí ab gran festa foren ab lo comte, lo qual lo rei envià en tots sos béns e en major estat remuntat que mai no fou. E aprés, cascú, ab sa llicència, tornà a casa sua, e ell fins a la mort visqué en París pus gloriosament que mai no havia fet. —

Digitized by Google

NOVEL·LA NOVENA

BERNABÒ LOMELI, GENOVÈS, ENGANAT PER AMBROSINO, PERDÉ LO SEU E COMANDÀ QUE LA MULLER MORÍS. E PUIS, ESCAPADA EN FORMA D'HOME, SERVÍ LO SOLDÀ; E APRÉS TROBÀ L'ENGANADOR, E BERNABÒ, EN ALEXANDRIA, E, CONDUITS DAVANT LO SOLDÀ, L'ENGANADOR FONC PRES, E ELLA, COBRANT L'HÀBIT FEMENIL, TORNANT AB SON MARIT, E AB AQUELL LLONGAMENT VISQUÉ.

Havent Lissa, ab la sua novella, plena de compassió, finit son dever, Filomena reina, la qual bella e gran era de persona, e de cara més que deguna altra, plasentment e rient en si mateixa, dix: — Covè que els pactes sien servats a Dioneo, e, per ço com no resta a dir a altre sinó a ell e a mi, jo diré primerament la mia, e ell, qui en gràcia ho ha demanat, dirà la darrera —. E dit açò, començà: — Segons entenem, moltes voltes se

Digitized by Google

diu un tal proverbi: que l'enganador roman a peu de l'enganat; la qual cosa no par que per alguna raó se pusca mostrar ésser ver així com se diu. E per ço m'és vengut en voluntat de mostrar-vos com se deu hom guardar dels enganadors en moltes maneres.

Eren una volta en París molts mercaders italians, los quals, uns per una raó, altres per altra, segons és usança de mercaders, e estant un jorn entre els altres alegrament parlant, aprés hagueren sopat, de diverses coses raonant, d'una en altra vengueren a parlar de les llurs mullers, les quals havien lleixades en llurs cases; e motejant començà la u a dir: — Jo no em sé la mia dona què es fa com jo no hi són, mas a mi, com me ve alguna dona entre mans, volentera jaquesc estar a un depart l'amor que li aport e prenc d'aquella aquell pler que pusc; e aprés, com són ab ella faç ço que pusc —. E l'altre, oint açò, respòs: — E jo per semblant; e per ço com crec que la mia dona e la tua percacen per llurs ops, e com si són tal se fan, e per ço, si fan, sí fem per semblant, e tal li dam e tal rebem —. E altercant casi en aquesta manera, la qüestió entre ells a sentència venc. E breument parec en açò, que

Digitized by Google

tots se concordassen que les dones, aprés que havien lleixats a ells, no volien perdre temps, ans l'empraven com mills podien.

E tots en açò se concordaren, exceptat u, apellat Bernabò Lomeli, mercader genovès, lo qual dix lo contrari, afermant que ell havia especial gràcia haguda de Nostre Senyor, ço és, que li havia donada una dona per muller la qual era complida en gran part de tot ço que una dona deu haver, e encara un cavaller o un escuder o qualsevulla altra persona; per ço com ella era bella de cos e de cara, e jove e molt destra e apta en moltes coses, així com és obrar de seda e tallar e cosir e tot acte de dona, molt millor que nenguna altra: — E ultra açò no es poria trobar un escuder ne nengun servidor que millor servís en una taula d'un senyor que ella serveix, així com aquella qui és ben acostumada e sàvia e molt discreta. E aprés açò sap millor cavalcar un cavall, e tenir millor un aucell, e llegir e escriure, e fer un compte així bé e millor que si fos un mercader —. E de moltes coses semblants a aquestes e de moltes altres coses la lloà, ointho tots los altres qui aquí presents eren, de què estigueren molt meravellats com així afermava que nenguna altra pus honesta ne

Digitized by Google

pus cortesa no es poria trobar; e per ço ell creia fermament que si ell estegués deu anys fora de casa, que ella mai per semblant acte entrevendria en altre home.

Era llavors entre aquells mercaders qui així raonaven un jove mercader apellat Ambrosino de Plasença, lo qual d'aquesta darrera llaor que Bernabò havia donada a la sua dona començà a riure lo més del món, e, burlant, sí li demanà si l'emperador li havia aquest privelegi atorgat més que a tots los hòmens del món. E Bernabò, un poc torbat, dix que no l'emperador, mas Déu, lo qual podia més que l'emperador, li havia aquesta gràcia atorgada. E llavors dix Ambrosino: —Bernabò, jo no dubte que no cregues dir ver; mas, segons que em par, tu has poc resguardada la natura de les coses del món; car si guardat hi haguesses, no et sent d'així poc sentiment que tu no haguesses conegudes coses les quals te farien sobre aquesta matèria pus tempradament parlar. E per ço que tu no cregues que nosaltres, qui molt llargament havem parlat de les nostres mullers, no cregam haver altres mullers, e en altra manera fetes, que no havem dit, te dic que sí fem, mas ço que diem havem dit per ço com naturalment les dones són d'a-

Digitized by Google

queixa natura. Mas sobre açò vull un poc ab tu raonar. Jo he tots temps oït dir que l'home és lo pus noble animal que anc Déu creàs, a aprés la fembra; mas l'home, així com generalment se creu, és pus perfet; e havent més perfecció, sens nenguna falla deu haver major fermetat, e per ço com universalment les fembres són pus movitbles, segons se poria per moltes raons naturals mostrar, les quals al present entén a lleixar. E solament te vull dir com l'home és de major fermetat, e estant pus ferm no es pot tenir que no caiga en tal acte; e no tan solament a una qui els ne prec, encara a quantes ne veuen desigen haver, e hi fan tot ço que poden per ço que hagen llur cor complit de ço que volen; e açò no una volta lo mes, mas mil lo jorn. E doncs, ¿com te penses tu que una dona, qui naturalment és tan variable, se pusca tenir ne defensar d'un home o de molts qui seran savis e sabents e tractants e contínuament entendran en llur afer ab tota diligència? Cert, com tu més t'hi afermes, tant menys crec que ho cregues; e tu mateix pensa que ta muller és fembra e és de carn e d'os així com són les altres. Per què si així és, totes han un mateix desig, e aquella mateixa força que han

Digitized by Google

les altres ha la tua a resestir aquest natural apetit. Bé és possitble que ella sia honesta, mas que ella no faça ço que les altres fan, oradura és qui altre en creu. Per què et prec que d'ací avant tal estremitat no vulles penre, mas viu així com los altros fan; car diu l'eximpli que benaventurat és qui escapa d'ésser cornut o fill de bagassa. —

A les quals paraules respòs Bernabò e dix: —Jo són mercader e no són filòsof, e així com a mercader responré. E dic-te que jo conec que ço que tu dius se pot avenir a les folles, les quals no han neguna vergonya; mas aquelles qui sàvies són han tanta por de perdre llur honor que sovint són pus fortes que no los hòmens, e de semblants coses no es curen; e d'aquelles semblants és la mia —. Dix llavors Ambrosino:—Verament, si per cascuna volta que de semblants coses no es curen los veni[a] un corn al cap per testimoni de ço que fet haurien, jo crec que poques serien aquelles qui no en portassen; mas pus lo corn no neix, no curen de la vergonya que lleugerament amaguen, e així perseveren en les coses paleses, e com pus amagadament poden ho fan, e com ho lleixen és senyal d'oradura. E hages açò per cert: que aquella sola és casta la qual mai

Digitized by Google

de nengú no fou pregada, e, si pregada fou, no fou continuada. E si io coneixia per los naturals que no degués ésser així, no en parlaria així a ple com faç, si io no fos moltes voltes estat a la prova. E dic-te així: que si fos aprés d'aqueixa així santa dona jo creuria en breu de temps aportar-la en açò en què n'he ja d'altres portades. —

E Bernabò, tot torbat, oint açò, respòs: —Tu pories ab paraules estendre massa, e tu diràs e jo diré, e a la fi no muntaria res. Mas pus que tu dius que totes són així lleugeres, e lo teu enginy és tant, per ço que jo et faça cert de l'honestat de la mia dona, jo són dispost que em sia tallada la testa si tu mai en cosa que et plàcia, en tal acte la pots induir; e si tu no pots jo no vull que tu perdres aldre sinó mil florins d'or —. Ambrosino, ja sus la novella acordat, respòs e dix: — Bernabò, jo no em sé què em fes de la tua sang si io guonyava les messions; mas si tu en vols veure la prova de ço que jo he raonat, met cinc mília florins d'or, qui et deuen ésser menys cars que no la testa, contra mil dels meus. E si bé tu no hi poses negun termini, jo em vull obligar d'anar en Gènova, e dins tres mesos aprés que sia en Gènova que jo hauré de la tua dona feta la

Digitized by Google

mia voluntat. E que en senyal d'açò me'n portaré ab mi de les sues coses pus cares en tal manera e en tantes que tu mateix confessaràs ésser ver; emperò que tu em prometes sus ta fe que en aquest termini no iràs en Gènova —. E, acordat Bernabò, tots los altros mercaders qui aquí eren s'esforçaren de destorbar aquest fet, coneixent que gran mal se'n poria seguir; però ells eren així encesos que, ultra voluntat de tots los altros, ab escriptura de llur mà s'obligaren.

E feta l'obligació, Bernabò romàs, e Ambrosino al pus tost que poc se n'anà en Gènova, on, aprés hac estat alguns jorns, cautelosament s'informà del nom e de l'encontrada e de les costums de la dona, e tot quant ne poc entendre fou semblant a açò que n'havia dit Bernabò; per què li parec haver feta forta empresa. E per donar compliment en aquella, acordà d'amistançar-se ab una pobra dona qui en la casa de la dita dona usava molt e per aquella era molt amada; a la qual ell contínuament pregava, prometent en aquella gran cantitat de moneda si en los afers de la dona ella hi treballava; la qual jamés no poc induir a sa voluntat sinó en tant que li promès que ab una caixa, la qual Ambrosino féu fer arti-

Digitized by Google

ficiosament, no solament en la casa, mas en la cambra de la gentil dona lo faria metre; en la qual Ambrosino poria estar amagadament. E açò promès, així fou fet. E així com si ella en alguna part volgués anar segons la manera donada per la dona, la comanà a la gentil dona, pregant-la que per alguns dies la li volgués reservar.

Adoncs, la caixa mesa en la cambra e venguda la nit e la hora queda, e Ambrosino viu la dona adormida, ab certs enginys oberta la caixa, quedament en la cambra isqué, en la qual havia un llum, ab lo qual, aprés que en fou eixit, la forma e la manera de la cambra guardà, així de pintures com d'altres coses notables qui en aquella eren; e aprés hac reguardat e afermat quina ne qual era la cambra, e en sa memòria bé comprès, acostant-se al llit, veent que la dona e una petita infanta qui en la cambra eren dormien fort, tot planament e queda la descobrí, e viu que així era bella despullada com vestida. Mas no li viu negun senyal per poder-lo reportar a son marit sinó u que n'havia en la sinestra mamella, entorn del qual havia alguns pèls blancs e rossos com a or. E aprés que açò hac vist, planament la tornà cobrir; però, veent-la així bella, en

Digitized by Google

poc estec de metre a risc la sua vida volent-se colgar al seu costat; mas, per ço com havia oït dir e afermar aquella sua bravesa ésser girada en honestat, no gosà a riscar. E estant la major part de la nit per la cambra a son plaer, metent una bossa e un claver e alguns anells e una correja e algunes altres coses sues, en la caixa ensems ab ell se mès dintre, e, tancant-se així com d'abans s'estava, estec quet. E en aquesta manera ho féu dues nits, sens que la dona no se n'apercebé de res. E venint la terça nit, segons l'orde donada entre ells, la bona dona tornà per la caixa, portant-se'n aquella, de la qual Ambrosino isqué. E contentada la vella segons la promesa que feta li havia, s'entornà al pus tost que poc a París ab totes les coses que hagudes havia. E açò féu ans del termini per ell pres.

E aprés que fou junt, ell apellà los mercaders qui presents foren al metre de les messions, e, present Bernabò, li dix: — Bernabò, jo he guanyades les messions que tu e jo havíem meses, car jo he acabat ço de què m'era gaubat. E si vols veure que açò sia ver, primerament te divisaré la forma de la cambra de la tua dona e les pintures d'aquella, e aprés t'amostraré les coses que d'ella

Digitized by Google

he hagudes —, afermant que d'ella e ab son voler les havia hagudes. E oït açò, confessà Bernabò que així era feta la cambra com ell deia, e ultra açò confessà les coses que ell mostrava ésser estades de la sua dona; però dix que poria ésser que la forma de la cambra poria haver sabuda per alguna persona pràctica en la casa, e per semblant de les coses que mostrades havia poria haver hagudes d'algun infant o missatge de casa qui per diners les poria haver furtades: — Per què, si altra informació no em donau, no em par que aqueixa bast per haver guanyades unes tan grans messions ne de tan gran càrrec com són les nostres —. A les quals paraules dix Ambrosino: — La veritat és que aquestes coses deurien bastar, mas pus tu vols que pus avant jo diga, jo diré. Dic-te que madona Geneva, ta muller, ha sota la sinestra mamella un senyal ben grandet, entorn del qual ha ben sis pèls rossos com un bell or —. E com Bernabò oí açò, parec-li que li fos donat d'un coltell pel cor, e la sua cara mudà de color, e ell, tot glaçat e torbat, féu la cosa manifesta per lo senyal que li havia manifestat, dient: — Senyors, ço que diu Ambrosino és ver; e per ço, havent ell guanyat, tota vegada que li plàcia

Digitized by Google

se pens de pagar —. E dit açò, així fon fet, e lo dia següent Ambrosino fou pagat.

E aprés se partí de París Bernabò e contra la dona se n'anà envers Gènova. E lla arribat, dins la ciutat no volc entrar, ans romàs ben vint milles lluny, en una sua possessió; d'on tramès un seu familiar ab qui molt se fiava, ab lletres sues e ab cavalcadures a la muller, manant-li que, vista la present, a ell vingués; al qual familiar comandà que encontinent que en lloc ne fos, que aquella aucís lo pus destrament que pusqués, e tantost a ell retornàs. E arribat lo familiar en Gènova, e donades les lletres e feta l'ambaixada, ab gran festa de la dona fou rebut; e tantost lo matí següent muntada a cavall ab lo seu familiar e vers la sua possessió, ab ell se n'anà. E caminant e raonant ensems de moltes coses, pervengueren en un torrent molt fondo e solitari e molt espès d'arbres, en lo qual havia moltes coves.

E veent lo familiar que era lloc dispost per fer ço que son mestre li havia comandat, e tret lo coltell e presa la dona per lo braç, li dix: — Madona, recomanau l'ànima a Déu, car vos covê morir e passar d'aquesta miserable vida —. E la dona, oïdes les paraules dites per aquell, e vist lo coltell ja

Digitized by Google

tret per donar-li, tota espaventada dix: — Frare meu, hages mercè de mi per reverència de Déu. E prec-te que, ans que m'aucies, me digues de què t'he ofès per què auciure em degues—. —Madona—dix lo familiar—, vós a mi no m'havets ofès de nenguna cosa; mas si vós havets ofès vostre marit, jo no ho sé, sinó que us dic que ell me comanda que sens nenguna mercè jo us aucia; la qual cosa és a mi fort crua de fer, e ab gran dolor faç son comandament; mas ell m'ha menaçat que si no ho faç, que ell me farà penjar per la gola. E vós, madona, sabeu bé de quant li són tengut ni com li puc dir de no de cosa que ell man fer a mi, e sia qualsevulla; e sa[p] Déu que de vós me sap molt greu, mas no hi puc alre fer. —

Al qual la dona dix, planyent e plorant tendrament: — E, per reverència de Déu, hages mercè de mi e no vulles ésser homeier de mi, qui mai no et fiu desservei algú. ¡E que tu per fer servei a altri me vulles auciure! Cert, no fas bé, car bé sap Déu, qui totes els coses del món sap, que jo no fiu mai cosa per la qual jo del meu marit dega tal mèrit recobrar. Mas prec a tu que vulles un poc escoltar. Tu pots, si vols, complaure a Déu, e a mi e a ton senyor en aquesta

Digitized by Google

manera: que tu prengues totes les mies robes, e dóna'm solament lo teu jupó e lo teu caputxó; e ab les mies robes torna al teu senyor e meu, al qual diràs que tu m'has morta; e jo jur-te per aquella salut la qual tu donada m'hauràs que jo em dispondré en anar-me'n en part on mai ne a tu ne a ell, ne en aquesta encontrada, no pervendrà alguna novella. —

E lo familiar, oïdes les sues raons, lo qual mal volentera l'auceia, esdevenc piadós de la dona e així ho féu com per ella era demanat. E preses les sues robes, li donà tots quants diners portava; e plorant tendrament la u e l'altre, la pregà que en aquelles encontrades mai no fos coneguda. E lleixant-la a peu en lo torrent, s'entornà a son senyor, al qual dix que lo seu comandament no solament havia fet, ans encara havia donat a menjar lo cos a llops e a cans, en guisa que pus avant res no se'n trobàs.

E aprés algun temps, Bernabò s'entornà en Gènova, on, sabent per la gent ço que ell cuidava haver fet, fou granment blasmat. E la dona, qui sola era romasa e desconsolada, com la nit fou venguda, contrafaent-se a manera d'home al mills que poc, se n'anà en una vileta qui d'aquí era veïna, e en casa

Digitized by Google

d'una bona profembra fon acollida. E estant aquí secretament, percaçà ço que li era necessari de fer; e faent-se venir lo jupó a son modo, de la sua camisa se féu camisa e bragues.

E fet tot açò a manera d'un home de poca condició, se n'anà la via de mar, on per ventura trobà un gentil hom català, lo nom del qual era Francesc Carrac, lo qual d'una sua nau era davallat per refrescar-se en una fontana; on ab la dita dona s'encontrà, e comunicant ensems de moltes coses, ab ell s'acordà per servidor e muntà sobre la nau; faent-se anomenar Segurano de Finale, aquell serví diligentment. Lo qual, ben vestit e ben arresat en arnès, lo gentil hom català serví així bé e endreçadament, que li venc molt bé de grat. E avenc-se aprés poc temps que lo català ab la sua nau féu un viatge en Alexandria, on per fer servei al soldà aportà alguns falcons pelegrins, dels quals li féu servei; e aprés que aquells li hac presentats, encara Assegurano los donava a menjar alguns dies. E veent lo soldà un jorn, molt s'altà del servei d'Assegurano, e, plaent-li així fort, lo català pregà que aquell lleixàs en son servei; e no contrastant que lo català lo tengués molt car e molt

Digitized by Google

li dolgués lo servei d'Assegurano, sí el li lleixà.

E estant Assegurano en servei del soldà, en poc temps l'amor e la gràcia d'aquell conquistà ab lo seu ben obrar segons havia guanyada aquella del català. E aprés en poc temps conquistà l'amor e l'amistat de tots los mercaders cristians e sarraïns e totes altres qualsevol persones qui sota la senyoria del soldà fossen. E per ço que les mercaderies e los mercaders estiguessen segurament, havia en aquelles saons lo soldà acostumat de trametre, ultra los altres oficials seus, un gran home familiar seu a Acre, qui ab la sua gent acostumava d'anar a la guarda de la fira. E sobrevengut lo temps, deslliberà de trametre Assegurano, lo qual ja aptament la llur llengua sabia.

Vengut, doncs, Assegurano en Acre, senyor e capità de la guarda dels mercaders e de la mercaderia, aquí bé e diligentment feia ço que a son ofici se pertanyia. E anant entorn d'ells, veent molts mercaders sicilians, e pisans, genovesos, e venecians e molts d'altres italians, e veent que ab ell volentera s'amistançaven, s'esdevenc que un jorn, entre els altres estant ell en un alfóndec de venicians, on era descavalcat, li venc davant una bossa

Digitized by Google

e una correja, la qual ell prestament conec que era estada sua; de lo qual se meravellà molt, mas sens alre afer demanà plasentment de qui era, ne si ho volia veure. Era aquí en aquelles saons vengut Ambrosino de Plasença, ab molta mercaderia, ab una nau de venecians; lo qual, oint que lo capità de la guàrdia demanà de qui era, se féu avant, e rient dix: — Misser, les coses són mies e no les ven, mas si us plauen, jo les vos daré molt volenter —. E Assegurano, veent-lo riure, se sospità que aquest en alguna manera no l'hagués afigurat; mas pur, faent ferma cara, li dix: — ¿Tant rius per ço com veus a mi qui són home d'armes demanar coses femenils? —. Al qual dix Ambrosino: —Misser, jo no em riu d'això, mas riu-me de la manera ab la qual jo les he guanyades —. Al qual Assegurano dix: — Digues (sí Déus te dó bona ventura) si és cosa qui dir se pusca, com les guanyist? —. — Misser — dix Ambrosino —, aquestes coses ab algunes altres me donà una gentil dona de Gènova apellada madona Geneva e muller de Bernabò Lomali una nit que jo jaguí ab ella, e pregam que jo per amor d'ella les tengués. E per ço me són ris jo com m'ha recordat de la peguesa de Bernabò, lo qual

fon de tanta follia que mès ab mi cinc mil florins d'or contra mil, que jo la sua dona no conquistaria a ma voluntat; la qual cosa jo fiu en poc temps, e gonyí les messions; e ell, qui de la sua bestialitat devia punir si mateix més que no ella d'haver fet ço que totes les fembres fan, se n'anà de París en Gènova, e segons que jo he oït dir, la féu ociure. —

E Assegurano, com oí açò, prestament comprès quala fou l'ocasió de la ira de Bernabò contra ella, e manifestament aquest ésser l'ocasió de tot lo seu mal; e pensà no lleixar-lo anar impunit. Però mostrà llavors Assegurano d'haver hagut gran plaer de ço que dit li havia; e prestament pres ab ell una estreta amistat, tant que per lo seu confort Ambrosino finà la fira ab ell e ab totes les sues coses se n'anà en Alexandria, on Assegurano li féu fer una casa, en la qual li mès gran quantitat de moneda perquè ell estigués pus asseguradament. E aprés Assegurano pensà en quina manera ell poria fer cert a Bernabò de la sua ignocència; e mai no reposà fins a tant que ab obra d'alguns mercaders que llavors eren en Alexandria hagueren trobada nova ocasió per ferlo venir; lo qual, aprés que fon vengut en

Digitized by Google

assau pobre estat, en un seu amic lo féu rebre e ab aquell estar fins tant que li parec temps de fer ço que fer entenia.

Havia en aquelles saons Assegurano ja feta comtar a Ambrosino aquella novella davant lo soldà, mostrant que ho feia per fer-lo riure; mas, aprés que fou aquí Bernabò, pensà que la cosa no era per dar-li dilació de temps. E presa hora covinent ab lo soldà, empetrà que davant li fes venir Ambrosino e Bernabò; e aprés foren davant lo soldà, Assegurano mogué certes raons per les quals fonc dit a Ambrosino que digués com fou allò de la muller de Bernabò. Per la qual cosa Assegurano comandà a Ambrosino que digués la veritat com havia guanyades les mesions de cinc mília florins d'or. E aquí present Assegurano, en qui Ambrosino havia major esperança, ab vista molt torbada, menaçat a molts turments Ambrosino si no deia com fon; per què Ambrosino, d'una part e d'altra espaventat, e encara constret davant Bernabò e molts d'altres, no esperant haver d'allò neguna pena, sinó tornar cinc mília florins; de les coses qui eren estades de punt en punt comtà la veritat. E aprés hac dit Ambrosino, Assegurano, així com execudor del soldà, dix a Bernabò:

Digitized by Google

—E tu ¿què fist per aquesta falsia a ta muller? —. Al qual Bernabò respòs: — Jo, vençut de la ira de la pèrdua dels meus diners e de la honta e de la vergonya que em paria haver rebuda de la mia dona, la qual jo havia per la millor qui mai fos en nostra terra, la fiu alciure a un meu familiar; e segons ell me reportà, ella fou prestament devorada per molts llops. —

E totes aquestes coses en presència del soldà dites, e d'ells totes enteses, no sabent ells encara per què Assegurano havia tot açò ordonat e demanat, volc escoltar què diria; al qual dix: — Senyor meu, assau clarament podeu haver entès e conegut com aquella bona dona se podia gloriejar d'amic e de marit, e com aquest malvat en menys d'una hora ab malvada falsia gastà la sua fama e destruí lo seu marit e ella; e lo marit, pus creent a les falsies d'altres que no a la veritat d'aquella que per llonga experiència havia poscuda conèixer la sua fama, la donà a menjar a llops. E ultra açò, és tant lo bé e l'amor que l'amic e lo marit li aporten, que ab ella llongament estan e no la coneixen. Mas per ço com vós òptimament coneixeu ço que cascú d'aquests mereixen, vos suplic que us plàcia per especial

Digitized by Google

grau punir l'enganador e perdonar a l'enganat, e fer-l'he en presència vostra venir—. E lo soldà, dispost en aquesta cosa a complaure Assegurano, dix que li plaïa e que encontinent fes venir la dona. De la qual cosa Bernabò fou molt meravellat, lo qual creia fermament que sa muller fos morta. E Ambrosino, qui lo seu mal ja sentia, estava ab gran pensament e de pitjor hac paor que de pagar los diners, esperant la dona e la sua venguda ab gran terror.

E, feta lo soldà seguretat de fer justícia a Assegurano, ella, plorant e planyent, agenollada davant lo soldà, casi per espai d'una hora, la femenil veu, no volent semblar pus home, demostrà e dix: — Senyor meu, jo són la miserable Geneva qui són anada treballant en forma d'un home per lo món per aquest traïdor d'Ambrosino (e falsament són estada vituperada) e d'aquest cruel inic home qui sens nenguna prova me volc fer auciure a un seu macip e menjar a llops—. E aprés, esquinçant-se los draps davant los pits, feu palès al soldà e a tots los altres ella ésser fembra. E girant-se despuis a Ambrosino, li dix: "Malvat, no deies tu que ab mi havies jagut?". Lo qual, ja regoneixent-la, per vergonya, com a mut de res no s'es-

Digitized by Google

cusà. E lo soldà, qui tots temps per hom l'havia hagut, veent açò, en tanta meravella venc de ço que veia e oïa d'ella, que abans li paria ésser somni que veritat. Mas pur com se fon meravellat, conec la veritat, sobiranament lloà la vida e los costums e les virtuts de Geneva, qui fins en aquella hora era estada anomenada Assegurano. E comandà que li fossen portats vestiments femenils e dones qui en sa companyia estiguessen. E segons la demanda que havia feta, a Bernabò perdonà la mort que havia merescuda; lo qual, aprés que l'hac reconeguda, se gità als seus peus e, plorant, la besà e l'abraçà.

E lo soldà encontinent comandà que Ambrosino que en lo pus alt lloc de la ciutat fos al sol en un pal lligat e untat de mel, e que d'aquí mai no fos llevat fins que per si mateix ne caigués; e així fonc fet. E aprés d'açò, comandà que tot ço d'Ambrosino fos donat a la dona, qui no valia tan poc que no valgués en sus de deu mília besants. E encontinent lo soldà féu aparellar una bella festa, ab la qual honrà misser Bernabò així com a marit de madona Geneva, al qual donà, en arresament e en veixella d'aur e d'argent e en diners, tant que valia en sus altres

Digitized by Google

deu mília besants. E féu-los prestar un lleny e, aprés fonc feta la festa, los llicencià de poder-se'n anar en Gènova a llur plaer, on ric e ab gran alegria s'entornaren, e ab sobirana honor foren rebuts, especialment madona Geneva, la qual tots sos parents e amics havien per morta, e tots temps de gran virtut mentres visqué fonc reputada.

E Ambrosino, lo dia mateix, fonc mès al pal e untat de mel, segons la sentència a ell donada, ab gran vergonya e angoixa de les mosques e de les vespes, de les quals aquell país és molt copiós. E no tan solament fonc mort, mas fins als ossos devorat, los quals romangueren blancs, e, per los nirvis penjant, per llong temps foren allà testimoni de la sua malvestat. E en tal manera romàs l'enganador a peu de l'enganat.

Digitized by Google

NOVEL·LA DESENA

PAGAMINO DE MÒNACO ROBÀ LA MULLER DE MISSER RITXARDO DE QUINXIXA, LO QUAL, SABENT ELLA ON ERA, SE VOLC FER AMIC DE PAGAMINO, PREGANT-LO QUE LA LI RESTITUÍS A RESCAT, LO QUAL LA LI ATORGÀ VOLENTEROSAMENT, E ELLA, NO VOLENT-HI TORNAR, FO APRÉS MULLER DE PAGAMINO.

Cascuns de l'honesta bergada sobiranament lloaren la novella per bella que la llur reina havia recomtada, e majorment Dioneo, al qual sol per la present jornada restava a recomtar. Lo qual, aprés de molts comandaments fets per la reina, dix: — Belles dones, una part de la novella de la nostra reina m'ha feta mudar la voluntat de no dir-ne una la qual havia al cor de dir; per què diré un altra. E açò per la bestialitat de Bernabò, qui, posat que bé li n'esdevengués, havia haguda massa confiança en la

Digitized by Google

sua dona, e per semblant de tots los altres qui volen creure ço que ell volia creure, ço és, que anant ell per lo món ara ab aquesta, ara ab aquella, adés una volta, adés una altra, se solacen e esmaginen que les dones qui romanen en casa tenguen tots temps les mans en la correja, creent que elles no coneguen ço que hom fa, ne què facen semblant. E creent-ho així, vos vull mostrar quanta és l'oradura d'aquests tals; e quant encara és major aquella d'aquells los quals se pensen ésser pus potents que la natura, e creuen que ab demostració de paraules e de faules facen ço que no poden fer, e, esforçant-se, traure d'altri ço que d'ells no poguera traure nengú en llur joventut, no guardant la natura de què vénen. E per ço n'entén a dir una història segons oirets.

Fou una volta en Pisa un jutge, home petit de persona e magre e ja vell, dotat de poca força e de poc enginy, lo nom del qual fou misser Ritxardo de Quinxixa. Lo qual en sos darrés dies deslliberà de pendre muller, e, així com aquell qui mai no n'havia haguda, creia que ab aquelles obres de solaços que ell feia a l'estudi la passaria. E perquè era molt ric cercà d'haver bella,

Digitized by Google

jove e gentil dona per muller; de la qual cosa, e la u e l'altre, si es fossen sabuts aconsellar, devien fugir a tal acostament. Mas la sua fortuna li aportà la cosa a son punt, que així com ho cercava ho trobà, per ço com misser Loto Galtan li donà per muller una sua filla apellada Bartomeua, una de les pus belles e de les pus gentils dones de Pisa.

E vengut lo dia de les noces, lo jutge aparellà sobiranament bella festa; e fetes les noces belles e magnífiques, la primera nit misser Ritxardo hac prou fet que una volta per consumar lo matrimoni, e aquella fonc prop d'ésser taula. E vengut lo matí, així com aquell qui era magre e sec e de poc esperit, hac mester brous e sucs e restaurandis en gran suma per restauració de la persona. E aprés fou retornat, misser Ritxardo, estimador de la sua força millor que d'abans no era, començà d'encercar un canelar d'infants pocs, qui, estant a l'escola tots dies, troben festes més que no en són. E per ço misser Ritxardo féu un cómter en què trobava que no solament una festa, mas moltes, cascun jorn eren; per reverència de les quals ell devia estar de no acostar-se a ella per fer la cosa. E no res menys trobà sobre açò vigílies d'apòstols e d'altres mil

sants, e quatre tempres, e lladànies, e lo divendres per reverència de la passió, e lo dissabte en reverència de nostra Dona, e diumenge per la resurrecció del Fill de Déu, e per semblant molts punts de la lluna en los quals hom no deu fer tal acte, avisant-la que així es devia fer. E si alguna volta s'havia a fer, s'avisava e deia que ab gran consciència ho feia. Aquesta manera no era sens gran malenconia de la dona, car ab tot quant podia havia prou fet que li'n tocàs una volta lo mes. E en aquesta manera la tenia molt a prop, no volent que altri li ensenyàs los dies de llavorar l'acte així com ell li havia ensenyat lo dia de les festes.

E estant així, s'esdevenc que, faent gran calor per lo coral estiu en què eren, a misser Ritxardo venc gran desig d'anar-se deportar en un lloc molt bell e molt delitós, lo qual ell havia assau pres de Monteneiro, e aquí estar per alguns dies, menant-se'n ab si madona Bartomeua. E estant així deportant, un jorn li venc en voluntat d'anar a pescar, e, haguts dos llaüts, ab la un muntà misser Ritxardo ab los pescadós, e en l'altre la dona ab algunes altres dones. E anant així deportant per la mar, ells anaren tant que es meteren en mar dues milles o més; e anant

així deportant per la mar, veus on ne ve sobtosament una galiota de misser Pagamino de Mònaco, lo qual en aquell temps era molt famós cossari en la mar. E vistes les barques e dreçant envers elles, no pusqueren així tost fugir que Pagamino no aconseguís aquella on era la dona. E vista la dona, sens voler-ne pus, encontinent la muntà en galiota, no curant de misser Ritxardo; la qual cosa veent misser Ritxardo, lo qual era així gelós que de l'aire havia gelosia, e si d'açò fon dolent no és de meravellar, e, greument turmentat per la pèrdua de sa muller, se n'anà en Pisa, on, faent son dol e no sabent qui era lo cossari qui la muller s'emmenava ne a on la portava, ab gran dolor vivia.

E Pagamino, veent la dona així bella, li parec aquell any no haver tant guanyat; e no havent muller, pensà de tenir aquesta tots temps en servei de sa cuixa, e a ella, qui fortment planyia e plorava, començà a consolar-la dolçament. E venguda la nit, la començà a confortar en tal manera, que, no guardant festes ne diumenges, abans que fossen a Mónec pervenguts, e lo jutge e les sues lleis li foren eixides d'esment, e començà a viure la pus alegrement del món ab

Digitized by Google

Pagamino. Lo qual, aprés que l'hac menada a Mónec, ultra la consolació que de nit e de dia li donava, sí la tenia honradament en forma de muller.

E aprés poc temps, estant així, pervenc a les orelles de misser Ritxardo on era la sua dona, e ab ardent desig s'avisà en ço que necessari havia per haver-la; e aparellats diners per son rescat, prestament se mès en mar per anar a Mónec; on, aprés que fou arribat, ab pura diligència entené en veure-la; e aquella vista, e ella a ell, la nit vinent ella informà Pagamino de la sua intenció. E lo matí següent Ritxardo, veent Pagamino, a ell s'acostà, e ab poca d'hora ab ell pres una estreta amistat, en tant que parec entre ells haver gran fraternitat, mostrant tots temps Pagamino de no conèixer-lo. Per què, quant temps li parec misser Ritxardo, lo millor que pusqué ne sabé, plasentment l'ocasió per què vengut era li descobrí, pregant-lo que allò que li plagués prengués per rescat, e que li retés la dona. Al qual Pagamino respòs: — Mossènyer, vos siau lo ben vengut; e responent-vos a vostra demanda, en breu vos dic que és ver que jo he en mon poder una joveneta, la qual jo no sé si és vostra muller o d'altri;

Digitized by Google

e per ço com a vós jo no conec ne a ella per semblant, sinó en tant com ella ha ab mi un poc de temps estat, si vós sou son marit, així com vós dieu, per ço com plasentment la'm demanau, jo us menaré lla on ella és, e són cert que ella us coneixerà; e si així és com vós dieu, ne si ella se'n vol ab vós anar, per amor de la vostra plasenteria, ço que vós mateix me volrets donar per son rescat, d'allò seré content; e si així no és, vós faríeu gran viltat de llevar-la a mi per donar-la a nengun altre, car vós vets que jo són home jove e puc així bé com un altre tenir una dona jove, en especial aquesta, qui és la pus plasent fembra que jo ves mai —. Al qual respòs misser Ritxardo: — Certament ella és ma muller e a mi és molt greu com vós sabeu així bé sa plasenteria; mas pur si vós me menau lla on ella és, vós ho veureu prestament, car ella em saltarà tantost al coll. E per ço no vull que sia en altra manera sinó així com vós mateix haveu divisat —. —Adoncs — dix Pagamino — anem. —

E venguts a la casa de Pagamino, e estant en una sua sala Pagamino ensems ab misser Ritxardo, e ella vinent, plasentment féu reverència a Pagamino, e a misser Ritxardo en nenguna manera no dix mot, sinó

Digitized by Google

així com si fos un altre foraster qui en casa sua fos vengut. La qual cosa veent lo jutge, qui esperava ésser rebut ab gran festa d'ella, se meravellà fort, e en si mateix començà dir: — Per ventura la melanconia e la gran dolor que jo he haguda despuis que jo la perdí m'ha així transfigurat que ella no em regoneix —. Per què li dix: —Dona, car me costa lo menar-te a pescar, car jo no crec que semblant dolor se sentís mai com aquella que jo he aportada despuis que jo et perdí, e tu no em par que em regonegues, segons ço que tu fas. ¿E no veus tu que jo són lo teu Ritxardo, qui són vengut ací per pagar ço que es vulla aquest gentil home e per rescatar-te e menar-te'm, si de sa mercè serà que et vulla donar a rescat? —. E la dona, girant-se envers ell, un poc rient, dix: — Misser, diets-ho vós a mi? Guardau que no em prengau en escanvi d'altra, car quant és a mi no em recorda que us ves mai—. —Oimé! — dix misser Ritxardo — com no? E guarda'm bé si tu et recordaràs, car tu veuràs bé que jo són misser Ritxardo de Quinxixa—. E la dona, girant-se, li dix: — Misser, vós me perdonau, car no és a mi així honesta cosa com vós vos esmaginau de guardar-vos; mas, per

Digitized by Google

molt que us haja guardat, jo no conec que mai vos haja vist.—

E llavors esmaginà Ritxardo que ella fes açò per por de Pagamino, perquè en sa presència no volgués confessar de conèixer-lo; per què demanà a Pagamino en gràcia que ell en una cambra sola li pusqués parlar, e Pagamino, molt content, dix que li plaïa, mas que li prometés que contra sa voluntat no la besaria; e així ho promès misser Ritxardo. E fet açò, Pagamino comandà que ab ell en la cambra se n'entràs, e que vés què li diria, e que regonegués si ell era aquell que ell deia. E dit açò, se n'entraren en la cambra la dona e misser Ritxardo a soles, e, seient-se ensems, li dix misser Ritxardo: —¡O cor del meu cos, o ànima mia, o dolça esperança, o consolació de la mia vida! ¿e no coneis tu lo teu Ritxardo, qui t'ama més que si mateix? Com pot ésser? ¿Són jo així transfigurat que tu no m'hages conegut? O ulls del meu cor, guarda'm un poc.—

E la dona, llavors somrient, sens lleixarlo pus dir, li dix: — O Ritxardo, ¿e no sabeu vós que jo no són així desmemoriada que jo no conega que vós sou misser Ritxardo de Quinxixa, mon marit, e que us he ben conegut? Mas si vós, mentre que jo

Digitized by Google

fui ab vós, m'haguésseu tan bé coneguda, no fóra jo ara ací; ne si vós fósseu savi o escient així com vós voleu ésser tengut, devíeu haver tanta de coneixença que devíeu pensar que jo era jove e fresca e bella, e per consegüent devíeu conèixer ço que les dones han mester ultra vestir e calçar i menjar, bé que elles per vergonya no ho volen manifestar; e d'açò com vós n'usàveu, vós vos ho sabeu. E si a vós plaïen més les lleis que la muller, no en devíeu pendre; bé que a mi no parec mai ésser muller d'un jutge, mas d'un manifestador de festes, car així bé sabíeu menar les festes e los diumenges e los dejunis com home del món. E dic-vos que si vós haguésseu fetes fer tantes festes als llauradors qui llauraven les vostres possessions com fèieu fer al llavorador qui llavorava lo meu camp, vós no haguéreu mai collit un gra de blat. Per què, pus Déu m'ha feta gràcia que em són atrobada ab aquest que ha plagut a Déu així com a piadós de la mia joventut, ab lo qual jo m'estic en aquesta cambra, en la qual no sap hom quina cosa s'és festa ne diumenge, dic-ho d'aquells qui són pus devots a Déu que al servei de les dones, segons vós feu; ne en aquesta casa no es sap hom quina cosa s'és divendres ne

Digitized by Google

dissabte ne vigílies, ne quatre tempres, ne quaresma, ans de dia e de nit s'hic bat la llana; e despui que en aquesta nit han sonat les matines, jo sé bé com ha anat, car d'una volta en sus ha llavorat lo meu llavorador. E per ço ab ell m'entén a estar e llavorar mentre seré jove; e les festes e les perdonances e los dejunis m'assojaré com seré vella. E vós en bona hora anau-vos-ne al pus que puscau, e sense mi feu festes tantes com vos plàcia.—

Misser Ritxardo, oint aquestes paraules, sostenia dolor inextimable, e, pus viu callar a ella, respòs: — O ànima mia dolça, ¿quines paraules són aquestes que tu dius? ¿E no has tu esguard a les paraules ne a l'honor de tos parents ne a la tua? ¿E vols tu abans estar ací per àvol fembra d'aquest qui et té en pecat mortal, que muller mia en Pisa e entre tos amics? E aquest quant serà ujat de tu, ab gran vituperi te gitarà defora, e jo t'hauré tots temps per cara, e, encara que no ho vulla seràs dona mia e de ço del meu. E si ho vols dir per aquest apetit desordonat e deshonest que vosaltres, dones, haveu, ¿e per ço lleixaràs l'honor tua e a mi qui t'am més que la vida mia? O esperança mia cara, e no ho digues així, mas vina-te'n ab mi, e

Digitized by Google

jo pus que conec lo teu desig, esforçar-m'he en suplir a ta voluntat. Pus que, vida mia, muda de consell e vina-te'n ab mi, car mai despuis que et perdí no em sé què s'és estat bé nengú.—

Al qual la dona respòs: — De la mia honor nengú de mos parents no es senten ne n'hagen cura, car, si haver-la'm deguessen, com me donaren per muller a vós hi hagueren guardat; mas de la mia honor ne del meu pler no se'n sentiren llavors, ne jo ara no em vull sentir de la llur. E si ara jo estic en pecat mortal, qualque dia estaré solament en venial, pus que nengú no es cur de mi, car ací em par que sia muller de Pagamino, e en Pisa me parria que fos putana vostra. E pensau que ab punt de lluna ne ab art d'astrologia no ens ajustarem pus avant vós e jo; dic-vos que no m'hic han així avesada, car ací Pagamino tota la nit me té al braç, e estrenyent e mordent: com m'adoba, Déus vos ho diga. ¿E encara deïts vós que us esforçareu? A què? a riure? Ja ho sé que vós sou tornat un prous cavaller despuis que jo no us he vist. Per què anau e esforçau-vos bé de viure, car pus tost vos veig segur d'ésser trist que de riure. E encara vos dic que com aquest me lleixarà, no em par que

Digitized by Google

jo haja encara acordat on volré estar; e jo no entén per ço mai tornar a vós, car qui tot vos premia no se'n trauria un gresalet de suc. ¿E no us recorda que com fom nuvis per una sola volta en què us treballàs cuidàreu morir? Cert en altre lloc ireu menjar civada. E per ço de cap vos torn a dir que ací no es fa festa ne vigília, e per ço jo m'hic entén aturar. E dic-vos que on abans puscau vos n'anau en nom de Déu; si no, certament vos promet que jo cridaré que vós me voleu forçar.—

Misser Ritxardo, veent-se en mal partit e coneixent la sua follia d'haver presa muller jove, s'isqué de la cambra e dix moltes paraules a Pagamino, les quals no valgueren gaire; e aprés, lleixada la dona, pres comiat de Pagamino e s'entornà a Pisa, e en tanta fellonia venc per la gran dolor que passava, per la gelosia e per vergonya que havia de la gent, que com anava per Pisa e nengú lo saludava o alguna cosa li demanava, altra cosa no responia sinó:—Misser, la mala usança no vol festa—. E en tal manera visqué tots los dies de sa vida.

E Pagamino, sentint e coneixent l'amor que la dona li aportava, la pres per muller, e, sens mai fer festa, tant com les cames los

Digitized by Google

pusqueren portar llavoraren e es donaren bon temps. Per la qual cosa, dones mies molt cares, me par que si Bernabò disputava ab Ambrosino, feia gran follia, pus era fembra, e més com ho publicava e cavalcava la cabra per los crins e no entenia la costuma de les dones, posat que ho podia fer, pus se trobava sol en haver tal muller. —

Aquesta novel·la donà matèria de tant riure a totes les dones e a tota la companyia, que no n'hi havia nengú a qui no dolguessen les corades, e ab pensa acordada totes les dones digueren que Dioneo deia gran veritat e que Bernabò era estat una bèstia com tant de sa muller fiava.

Mas pus la novel·la fou finida e les rialles passades, havent la reina esguard que l'hora era hui més tarda e totes havien novel·lat, traent-se la garlanda del cap, la posà sobre lo cap de Neifile, dient ab alegra cara: — D'hui més, cara companyia d'aquest petit poble, lo govern sia d'aquesta—; e encontinent a seure's tornà.

E Neifile, de l'honor que hac rebuda un poc rogeta, semblant a una rosa de maig, ab los ulls saltijans, pus plasent a natura que de nenguna altra, estec un poc queda; mas aprés

Digitized by Google

que l'honesta remor dels circustants, los quals la llur favor envers la reina alegrament mostraven, se fon reposada la sua ànima, un poc més alt que acostumat no havia, dix: —Pus així és que la present jornada són vostra reina, no partint-me de la manera tenguda per aquelles qui davant mi ho són estades, les quals vosaltres haveu obeïdes, ab poques paraules vos entén a manifestar lo meu parer, lo qual, si de vostre consell serà lloat, seguireu. Així com vosaltres sabeu, demà serà divendres, e lo següent dia dissabte, los quals, per les viandes que s'usen, són un poc enujosos a les de més gents; e ultra això devem haver esguard en Aquell qui en divendres per nosaltres soferí mort e passió; perquè és digne de reverència e perquè aquesta cosa és molt honesta, entenc que, a honor de Déu, devem entendre abans en oració que no en novellar. E aprés, lo dissabte és usança de les dones que es renten lo cap e que es denegen de tota sutzura que en la setmana passada hagen rebuda; e per semblant, que en reverència de la verge Maria e del seu preciós Fill devem dejunar. E d'aquí avant, per honor del sobrevinent digmenge, deu cascú reposar: perquè no podem així a ple en aquell dia seguir l'orde

Digitized by Google

per nosaltres pres de viure, me sembla que ens dejam reposar. E per ço com nosaltres alguns dies haurem reposat, si volrem tornar perquè enuig no ens sobre, entén que seria necessari de mudar-se; e, d'aquí adonats, digmenge aprés dormir, atenent que hui havem hagut assau llarg espai per discórrer e raonar, serà encara pus bell que un poc se restrenga la llicència del novellar, e que sobre un de molts fets de la fortuna se diga pus que e compensat que sia aquest l'acte de què devem tractar, ço és, d'alguna cosa qui per alguns sia molt desijada e ab indústria conquistada o alguna cosa perduda haja recobrada. Sobre les quals coses cascú de nosaltres pens de dir, lo millor que sàpia, alguna cosa qui a la bergada pusca ésser útil e delitosa, salvat, emperò, lo privilegi a Dioneo. —

E dit açò, cascú lloà lo raonament, e ço que la reina havia divisat fon servat així com ella havia dit. E aprés de tot açò, la reina féu apellar lo seu senescal e li comandà la present nit on devia metre les taules, e ço que devia fer aprés en tot lo temps de la sua senyoria li ordonà llargament. E fet açò, llevant-se en peus, tota la sua bergada llargament llicencià, que cascú fes ço que pus

Digitized by Google

plasent li fos. On aprés tots los hòmens e les dones prengueren llur via envers un jardí, on, pres que es foren un poc deportats, l'hora del sopar fou venguda; e ab festa e ab solaç soparen tots ensems. E llevant-se d'aquell, així com la reina plagué, menant Emília la dansa, la següent cançó fou dita per Pampinea, responent-la tots los altres (1).

(1) El text d'aquesta cançó manca en el nostre manuscrit.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

FOU ACABAT D'ESTAMPAR AQUEST LLI-
BRE, "DECAMERÓ", EN LA CIUTAT
DE BARCELONA, A LA IMPREMTA
ATENES A. G., EL DIA SETZE
DE FEBRER DE L'ANY
M C M X X V I I I .

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Res. 181
II
BIBLIOTECA DE CATALUNYA
1001991320
Digitized by Google

Digitized by Google